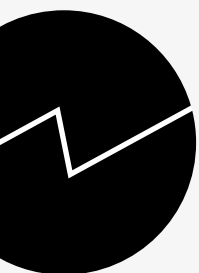

Rapporter

Reports

2016/11 ●

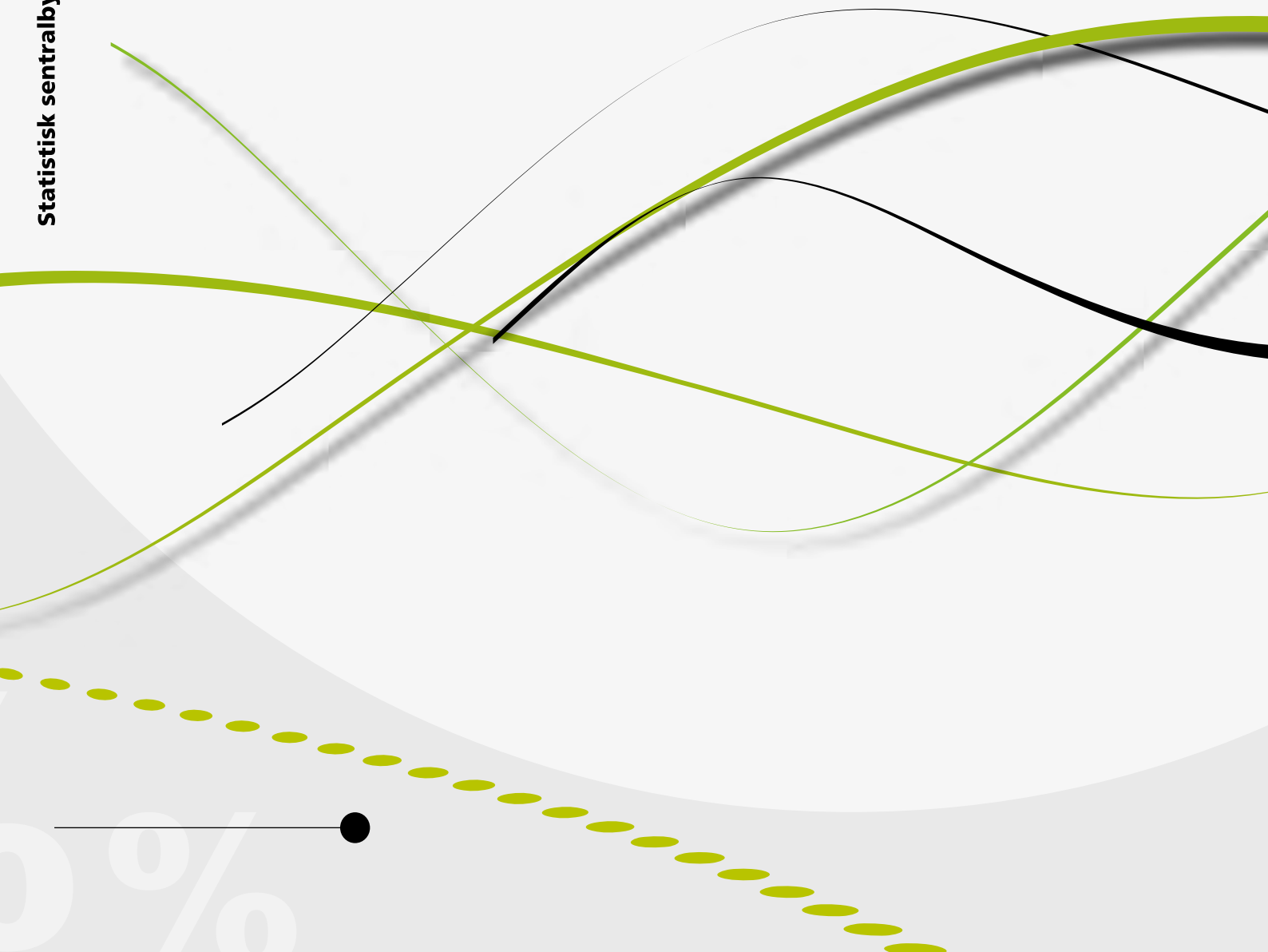
Statistics Norway

Statistisk sentralbyrå

Jon Epland og Mads Ivar Kirkeberg

Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014

Jon Epland og Mads Ivar Kirkeberg

**Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld
2004-2014**

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 6. april 2016

ISBN 978-82-537-9318-4 (trykt)
ISBN 978-82-537-9319-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Rapporten *Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014* presenterer statistikk over utviklingen i inntektsnivå, inntektssammensetning og inntektsfordeling med spesiell fokus på husholdninger med barn. Rapporten viser at inntektsutviklingen for barnefamilier har vært svakere enn for andre husholdningsgrupper i disse årene. Særlig familier med innvandrerbakgrunn skiller seg ut med en svakere inntektsvekst enn andre familier. Selv om fortsatt en stor andel av barnefamiliene har en nettoformue, øker andelen som har en høy gjeldsbelastning.

En forkortet versjon av denne rapporten er benyttet i et vedleggskapittel til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets Stortingsmelding nr 24 (2015-2016) *Om familien - ansvar, frihet og valgmuligheter*, som legges frem våren 2016.

Tilsvarende arbeid ble gjort til Stortingsmelding nr. 29 (2002-2003) *Om familien – forpliktende samliv og foreldreskap*, og publisert i SSB-Rapport nr. 2003/8 *Barnefamiliers inntektsutvikling 1990-2000*.

Publikasjonen er utarbeidet av seniorrådgiver Jon Epland og seniorrådgiver Mads Ivar Kirkeberg ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Prosjektstøtte: Arbeidet er finansiert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 3. mars 2016.

Christine Meyer

Sammendrag

Inntektsutviklingen

I motsetning til på 1990-tallet, har husholdninger med barn hatt en svakere utvikling i inntekt etter skatt på 2000-tallet enn husholdninger uten barn. Inntekt etter skatt er summen av yrkesinntekter, kapitalinntekter og ulike overføringer som for eksempel barnetrygd og kontantstøtte, og fratrukket utlignet skatt. I tillegg er inntekten justert for ulikheter i husholdningsstørrelse, såkalt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Det er først og fremst barnefamiliene med de yngste barna som ikke har holdt tritt med den generelle inntektsveksten i samfunnet. Par der yngste barn var 2 år eller yngre hadde en realvekst i median inntekt etter skatt per forbruksenhet på 37 prosent mellom 2000-2014. I hele befolkningen økte inntektene i samme periode med 43 prosent. Også blant enslige forsørgere har småbarnsfamiliene hatt en svakere vekst i husholdningsinntektene enn de med større barn. Dette har igjen ført til at barnefamiliene har tapt terreng sammenlignet med husholdninger uten barn. Husholdninger med barn under 18 år hadde i 2014 et inntektsnivå som tilsvarte knapt 97 prosent av inntektsnivået til husholdninger uten barn. Til sammenligning hadde barnefamiliene et inntektsnivå som var høyere enn husholdninger uten barn på slutten av 1990-tallet.

Det har også vært ulik inntektsutvikling for store og små husholdninger, der de barnerike husholdningene har økt inntektene klart mindre på 2000-tallet enn andre barnefamilier.

Et annet viktig skille går mellom barnefamilier med en sterk og en svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Mens de barna som vokser opp i familier der de voksne har en sterk tilknytning til arbeidslivet har hatt en inntektsutvikling som er minst like god som i befolkningen generelt, har de som vokser opp i husholdninger med en svak arbeidsmarkedstilknytning hatt en klart svakere vekst i husholdningsinntektene.

Inntektssammensetningen

Barnefamilier har generelt en sterk tilknytning til arbeidsmarkedet, og yrkesinntektene er den klart viktigste inntektskilden for de fleste barnefamilier. Den inntektsmessige betydningen av inntekt fra eget arbeid har også blitt styrket i løpet av 2000-tallet. Dette skyldes primært at lønnsinntektene har økt betydelig i denne perioden, og ikke det at det har blitt flere yrkestilknyttede innen barnefamiliene. Etter høykonjunkturen i årene 2006-2008 har andelen par med barn med minst to yrkestilknyttede gått noe ned, særlig gjelder dette innen småbarnsfamiliene.

Når yrkesinntektene har fått økt inntektsmessig betydning så skyldes dette også at overføringene samlet har vokst mindre enn yrkesinntektene. Spesielt har barnetrygden blitt redusert. Det er igjen innen småbarnsfamiliene at utslagene er størst. Blant annet så ble den inntektsmessige betydningen av barnetrygd og kontantstøtte mer enn halvert fra 2000-2014 for par med barn i alderen 0-2 år.

Det er klare forskjeller i barnefamilienes inntektssammensetning alt etter hvilken inntektsklasse en tilhører. For barnefamilier i de høyeste inntektsklassene består inntektene i stor grad av yrkesinntekter og kapitalinntekter. I tillegg har disse husholdningene store utgifter i form av gjeldsrenter og betaling for barnepass som gir redusert utlignet skatt. For barnefamilier med lave inntekter kommer en relativt stor del av husholdningsinntektene fra ulike stønader.

Inntektsfordeling

I løpet av 2000-tallet har det skjedd en betydelig demografisk endring med hensyn til hvem som befinner seg nederst i inntektsfordelingen. Den eldre befolkningen som tidligere var klart overrepresentert blant dem med lavest husholdningsinntekt, har opplevd en betydelig inntektsvekst de siste årene og har i stor grad klatret

oppover i inntektsfordelingen. For barn og unge har utviklingen vært motsatt. Mens barn og unge til sammen utgjorde om lag en tredjedel av alle nederst i inntektsfordelingen i 2000, utgjør de nær halvparten i 2014.

Det har også blitt større inntektsforskjeller innen barnefamiliene. I løpet av 2000-tallet ble det større avstander mellom topp og bunn i inntektsfordelingen blant barnefamiliene. Det er først og fremst den svake inntektsutviklingen til de nederst i fordelingen som forklarer økningen i ulikhet i perioden. Blant de gruppene av barnefamilier som i økende grad er overrepresentert nederst i inntektsfordelingen finner vi småbarnsfamilier – både par med barn og enslige med barn - og barnefamilier med en svak tilknytning til arbeidsmarkedet.

Lavinntekt

En økende andel barn vokser i dag opp i husholdninger med vedvarende lave inntekter. I treårsperioden 2012-2014 tilhørte 9,4 prosent av alle barn under 18 år en husholdning som i samme treårsperiode hadde en gjennomsnittsinntekt under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme periode. Den sterkeste økningen i lavinntekt blant barnefamilier fant sted mellom 2001 og 2005 da denne andelen ble mer enn fordoblet. Også etter 2011 har det skjedd en klar økning i forekomsten av lavinntekt blant barnefamilier.

Mer enn halvparten av alle barn i lavinnteksgruppen har i dag innvandrerbakgrunn, og svært mange bor i de største byene, særlig i hovedstadsområdet hvor de økonomiske forskjellene er store. Et barn som vokser opp i bydelen Gamle Oslo, er for eksempel sju ganger hyppigere å finne i en lavinntektshusholdning, sammenlignet med et barn som vokser opp i bydelen Ullern. Det å ha lavinntekt, er her definert som det å ha en gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme periode.

Nær halvparten av den samlede inntekten til husholdninger med barn i lavinnteksgruppen er ulike typer av stønader. På samme måte som for barnefamilier generelt har den inntektsmessige betydningen av barnetrygden falt også for barn i lavinnteksgruppen. Denne nedgangen har i noen grad blitt kompensert ved at andre typer stønader har økt i perioden, for eksempel bostøtte og ytelser fra folketrygden.

Nedskjæringene i barnetrygden har likevel medvirket til at det blir stadig flere barn i lavinnteksgruppen. Beregninger viser at om barnefamiliene i 2014 fikk like mye i barnetrygd som det barnefamiliene fikk i 1996, ville om lag 18 000 færre barn tilhørt en husholdning med inntekt under lavinntektsgrensen dette året.

Barnefamilier med innvandrerbakgrunn

Det er store forskjeller i inntektsnivå blant barnefamilier med innvandrerbakgrunn. Det generelle inntektsnivået til barnefamilier der hovedinntektstakeren har landbakgrunn fra EU/EØS-området, USA, Canada, Australia eller New Zealand ligger til dels betraktelig høyere enn inntektsnivået blant tilsvarende barnefamilier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS-området og Oseania utenom Australia og New Zealand. Men barnefamilier med innvandrerbakgrunn har, uavhengig av landbakgrunn, et inntektsnivå som ligger godt under det generelle inntektsnivået for barnefamilier i Norge. I årene 2004-2014 har par med barn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS-området mv. stort sett holdt tritt med den generelle inntektsveksten i samfunnet. For parfamilier fra EU/EØS-området har derimot inntektsutviklingen gjennom hele perioden 2004-2014 vært langt svakere enn den generelle inntektsveksten. Mye av årsaken til dette er den store arbeidsinnvandringen til Norge de siste årene - spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. Tidligere undersøkelser (Epland og Kirkeberg 2014) viser at

mange arbeidsinnvandrere har, selv etter flere års botid i Norge, et inntektsnivå lavere enn i befolkningen generelt.

Blant enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn har inntektsutviklingen vært svakere enn den generelle inntektsveksten både for de med bakgrunn fra EU/EØS-området mv. og de med bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Europa utenom EU-EØS.

Formue og gjeld

Det er egen bolig som er det viktigste formuesobjektet til norske barnefamilier, men det er betydelige forskjeller i eierskap, blant annet etter husholdningstype og antall barn i husholdningen. Det er blant par med store barn at flest eier egen bolig, mens eierandelen er lavest blant enslige forsørgere og par med mange barn. Blant par med barn under 18 år hadde mer enn halvparten av husholdningene en nettoformue på 1 million kroner eller høyere. Dette var tilfellet for vel en tredel av enslige forsørgere med barn i samme aldersgruppe.

Gruppen av enslige forsørgere med småbarn utmerker seg ved generelt å ha lite i oppsparte midler. Nærmere 4 av 10 enslige forsørgere med barn under 3 år hadde i 2014 en nettoformue som enten var negativ eller lik null.

Høyest nettoformue har par med barn i alderen 11-17 år, der medianen lå på 1,9 millioner kroner.

Gjeldsbelastningen til barnefamiliene har økt betydelig de siste årene, selv om det fortsatt er slik at de langt fleste (77 prosent) har lavere gjeld enn tre ganger inntekten. Blant par med barn har andelen med gjeld som overstiger inntekten tre ganger likevel blitt mer enn fordoblet mellom 2004-2014, fra 11 prosent til 23 prosent. Gjeldsbelastningen har også blitt langt høyere for enslige forsørgere i denne perioden. Andelen har her økt fra 16 til nesten 29 prosent.

Norske barnefamiliers inntekter sammenliknet med andre land

Norske barnefamilier har et svært høyt inntektsnivå sammenliknet med andre land i Europa. I følge Eurostat har norske barnefamilier en kjøpekraftjustert inntekt som ligger mellom 20-30 prosent høyere enn i våre naboland. Det er likevel relativt sett færre barn i lavinntektsgruppen i Danmark og Finland, enn i Norge og Sverige. Utviklingen har også gått i motsatt retning innen noen nordiske land. Mens andelen barn i lavinntektsgruppen har gått ned de siste årene i Danmark og Finland, har andelen økt i Norge og i særlig grad i Sverige.

Abstract

The financial situation of Norwegian households has improved over the last decade due to a strong rise in household income. Households with children have, however, experienced a slower income growth in this period compared to households without children. Among the families which lag behind, we find households with young children (0-5 years), single parents, large families and households where the adults have a weak attachment to the labour force. When the rise in income is not equally shared among the households, this leads to an increase in income inequality. Among households with children there was a rise in income inequality between 2004 and 2014 because households at the bottom end of the distribution had a much slower income growth compared to those households at the upper end of the distribution. While children in the 90th percentile of the income distribution had an equivalent household income that was 2.3 times higher than the household income of children in the 10th percentile in 2004, this ratio increased to 2.6 in 2014.

There has also been a substantial increase in the number of children in low-income households. In 2014, 9.4 per cent of all children 0-17 years lived in a household at persistent risk of low-income. This was up from 7.2 per cent in 2004.

During the last decade there has been a substantial shift in the demographic composition of low-income households. Children with an immigrant background increasingly constitute a larger proportion of those at persistent risk of poverty. In 2014 more than half (51 per cent) of all children in households at risk of persistent low-income had an immigrant background. However, there are huge differences in household income among children with an immigrant background, depending on their country of origin. In general, children with a background from the European Union, USA, Canada, Australia, New Zealand etc. have significantly higher household income and less risk of poverty, compared to children with an immigrant background from other parts of the world. Among those children most at risk of belonging to a low-income household we find those with an immigrant background from countries like Eritrea, Afghanistan, Iraq, Syria and Somalia.

The single most important wealth component of households with children is their dwelling (primary and secondary), which in 2014 alone made up more than 70 per cent of their total assets. However, even the amount of liabilities is substantial among household with children, and constitute 53 per cent of total assets in 2014. The size of net wealth varies between household types and by the age of the children. Single parents with children younger than 6 years of age stand out as a group where as many as 40 per cent have zero or negative net wealth, and where the median net wealth is close to zero. On the other hand, couples with children where the age of youngest child is 12-17 years, owns a substantial wealth, where the median net wealth was more than 1.9 million NOK in 2014.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	7
1. Datagrunnlag og definisjoner	9
1.1. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger	9
1.2. Inntektsbegreper	9
1.3. Ekvivalensskala.....	10
2. Barnefamilienes inntekter	11
2.1. Inntektsnivå	11
2.2. Inntektsutviklingen.....	13
2.3. Inntektssammensetning for ulike typer barnefamilier	16
2.4. Fordelingen av ulike typer inntekter	23
3. Barnefamilienes inntektsfordeling og utviklingen i lavinntekt	27
3.1. Inntektsfordelingen	27
3.2. Utviklingen i lavinntekt.....	31
4. Inntektsnivå og -utvikling for barnefamilier med innvandrerbakgrunn	36
5. Barnefamilienes formue og gjeld	49
5.1. Formue.....	49
5.2. Gjeldsbelastning.....	53
6. Norske barnefamiliers inntekter i et internasjonalt perspektiv	57
Referanser	61
Figurregister	62
Tabellregister	63

1. Datagrunnlag og definisjoner

1.1. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger

Datagrunnlaget til tallene i denne rapporten om barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004-2014 (noen tidsserier tilbake til 1990) er hentet fra inntekts- og formuesstatistikken for husholdninger. Før 2005 bygde denne statistikken på representative utvalgsundersøkelser som ble gjennomført årlig. Undersøkelsene benyttet opplysninger om husholdningenes sammensetning fra ulike utvalgsundersøkelser om levekår og forbruk. Ulike typer inntekter ble påkoblet fra diverse administrative registre innhentet fra blant annet Skattedirektoratet, NAV, Husbanken og Lånekassen. Fra og med inntektsåret 2004 er inntektsstatistikken for husholdninger blitt en *heldekkende statistikk* som omfatter alle personer i privathusholdninger som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsopplysninger påkobles fortsatt fra ulike administrative registre som nevnt ovenfor. Husholdningssammensetning er avledet ved hjelp av ulike kilder som blant annet Det sentrale folkeregister (DSF), Lånekassen, Postens adresseregister og selvangivelsesopplysninger.

1.2. Inntektsbegreper

Inntektsbegrepet som benyttes som mål på de økonomiske ressursene er *inntekt etter skatt*. Dette begrepet omfatter summen av

- yrkesinntekter (lønn- og næringsinntekter)
- kapitalinntekter (renteinntekter, aksjeutbytte, netto realisasjonsgevinster mv.)
- skattepliktige overføringer (pensjoner fra folketrygden som alders-, uføre- og etterlattepensjon, overgangsstønad, barnepensjon, arbeidsledighetstrygd, sykepenger mv.)
- skattefrie overføringer (grunn- og hjelpestønad, barnetrygd, bostøtte, stipend fra Statens lånekasse for utdanning, sosialhjelp, fødselsengangsstønad, kontantstøtte, diverse stønader til enslige forsørgere mv.).
- til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer.

For en samlet oppstilling av alle inntektskomponenter som inngår i inntektsbegrepet viser vi til <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/ifhus/aar/2014-12-17?fane=tabell&sort=nummer&tabell=210655>.

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste kontante inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker den økonomiske velferden til barn og voksne, men som ikke omfattes av denne inntektsdefinisjonen. Dette gjelder følgende komponenter:

- Verdien av alle offentlige tjenester (f.eks. verdien av alle kommunale og statlige helsetjenester og støtte til utdanning). Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001), og at slike inntekter er med på å jevne ut inntektsforskjeller (Aaberge m.fl. 2010, OECD 2011).
- Verdien av hjemmeproduksjon. Dette kan omfatte ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner, eller verdien av den egeninnsatsen en selv utfører i egen bolig og som en ellers måtte kjøpe i markedet. Beregninger har vist at verdien av ulønnet husarbeid er betydelig i det norske samfunnet (Reiakvam og Skoglund 2009). Det er også grunn til å tro at denne inntektskomponenten har en betydelig utjevne effekt på inntektsfordelingen (Mattila-Wirolahti 2004, Tsakoglou m.fl. 2010).
- Verdien av boligjenester og andre varige konsumgoder. Dette omfatter den økonomiske fordel husholdningen har av å bo i egen bolig, framfor å være leietakere. I tillegg omfatter denne inntektsposten tilsvarende fordel en har av å

ei ulike varige forbrukssteder som for eksempel vaskemaskin, komfyr, kjøleskap etc.

Det er bare de *registrerte* kontante inntektene som inngår i inntektsbegrepet. Inntekter som unndras beskatning eller inntekter opptjent ved illegal virksomhet vil for eksempel ikke være med.

Prinsipielt skulle inntektsbegrepet omfatte alle kapitalinntekter, herunder avkastningen av egen bolig og husholdningskapital, mens kapitalutgifter, typisk renteutgifter bli trukket fra. Når dette ikke er gjort, skyldes det at inntektsstatistikken ikke har gode nok opplysninger om den økonomiske fordelingen av å bo i egen bolig. Derimot foreligger det fullstendige opplysninger om husholdningenes renteutgifter, som i sin helhet kan trekkes fra på selvangivelsen. Som en grov korleksjon for at inntekt av egen bolig ikke er med i inntektsbegrepet, har en valgt *ikke å gjøre fratrukk for renteutgifter*.

Nye regler for utregning av barnebidrag ble innført fra og med 1. oktober 2003. Mottatte barnebidrag ble fra denne datoen skattefrie inntekt. Fra og med 2004 omfatter inntektsstatistikken kun mottatte barnebidrag underlagt offentlig avtale. Mottatte barnebidrag gjennom private avtaler inngår ikke.

Skattefrie leieinntekter som utleie av bolig når eieren har brukt minst halvparten av den til egen bolig, inngår ikke i inntektsstatistikken.

1.3. Ekvivalensskala

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel fire personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomisk velferd som en enslig person.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Vi har i denne rapporten valgt å benytte den såkalte EU-skalaen. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU (Eurostat, 1998). Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. Etter denne ekvivalensskalaen vil for eksempel en husholdning bestående av fire medlemmer (to voksne og to barn) ha $(1 + 0,5 + 0,3 + 0,3) = 2,1$ forbruksenheter. Dette betyr at en slik husholdning med to voksne og to barn må ha en inntekt som er 2,1 ganger større enn en enslig for å ha samme velferdsnivå ved bruk av EU-skalaen.

2. Barnefamilienes inntekter

2.1. Inntektsnivå

I 2014 hadde par med barn, der yngste hjemmeboende barn var under 18 år en median ekvivalentinntekt som lå 2 prosent høyere enn median ekvivalentinntekt i befolkningen. Dette var en liten nedgang siden 2000 da denne gruppen hadde en inntekt som lå 3 prosent høyere enn befolkningen, men likevel klart høyere enn nivået i 1990, da denne gruppen av barnefamilier kun hadde et inntektsnivå tilsvarende 97 prosent av befolkningen.

Inntektene til enslige forsørgere med barn ligger som forventet klart lavere enn inntektene til både par med barn og befolkningen i alt. I 2014 var medianinntekten til enslige forsørgere, der yngste barn er under 18 år, på et nivå tilsvarende 73 prosent av befolkningen. Også denne gruppen av barnefamilier har økt inntektene mindre enn befolkningen i alt etter 2000.

Småbarnsfamilie taper terreng

Det er klare forskjeller i inntektsnivået til barnefamilier med henholdsvis små og store barn. Par med barn der yngste barn er 0-2 år, hadde i 2014 en ekvivalentinntekt som kun tilsvarte 95 prosent av inntektsnivået i befolkningen. For par med eldre barn ligger median ekvivalentinntekt om lag på samme nivå som i befolkningen totalt, eller noe høyere. Par med barn mellom 3 og 5 år hadde et inntektsnivå på 99 prosent av befolkningen, mens de med barn i alderen 6-11 og 12-17 år henholdsvis lå 4 og 11 prosent over medianinntekten i befolkningen.

Barnas alder har også stor betydning for inntektsnivået til enslige forsørgere. Det er igjen de med de yngste barna som har det laveste inntektsnivået. For enslige forsørgere med minst ett barn under 3 år lå median ekvivalentinntekt på kun 60 prosent av nivået i befolkningen i 2014. For de med barn i alderen 3-5 år øker nivået til 67 prosent, mens de med barn i skolealder (6-11 år og 12-17 år) hadde et inntektsnivå på henholdsvis 73 og 81 prosent av inntektsnivået i befolkningen.

Både for par med barn og enslige forsørgere har avstanden i median ekvivalentinntekt mellom husholdningene med de yngste barna og de eldste barna, økt etter 2000.

Lavt inntektsnivå blant de store barnefamiliene

Inntektsnivået til barnefamiliene varierer mye med antall barn i husholdningen. Den økonomiske forskjellen mellom store og små barnefamilier har i tillegg blitt større de siste årene. Det er par med kun ett barn som har det høyeste inntektsnivået. I 2014 hadde denne gruppen en ekvivalentinntekt som lå 9 prosent høyere enn medianinntekten i befolkningen. For par med 2 eller 3 barn ligger inntektsnivået henholdsvis på 104 og 94 prosent av nivået i befolkningen totalt. For de store barnefamiliene ligger inntektsnivået klart lavere enn i befolkningen. For de mest barnerike familiene, par med 5 eller flere barn, lå inntektsnivået i 2014 kun på 56 prosent av det generelle inntektsnivået i befolkningen.

Det er et relativt høyt innslag av personer med innvandrerbakgrunn i de store barnefamiliene. Blant par med 4 barn hadde 1 av 3 innvandrerbakgrunn, mens over halvparten av alle par med 5 eller flere barn hadde slik bakgrunn i 2014.

Vi finner samme inntektsutvikling blant enslige forsørgere. De som kun har ett barn hadde i 2014 en ekvivalentinntekt tilsvarende 80 prosent av befolkningen, mens de med 3 eller flere barn kun hadde et inntektsnivå tilsvarende 58 prosent av medianinntekten i befolkningen.

Det har blitt noe større inntektsforskjeller mellom store og små barnefamilier de siste årene. Mens par med 2 eller 3 barn hadde om lag samme inntektsnivå i forhold til befolkningen i 2014 som i 2000, har par med 4 eller flere barn tapt terreng. Dette gjelder også for enslige forsørgere med flere barn.

Yrkestilknytning betyr mye

En av de viktigste forklaringene på variasjoner i inntektsnivå innen barnefamiliene er ulik tilknytning til arbeidslivet. Barnefamilier har generelt en svært sterk tilknytning til arbeidsmarkedet. I 2014 hadde 9 av 10 husholdninger med barn under 18 år minst ett husholdningsmedlem som var yrkestilknyttet.¹

De fleste parfamilier med barn har 2 eller flere yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer. Denne gruppen hadde i 2014 et inntektsnivå som ligger klart høyere enn befolkningen totalt, med en medianinntekt som var 9 prosent høyere enn medianinntekten i befolkningen. Det relative inntektsnivået til par med barn og minst 2 yrkestilknyttede har vært stabilt på 2000-tallet.

For par med barn der kun den ene voksne er yrkestilknyttet eller par der ingen voksne er yrkestilknyttet, ligger inntektsnivået klart lavere enn medianinntekten i befolkningen. Den første gruppen hadde en medianinntekt som kun tilsvarte 78 prosent av befolkningen, mens de helt uten yrkestilknyttede kun hadde 49 prosent av inntektsnivået i befolkningen. Sammenlignet med befolkningen totalt, har inntektsnivået til par med barn med en svak tilknytning til arbeidsmarkedet falt noe det siste tiåret.

Enslige forsørgere har i utgangspunktet en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn par med barn. I 2014 var 6 av 10 enslige forsørgere yrkestilknyttet. Selv blant enslige forsørgere som er yrkestilknyttet ligger inntektsnivået lavere enn i befolkningen. I 2014 hadde denne gruppen en inntekt tilsvarende 81 prosent av medianinntekten i befolkningen. Denne gruppen har videre tapt terreng siden 2000, da inntektsnivået var på 90 prosent av befolkningen. For enslige forsørgere som ikke er yrkesaktive ligger inntektsnivået svært lavt, kun på 56 prosent av nivået i befolkningen. Også i denne gruppen har den relative avstanden til inntektsnivået i befolkningen blitt større etter 2000.

Sammenligning med husholdninger uten barn

For å sammenligne det relative inntektsnivået til barnefamiliene ser vi også på inntektsnivået til to grupper uten hjemmeboende barn: aleneboende i alderen 45-64 år og par uten barn, der eldste person er 45-64 år.

Blant dem som bor alene ligger inntektsnivået fremdeles i 2014 noe under nivået i befolkningen totalt, med en medianinntekt etter skatt som tilsvarte 89 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen. Denne gruppen har imidlertid hatt om lag samme relative inntektsvekst som befolkningen. I 2000 lå inntektene for denne gruppen på 91 prosent av nivået befolkningen.

Par uten hjemmeboende barn, der eldste person er i aldersgruppen 45-64 år, peker seg ut som en av de husholdningsgruppene som har hatt den beste inntektsutviklingen sett i forhold til befolkningen totalt og barnefamilier. I 2014 ligger inntektsnivået for denne gruppen hele 35 prosent over nivået i befolkningen, en økning fra 27 prosent i 2000.

¹ For å bli definert som yrkestilknyttet må personen ha en yrkesinntekt (summen av lønnsinntekt og inntekt fra næringsvirksomhet) som er høyere enn 2G, det vil si 174 700 kroner i 2014.

Tabell 2.1 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper, i prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet for alle personer. (Alle personer =100). Personer i studenthusholdninger er utelatt

	1990	1995	2000	2005	2010	2014
Alle personer	100	100	100	100	100	100
Par med barn, yngste barn 0-17 år	97	101	103	102	103	102
Yngste barn						
0-2 år	94	100	100	98	97	95
3-5 år	100	103	99	99	100	99
6-11 år	101	103	103	102	103	104
12-17 år	109	109	110	111	111	111
Par med voksne hjemmeboende barn						
18- år	119	121	123	123	123	125
Enslige forsørgere med barn, 0-17 år	83	81	83	79	76	73
Yngste barn						
0-2 år	62	68	76	68	64	60
3-5 år	69	72	80	74	71	67
6-11 år	91	85	82	78	76	73
12-17 år	94	93	90	86	83	81
Enslige forsørgere med voksne hjemmeboende barn						
18- år	106	97	104	97	96	95
Antall barn under 18 år						
Par med						
1 barn	111	107	113	113	111	109
2 barn	101	101	104	104	104	104
3 barn	92	94	92	93	94	94
4 barn	78	77	82	79	79	78
5+ barn	72	62	71	62	62	56
Enslige forsørgere med barn						
1 barn	86	87	88	85	83	80
2 barn	81	76	80	76	72	69
3+ barn	69	74	77	65	62	58
Par med barn, yngste barn 0-17 år						
Ingen yrkestilknyttede	51	58	58	56	55	49
1 yrkestilknyttet	84	80	84	83	81	78
2 + yrkestilknyttet	109	111	108	109	109	109
Enslige forsørgere, yngste barn 0-17 år						
Ingen yrkestilknyttede	62	66	68	64	61	56
1+ yrkestilknyttet	95	95	90	86	83	81
Aleneboende						
45-64 år	92	95	91	90	89	89
Par uten hjemmeboende barn						
45-64 år	128	123	127	129	130	135

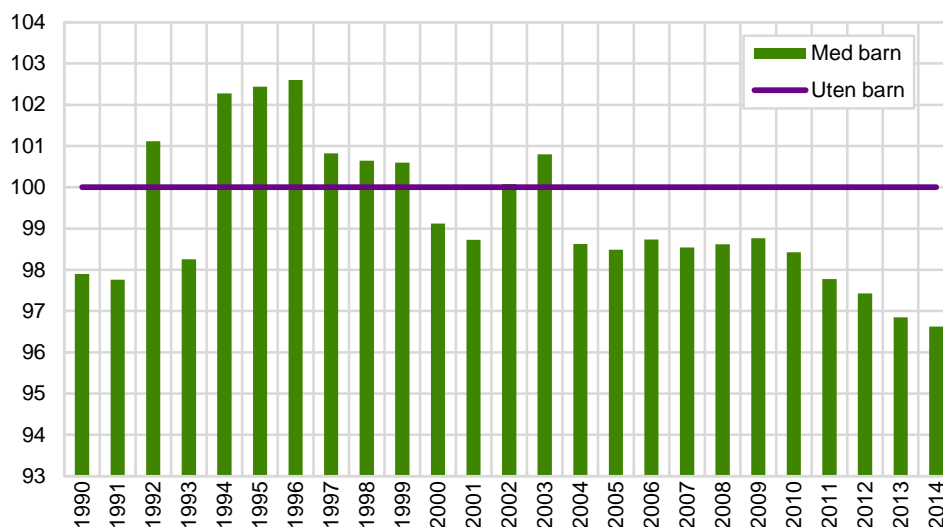
Kilde. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

2.2. Inntektsutviklingen

2000-tallet: Best inntektsutvikling for husholdninger uten barn

I en analyse av barnefamilienes inntektsutvikling på 1990-tallet, ble det konkludert med at barnefamiliene var blant inntektsvinnerne dette tiåret (Kirkeberg m.fl., 2003). Utviklingen på 2000-tallet er på sin side preget av at husholdninger med barn har hatt en noe svakere inntektsvekst enn husholdninger uten barn.

Figur 2.1 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger med barn 0-17 år i prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger uten hjemmeboende barn. 1990-2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Figur 2.1 viser inntektsnivået til husholdninger med barn i prosent av inntektsnivået til husholdninger uten barn (husholdninger uten barn = 100). Det går fram av figuren at husholdninger med barn hadde en median ekvivalentinntekt i 1990 som tilsvarte 98 prosent av median ekvivalentinntekt til husholdninger uten barn. Utover på 1990-tallet øker inntektene til barnefamiliene klart sterkere enn inntektene til husholdningene uten barn, og passerer disse. Midt på 1990-tallet ligger inntektsnivået 2-3 prosent over nivået til husholdningene uten barn. Fra 2000 og utover øker inntektene til barnefamiliene klart saktere enn inntektene til husholdninger uten barn, slik at i 2014 har barnefamiliene en medianinntekt som tilsvarer knapt 97 prosent av nivået til husholdninger uten barn.

Det vil gå fram av tabell 2.2, at inntektsutviklingen på 2000-tallet har vært noe ulik for ulike typer av barnefamilier. Blant par med barn så skiller de husholdningen med de yngste barna, 0-2 år, seg ut som en gruppe med en noe svakere inntektsvekst enn de med eldre barn. Mellom 2000-2014 økte medianinntektene til denne gruppen barnefamilier med 37 prosent, omregnet i faste priser. Dette var noe svakere vekst sammenlignet med par med større barn, der inntektene økte med 44-45 prosent i denne perioden. Det er først og fremst etter 2004 at par med småbarn taper terreng.

Enslig forsørgere hadde en svakere inntektsvekst enn par med barn på 2000-tallet. Men også her er det de husholdningene med de yngste barna som har hatt den svakeste inntektsutviklingen, mens inntektene økte mest blant dem med de eldste barna.

Det er imidlertid en svakhet med inntektsbegrepet som benyttes her, som påvirker inntektsnivået til svært mange enslige forsørgere. I inntektsstatistikkens datagrunnlag har en etter 2003 ikke lengre opplysninger om private barnebidrag, det vil si barnebidrag som helt ut organiseres i privat regi mellom tidligere partnere. Før 2003 ble disse inntektene registrert på selvangivelsen som inntekt for mottaker og som fradrag for bidragsyter. Dermed finnes det ikke lenger registerdata på denne typen av inntekter, som kan koples til inntektsundersøkelsen. I inntektsstatistikkens datamateriale inngår derfor kun bidragsforskott og barnebidrag som administreres gjennom NAV, det vil si de barnebidragstilfellene som fremdeles administreres av det offentlige. Det finnes ingen opplysninger om hvor mange enslige forsørgere som kun mottar privat barnebidrag, eller hvor store beløp det dreier seg om. Det er

imidlertid åpenbart at inntektsnivået til enslige forsørgere ville økt, og den negative utviklingen for denne gruppen etter 2003 blitt noe avdempet, dersom en hadde tilgang på disse inntektsopplysningene.

Tabell 2.2 Utviklingen i median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper, 2000-2014. Indeks i faste priser, 2000=100. Personer i studenthusholdninger er utelatt

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Alle personer	100	107	110	117	130	130	139	143
Par med barn	100	107	109	116	130	130	139	142
Yngste barn								
0-2 år	100	106	109	114	128	126	134	137
3-5 år	100	106	109	117	132	132	140	142
6-11 år	100	107	108	116	130	130	140	145
12-17 år	100	108	110	117	131	131	140	144
Par med voksne hjemmeboende barn								
18- år	100	107	109	117	130	130	139	145
Enslige forsørgere med barn	100	106	106	110	120	119	124	126
Yngste barn								
0-2 år	100	97	102	100	107	109	112	113
3-5 år	100	103	106	107	117	116	120	120
6-11 år	100	108	106	110	120	120	126	126
12-17 år	100	107	106	111	122	121	127	129
Enslige forsørgere med voksne hjemmeboende barn								
18- år	100	102	103	108	121	120	126	130
Antall barn under 18 år								
Par med								
1 barn	100	108	109	116	129	128	135	138
2 barn	100	108	109	117	130	130	139	143
3 barn	100	107	110	117	132	133	142	146
4 barn	100	104	106	113	126	126	132	136
5+ barn	100	102	99	102	111	113	115	114
Enslig forsørger med								
1 barn	100	107	108	113	124	123	128	130
2 barn	100	109	106	109	118	117	122	123
3+ barn	100	92	96	96	104	104	107	107
Par med barn								
Ingen yrkestilknyttede	100	101	108	110	115	123	124	121
1 yrkestilknyttet	100	108	109	114	126	126	132	133
2 + yrkestilknyttet	100	108	110	117	130	131	140	144
Enslig forsørger med barn								
Ingen yrkestilknyttede	100	105	107	107	113	116	118	118
1+ yrkestilknyttet	100	105	106	111	120	120	126	128
Aleneboende								
45-64 år	100	106	109	115	128	127	136	140
Par uten hjemmeboende barn								
45-64 år	100	108	111	118	132	133	146	153

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Det er klare forskjeller i inntektsutvikling når en grupperer barnefamiliene etter antall barn. Blant par med barn er det de med 2 eller 3 barn som har økt inntektene mest mellom 2000-2014, mens par med kun ett barn hadde en noe svakere inntektsvekst. Aller dårligst inntektsutvikling hadde imidlertid de store barnefamiliene, særlig de med 5 eller flere barn i husholdningen. Den samme utviklingen finner en også for enslige med barn. Også her er det de barnerike familiene som har økt inntektene minst på 2000-tallet.

Husholdningene som har en sterk tilknytning til arbeidsmarkedet har økt inntektene klart mest etter 2000. Blant par med 2 eller flere yrkestilknyttede økte median ekvivalentinntekt med nærmere 44 prosent mellom 2000-2014, i faste priser. Tilvarende vekst for par med barn og kun 1 yrkestilknyttet eller de helt uten yrkestilknyttede medlemmer var henholdsvis på 33 og 21 prosent. Også yrkesaktive enslige forsørgere hadde en klart sterkere inntektsvekst i denne perioden, sammenlignet med enslige forsørgere som ikke var yrkestilknyttet.

Det er likevel blant husholdninger uten barn at inntekstveksten på 2000-tallet var høyest. Par uten hjemmeboende barn, og der eldste person var 45-64 år økte for eksempel medianinntekten med hele 53 prosent mellom 2000-2014.

2.3. Inntektssammensetning for ulike typer barnefamilier

Par med barn – yrkesinntektene viktigere, men ikke flere yrkestilknyttede

Som alt nevnt har barnefamilier generelt en sterk tilknytning til arbeidslivet. Dette gjelder først og fremst par med barn, – uansett barnas alder. I 2014 hadde par der yngste barn var 2 år eller yngre en inntektssammensetning der 90 prosent av samlet husholdningsinntekt var yrkesinntekter. Denne andelen faller litt når barna blir eldre. I parhusholdninger der yngste barn var henholdsvis 3-5 år, 6-11 år og 12-17 år var andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet inntekt 89, 88 og 87 prosent. Grunnen til andelen faller med stigende alder på barna skyldes at «eldre» og noe mer etablerte husholdninger har høyere kapitalinntekter enn yngre husholdninger.

Yrkesinntektene har blitt viktigere for par med barn i løpet av 2000-tallet. Særlig fra 2004 - 2008 skjedde det en klar økning i den inntektsmessige betydningen av yrkesinntektene. For par med barn i alderen 0-2 år økte for eksempel andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet inntekt fra 82 prosent til 89 prosent i denne perioden. Årene mellom 2004 og 2008 sammenfaller med en periode preget av høykonjunktur, med sterk økning i sysselsettingen og kraftig økning i lønnsinntektene til husholdningene.

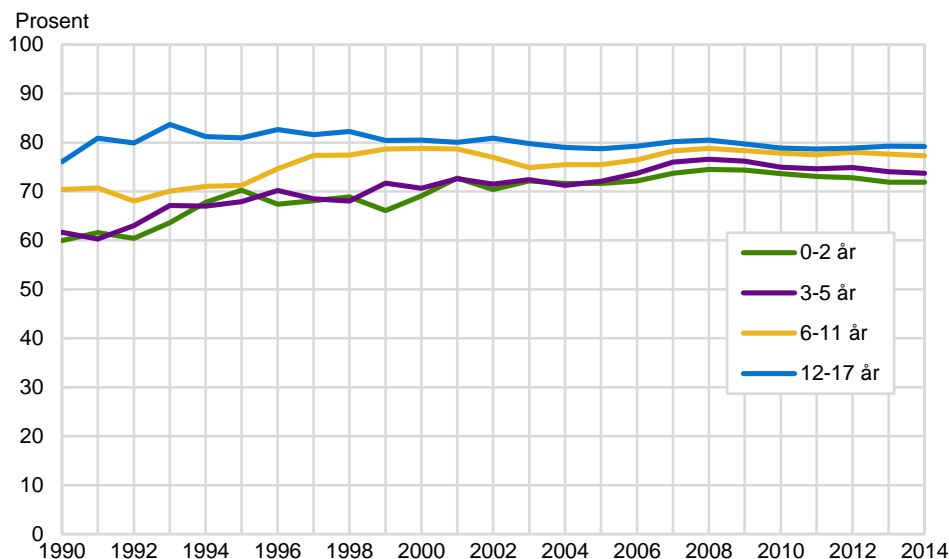
En annen forklaring på at yrkesinntektene har fått økt betydning skyldes at andre inntekter, først og fremst ulike stønader, har fått mindre betydning. Blant annet falt utbetalingene av dagpenger betydelig i takt med et bedret arbeidsmarked fra 2004 - 2008. Men viktigere er nok den reduserte inntektsmessige betydningen av barne-trygd og kontantstøtte. For par med barn i alderen 0-2 år har den relative andelen til disse to inntektspostene falt fra å utgjøre 7 prosent av samlet husholdningsinntekt i 2000 til kun 3 prosent i 2014. Vi ser den samme utviklingen for de andre gruppene av par med barn.

Når yrkesinntektene har fått økt inntektsmessig betydning på 2000-tallet skyldes dette primært sterk vekst i lønnsinntektene i perioden, og i mindre grad økt yrkesaktivitet. Selv om inntektsstatistikken ikke har opplysninger om arbeidstid, gir andelen som har yrkesinntekter over en bestemt grense, f.eks. 2G, en klar indikasjon på om det blir flere eller færre husholdningsmedlemmer som er yrkestilknyttet. Ut i fra dette målet, viser det seg at i motsetning til 1990-tallet da det var en klar økning i andelen toinntektsfamilier blant par med barn, så er det ingen tilsvarende økning på 2000-tallet (Figur 2.2). Andelen husholdninger med to yrkestilknyttede økte rett nok for de fleste gruppene av par med barn fram til 2008, men etter dette har andelen blitt redusert, og ligger i 2014 om lag på samme nivå som tidlig på 2000-tallet.

Tabell 2.3 Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen par med barn, etter yngste barns alder. 2000-2014

	2000	2004	2008	2014
Par med barn, yngste barn 0-2 år				
Yrkesinntekt	84	82	89	90
Kapitalinntekt	5	7	4	4
Overføringer	11	11	7	7
Herav:				
folketrygd	1	2	2	2
dagpenger	1	2	0	1
barnetrygd	4	3	2	2
bostøtte	0	0	0	0
sosialhjelp	0	0	0	0
kontantstøtte	3	2	1	1
bidrag	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	580 000	682 000	825 000	984 000
Inntekt etter skatt	75	75	75	75
Renteutgifter	10	8	14	9
Par med barn, yngste barn 3-5 år				
Yrkesinntekt	83	82	88	89
Kapitalinntekt	8	8	4	4
Overføringer	10	10	7	7
Herav:				
Folketrygd	2	3	3	2
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	4	4	3	2
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Kontantstøtte	1	1	0	0
Bidrag	1	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	618 000	730 000	904 000	1 090 000
Inntekt etter skatt	74	75	74	73
Renteutgifter	9	7	13	9
Par med barn, yngste barn 6-11 år				
Yrkesinntekt	82	79	88	88
Kapitalinntekt	10	12	5	5
Overføringer	9	9	7	7
Herav:				
Folketrygd	2	3	3	3
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	3	3	3	2
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Bidrag	1	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	683 000	814 000	974 000	1 221 000
Inntekt etter skatt	73	74	73	72
Renteutgifter	8	6	11	8
Par med barn, yngste barn 12-17 år				
Kapitalinntekt	84	81	87	87
Kapitalinntekt	9	10	6	6
Overføringer	7	8	7	7
Herav:				
Folketrygd	3	4	4	4
Dagpenger	0	1	0	0
Barnetrygd	2	2	2	1
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Bidrag	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	724 000	861 000	1 055 000	1 319 000
Inntekt etter skatt	73	73	72	72
Renteutgifter	7	5	9	7

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2 Andelen husholdninger med minst 2 yrkestilknyttede. Par med barn, etter yngste barns alder

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Skattereform gav reduserte kapitalinntekter

Kapitalinntektene økte betydelig i første halvdel av 2000-tallet og fram til 2005. Dette skyldes hovedsakelig økte utbyttebetalinger som følge av varslede endringer i kapitalbeskatningen fra og med 2006. Denne utviklingen gjenspeiles også i barnefamilienes inntektssammensetning. Selv om de fleste barnefamilier har beskjedne kapitalinntekter, er det likevel også her noen som drar opp de gjennomsnittlige beløpene. Det er de mer etablerte barnefamiliene med de eldste barna som har mest kapitalinntekt. I 2004 utgjorde denne typen av inntekt for eksempel 10-12 prosent av samlet husholdningsinntekt for par med barn i alderen 6-11 år og 12-17 år. Etter skattereformen i 2006 som førte til skjerpet beskatningen av aksjeutbytte, har denne andelen falt til om lag 5-6 prosent av samlet inntekt i 2014 for disse husholdningstypene.

Stønader viktig for de store barnefamiliene

For par med mange barn er den inntektsmessige betydningen av yrkesinntekter noe lavere enn for andre barnefamilier, mens stønadene er viktige. Mens andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet husholdningsinntekt er på nær 90 prosent for par med 2 barn, er tilsvarende andel 82 prosent for par med 4 barn, og faller ytterligere til kun 67 prosent for par med 5 eller flere barn. Det må likevel presiseres at det er relativt få slike store husholdninger i Norge i dag. I 2014 var det vel 14 000 parhusholdninger med 4 eller flere barn under 18 år. Når yrkesinntektens andel faller, øker andelen av inntekten som kommer i form av overføringer. Blant de viktigste stønadene som de store barnefamiliene mottar finner en barnetrygd og ytelser fra folketrygden. For par med 5 eller flere barn utgjør disse stønadene 13 prosent av samlet inntekt i 2014. I tillegg er sosiale stønader som sosialhjelp og bostøtte viktige inntektskilder for store barnefamilier.

For de største barnefamiliene har andelen som barnetrygd utgjør av samlet inntekt falt i løpet av 2000-tallet. På den annen side har andelen i form av bostøtte og sosialhjelp økt.

Tabell 2.4 Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen par med barn, etter antall barn i husholdningen. 2000-2014

	2000	2004	2008	2014
Par med 1 barn				
Yrkesinntekt	87	83	89	88
Kapitalinntekt	5	8	5	4
Overføringer	8	9	7	7
Herav:				
Folketrygd	2	3	3	3
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	2	2	1	1
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Kontantstøtte	1	1	0	0
Bidrag	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	618 000	748 000	916 000	1 102 000
Inntekt etter skatt	73	73	73	73
Renteutgifter	9	6	11	8
Par med 2 barn				
Yrkesinntekt	85	82	89	89
Kapitalinntekt	6	9	5	5
Overføringer	9	9	7	6
Herav:				
Folketrygd	2	3	2	2
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	3	3	2	2
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Kontantstøtte	1	1	0	0
Bidrag	0	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	645 000	774 000	952 000	1 177 000
Inntekt etter skatt	73	74	73	73
Renteutgifter	9	6	12	8
Par med 3 barn				
Yrkesinntekt	73	75	86	87
Kapitalinntekt	17	14	5	5
Overføringer	10	11	8	8
Herav:				
Folketrygd	1	2	2	2
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	5	4	4	3
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	0	0	0	0
Kontantstøtte	1	1	0	0
Bidrag	1	0	0	0
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	715 000	824 000	965 000	1 221 000
Inntekt etter skatt	76	76	74	73
Renteutgifter	8	6	12	8
Par med 4 barn				
Yrkesinntekt	80	73	81	82
Kapitalinntekt	2	10	5	4
Overføringer	19	17	14	14
Herav:				
Folketrygd	2	4	4	4
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	7	6	5	4
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	1	1	1	1
Kontantstøtte	2	2	1	0
Bidrag	2	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	592 000	734 000	883 000	1 072 000
Inntekt etter skatt	76	77	76	75
Renteutgifter	11	7	13	9

	2000	2004	2008	2014
Par med 5 eller flere barn				
Yrkesinntekt	74	62	69	67
Kapitalinntekt	3	7	3	5
Overføringer	23	31	27	28
Herav:				
Folketrygd	3	6	6	6
Dagpenger	1	2	1	1
Barnetrygd	10	10	8	7
Bostøtte	0	1	1	1
Sosialhjelp	2	4	4	5
Kontantstøtte	2	3	2	1
Bidrag	1	1	1	1
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	571 000	645 000	756 000	901 000
Inntekt etter skatt	78	80	81	80
Renteutgifter	10	7	12	8

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå.

Enslige forsørgere: yrkesinntektene har blitt viktigere

Enslige forsørgere har en helt annen inntektssammensetning enn parhusholdninger. For enslige med barn er yrkesinntektens andel av samlet inntekt klart mindre, dette gjelder særlig for enslige forsørgere med barn i barnehagealder. For enslige med barn under 3 år utgjorde yrkesinntektene kun litt over halvparten av samlet inntekt i 2014, 55 prosent, mens ulike typer av overføringer utgjorde 43 prosent. Den viktigste overføringen var ytelser fra folketrygden, som for denne gruppen primært er overgangsstonad, med en andel på 19 prosent. Barnetrygd og kontantstøtte er også viktig for disse husholdningene med en andel på 8 prosent. Det er videre et høyt innslag av sosiale stønader i denne gruppen. Sosialhjelp og bostøtte utgjør for eksempel 6 prosent av samlet husholdningsinntekt i 2014.

Yrkesinntektens inntektsmessige betydning for enslige forsørgere øker med alderen på barna, mens overføringene tilsvarende faller. For enslige med barn i alderen 3-5 år utgjorde inntekt fra arbeid 63 prosent av husholdningsinntekten i 2014. Denne andelen øker til 74 prosent for dem med barn i alderen 6-11 år og ytterligere til 78 prosent for dem med barn 12-17 år.

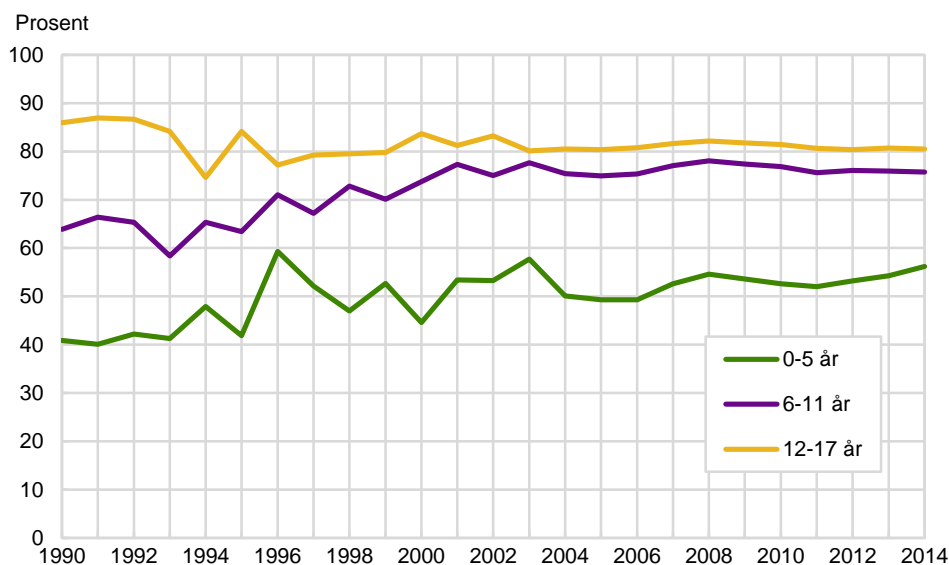
Yrkesinntektens andel av samlet husholdningsinntekt har økt for enslige forsørgere i løpet av 2000-tallet. På samme måte som for par med barn, så ser det ut til at det skjedde en betydelig økning i yrkesinntektene i løpet av høykonjunkturen mellom 2004-2008. For enslige med barn i alderen 0-2 år gir dette seg utslag i at yrkesinntektens andel av samlet inntekt økte fra 38 prosent i 2004 til 49 prosent i 2008. Nesten like sterk var økningen for enslige med barn mellom 3 og 5 år, der yrkesinntektens andel økte fra 52 til 61 prosent i samme periode.

Når yrkesinntektens andel har økt de siste årene, fører dette til at stønadens andel faller. For enslige forsørgere med barn 0-2 år er det særlig kontantstøtten og barnetrygden som har fått redusert betydning. Andelen som disse inntektene utgjør av samlet husholdningsinntekt ble mer enn halvert fra 2000-2014, fra 18 prosent til 8 prosent. Vi finner den samme utviklingen, om enn ikke like sterk, for enslige med eldre barn.

Tabell 2.5 Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen enslig forsørger med barn, etter yngste barns alder. 2000-2014

	2000	2004	2008	2014
Enslig med barn, yngste barn 0-2 år				
Yrkesinntekt	43	38	49	55
Kapitalinntekt	0	5	2	2
Overføringer	57	56	49	43
Herav:				
Folketrygd	20	22	22	19
Dagpenger	2	2	1	2
Barnetrygd	12	10	8	6
Bostøtte	1	2	3	2
Sosialhjelp	3	3	3	4
Kontantstøtte	6	6	3	2
Bidrag	6	5	4	3
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	223 000	278 000	312 000	383 000
Inntekt etter skatt	89	90	89	85
Renteutgifter	7	5	10	7
Enslig med barn, yngste barn 3-5 år				
Yrkesinntekt	40	52	61	63
Kapitalinntekt	1	2	2	2
Overføringer	59	47	36	34
Herav:				
Folketrygd	23	18	16	15
Dagpenger	1	2	1	1
Barnetrygd	10	10	7	6
Bostøtte	2	2	2	2
Sosialhjelp	1	2	2	2
Kontantstøtte	0	1	0	0
Bidrag	8	5	3	3
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	237 000	304 000	371 000	441 000
Inntekt etter skatt	89	87	86	84
Renteutgifter	8	7	12	9
Enslig med barn, yngste barn 6-11 år				
Yrkesinntekt	63	66	73	74
Kapitalinntekt	2	4	3	3
Overføringer	35	30	24	23
Herav:				
Folketrygd	12	10	9	9
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	8	8	6	5
Bostøtte	1	1	1	1
Sosialhjelp	1	2	1	1
Bidrag	7	4	3	2
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	301 000	351 000	429 000	520 000
Inntekt etter skatt	82	82	82	80
Renteutgifter	9	8	13	10
Enslig med barn, yngste barn 12-17 år				
Yrkesinntekt	76	71	77	78
Kapitalinntekt	4	5	3	4
Overføringer	21	23	20	19
Herav:				
Folketrygd	4	8	8	8
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	4	6	5	4
Bostøtte	0	0	0	0
Sosialhjelp	1	1	1	1
Bidrag	5	3	2	2
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	386 000	405 000	493 000	597 000
Inntekt etter skatt	76	79	79	78
Renteutgifter	10	7	12	9

Kilde: Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Figur 2.3 Andelen husholdninger med minst 1 yrkestilknyttet. Enslige forsørgere, etter yngste barns alder

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentra

På samme måte som for par med barn, så har likevel ikke yrkestilknytningen blant enslige forsørgere blitt så mye sterkere på 2000-tallet, på tross av at yrkesinntektene sin andel av samlet inntekt økte (Figur 2.3). Blant enslige forsørgere med de yngste barna, det vil her si 0-5 år² og 6-11 år ble det flere yrkestilknyttede i løpet av 1990-tallet, mens endringen etter 2000 har vært små. I 2014 var henholdsvis 56 og 76 prosent av alle enslige forsørgere med barn 0-5 år og 6-11 år yrkestilknyttet³. For enslige forsørgere med store barn, 12-17 år, har andelen yrkestilknyttede vært stabil siden midten av 1990-tallet.

Sosialhjelp har blitt viktigere for enslige med mange barn

Yrkesinntektens betydning for enslige forsørgere faller med stigende barnetall. For enslige med kun ett barn er andelen som yrkesinntektene utgjør av samlet husholdningsinntekt så høy som 76 prosent i 2014. Denne andelen faller imidlertid til 69 prosent for dem med 2 barn, og ytterligere til 53 prosent for dem med 3 eller flere barn.

For enslige forsørgere med mange barn er ulike typer av stønader viktige inntektskilder. Selv om barnetrygden har falt i verdi også for enslige med barn, utgjør likevel denne inntekten 8 prosent av samlet inntekt for de med 3 eller flere barn i 2014. Denne andelen var på 13 prosent i 2004. Også sosiale stønader som sosialhjelp og bostøtte er viktige inntekter for denne gruppen, med en andel i 2014 på henholdsvis 5 og 3 prosent. Begge disse inntektene har fått større inntektsmessig betydning de siste årene for denne gruppen.

² Siden årene før 2004 er basert på data fra utvalgsundersøkelser, er yngste barns alder satt lik 5 år eller yngre for gruppen av enslige forsørgere. En ytterligere inndeling etter barnas alder ville for denne gruppen ført til at tallene ville basere seg på svært få observasjoner i noen av årene med små utvalg.

³ Andelen yrkestilknyttede blant enslige med barn under 5 år var trolig noe høy i 2014 i våre data, på grunn av at nye mottakere av overgangsstonad fikk denne stønaden medregnet i lønnsinntekt dette året.

Tabell 2.6 Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for enslige forsørgere, etter antall barn i husholdningen. 2000-2014

	2000	2004	2008	2014
Enslig forsørger med 1 barn				
Yrkesinntekt	66	69	76	76
Kapitalinntekt	3	4	3	3
Overføringer	32	27	21	21
Herav:				
folketrygd	12	10	9	10
dagpenger	1	1	0	1
barnetrygd	6	6	5	4
bostøtte	1	1	1	1
sosialhjelp	1	1	1	1
kontantstøtte	0	0	0	0
bidrag	5	3	2	1
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	301 000	354 000	434 000	526 000
Inntekt etter skatt	81	81	80	79
Renteutgifter	9	7	13	9
Enslig forsørger med 2 barn				
Yrkesinntekt	58	60	67	69
Kapitalinntekt	1	4	3	3
Overføringer	40	36	30	28
Herav:				
Folketrygd	12	12	11	11
Dagpenger	1	1	0	1
Barnetrygd	10	9	7	6
Bostøtte	1	1	1	1
Sosialhjelp	1	2	1	2
Kontantstøtte	1	1	0	0
Bidrag	9	5	4	3
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	300 000	361 000	435 000	526 000
Inntekt etter skatt	83	84	83	81
Renteutgifter	9	7	13	9
Enslig forsørger med 3 barn eller flere				
Yrkesinntekt	49	43	49	53
Kapitalinntekt	1	4	4	3
Overføringer	49	52	46	44
Herav:				
Folketrygd	14	16	16	14
Dagpenger	1	1	0	1
barnetrygd	12	13	10	8
bostøtte	1	2	2	3
sosialhjelp	1	3	3	5
kontantstøtte	1	2	1	0
Bidrag	9	9	7	6
Samlet inntekt	100	100	100	100
Samlet inntekt, gjennomsnitt	342 000	364 000	431 000	513 000
Inntekt etter skatt	85	88	87	85
Renteutgifter	10	7	11	8

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

2.4. Fordelingen av ulike typer inntekter

Stønader viktig for barnefamilier med lav inntekt ...

I 2014 var det om lag 634 000 husholdninger med minst ett barn i alderen 0-17 år. Med en gjennomsnittlig husholdningsstørrelse på 3,8 personer, betyr dette at ca. 2,4 millioner personer, eller nær halvparten av befolkningen, tilhørte en husholdning med barn.

Det er klare forskjeller i barnefamilienes inntektssammensetning alt etter hvilken inntektsklasse en tilhører. For barnefamilier i de høyeste inntektsklassene består inntektene i stor grad av yrkesinntekter og kapitalinntekter. I tillegg har disse husholdningene store utgifter i form av gjeldsrenter og barnepass som gir redusert

utlignet skatt. For barnefamilier med lave inntekter kommer en relativt stor del av husholdningsinntektene fra ulike stønader.

I tabell 2.7 er de 634 000 husholdningene med minst ett barn i alderen 0-17 år sortert stigende etter husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (ekvivalentinntekt). Deretter er husholdningene delt inn i fem like store grupper, såkalte kvintiler. Kvintil 1 omfatter de 20 prosentene av husholdningene med lavest inntekt, kvintil 2 omfatter de 20 prosentene med nest lavest inntekt osv., mens kvintil 5 omfatter de 20 prosentene av husholdningene med aller høyest inntekt.

Det går fram av tabellen at det er relativt store forskjeller i inntektsnivået til de ulike inntektsklassene. I den laveste inntektsklassen var gjennomsnittlig samlet husholdningsinntekt før skatt på 456 000 kroner i 2014. I denne gruppen kom 58 prosent av samlet inntekt i form av yrkesinntekter, mens 42 prosent var ulike typer av stønader. Den viktigste enkeltoverføringen til barnefamilier med de laveste inntektene er ytelser fra folketrygden, for eksempel overgangsstønad, arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon. Slike ytelser fra folketrygden utgjorde 15 prosent av samlet inntekt for barnefamiliene i den laveste inntektsklassen. Også barnetrygd er en viktig inntektskilde for de i laveste inntektsklasse. I 2014 mottok denne gruppen vel 24 500 kroner i gjennomsnitt i barnetrygd, noe som utgjorde 5 prosent av samlet inntekt.

Det er som forventet at også sosiale stønader som bostøtte og sosialhjelp er viktige inntekter for husholdningene med lavest inntekt. Til sammen utgjorde denne typen av inntekter 4 prosent av samlet husholdningsinntekt. For husholdninger i de andre inntektsklassene betyr denne typen av inntekter svært lite. Ser en på fordelingen av ulike typer av inntekter på tvers av inntektsklassene (tabell 2.8), går det fram at mer enn 80 prosent av all sosialhjelp og bostøtte tilfalt femdelen med lavest inntekt.

... mens skattefradrag viktigst for de med høye inntekter

For barnefamiliene med de høyeste inntektene, kvintil 5, er det yrkesinntektene som er den dominerende inntektskilden, og utgjorde 83 prosent av samlet inntekt. Også kapitalinntektene har inntektsmessig stor betydning, med en andel på 11 prosent. I 2014 var gjennomsnittlig samlet husholdningsinntekt før skatt for femdelen av barnefamiliene med høyest inntekt nesten 1,9 millioner kroner, det vil si vel fire ganger høyere enn gjennomsnittsinntekten til femdelen med lavest inntekt.

For gruppen av barnefamilier med høyest inntekt er ulike overføringer av liten inntektsmessig betydning, og de mottar i gjennomsnitt mindre av de ulike stønadene enn husholdningene med lave inntekter. Ett unntak gjelder imidlertid for foreldrepenger. For denne stønaden mottar husholdningene i kvintil 5 mer enn dobbelt så mye som husholdningene i kvintil 1, henholdsvis 31 000 kroner mot 14 000 kroner. Dette henger sammen med at foreldrepenger utbetales på bakgrunn av det lønnsnivået foreldrene hadde før fødselen.

For barnefamiliene med høyest inntekt har skattefradragene større økonomisk betydning enn stønadene. I 2014 hadde femdelen av barnefamiliene med høyest inntekt vel 135 000 kroner i renteutgifter. Siden 27 prosent av renteutgiftene kunne trekkes fra på skatten i 2014⁴, betyr dette at skatten ble redusert med nærmere 37 000 kroner for denne gruppen av barnefamilier. Dette beløpet var nesten dobbelt så høyt som det den samme inntektsklassen mottok i barnetrygd samme år (19 000 kroner). Barnefamilier med de laveste inntektene har klart mindre renteutgifter enn de med høye inntekter. Husholdningene i kvintil 1 hadde for eksempel kun 36 000 kroner i renteutgifter, noe som maksimalt kunne redusere skatten (27 prosent) med

⁴ I 2016 er dette fradraget redusert til 25 prosent.

9 600 kroner.⁵ Som tabell 2.8 viser, gikk 32 prosent av alle rentefradragene til barnefamilier til femdelen med høyeste inntekt, mens femdelen med lavest inntekt kun fikk 8 prosent. En viktig forklaring på hvorfor barnefamiliene med de laveste inntektene også har lave renteutgifter, er at en høy andel her ikke eier egen bolig og at de dermed heller ikke har renter på boliglån. Andelen som er registrert som eier av en primærbolig i kvintil 1 var kun 43 prosent i 2014, mens tilsvarende andel var 91 prosent i kvintil 5. I tillegg eier 19 prosent av alle husholdningene i kvintil 5 en sekundærbolig, som trolig også i noen grad blir lånefinansiert.

Også foreldrefradraget tilfaller i større grad barnefamilier med middels eller høye inntekter, enn de med lave inntekter. Foreldrefradrag er et inntektsfradrag som blir gitt til foreldre med dokumenterte utgifter til barnepass, hovedsakelig foreldrebetaling for barnehageplass og SFO. Slike utgifter kan trekkes fra på selvangivelsen og gjelder til barna fyller 12 år. På samme måte som for rentefradraget, kunne 27 prosent av disse utgiftene trekkes fra i skatten i 2014. I gjennomsnitt ble skatten til barnefamiliene i de høyeste inntektsklassene redusert med vel 4000 kroner, som følge av dette fradraget, mens laveste inntektsklasse fikk en skattereduksjon på 2700 kroner. Barnefamilier med de laveste inntektene, som i mindre grad benytter seg av barnehage og SFO, mottar derimot klart mest i kontantstøtte.

I tabell 2.7 og tabell 2.8 er det alle barnefamilier med barn under 18 år som inngår. Hadde vi avgrenset gruppen til kun de som hadde rett på foreldrefradraget, det vil si de med barn under 12 år, ville fordelingen av dette fradraget blitt enda mer ujevnt fordelt mellom innteksgruppene.

Tabell 2.7 Inntektsregnskap for husholdninger med barn 0-17 år i ulike inntektsklasser. Gjennomsnitt. 2014. Inntektsklassene basert på inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Personer i studenthusholdninger utelatt

	Kvintil					Alle
	1	2	3	4	5	
Yrkesinntekt	265 600	560 000	782 900	1 004 900	1 578 900	838 500
Kapitalinntekter	-800	6 700	11 800	22 100	201 100	48 200
Overføringer	191 400	169 000	147 200	134 400	113 300	151 200
Ytelser fra folketrygden	66 900	54 600	37 400	29 200	20 800	41 800
Foreldrepenger	14 000	25 400	29 900	33 400	31 400	26 800
Fødselsengangsstønad	1 900	500	200	100	100	600
Barnetrygd	24 500	23 700	22 000	20 400	19 400	22 000
Kontantstøtte	3 400	2 300	1 700	1 400	1 100	2 000
Bostøtte	6 600	800	200	100	100	1 600
Sosialhjelp	13 200	1 800	500	200	100	3 200
Inntekt etter skatt	375 500	580 800	717 300	855 400	1 295 500	764 900
Foreldrefradrag	9 800	13 500	15 000	14 900	14 500	13 500
Rentefradrag	35 500	67 200	85 200	100 200	135 200	84 700
Samlet inntekt	456 100	736 800	941 900	1 161 400	1 893 300	1 037 900
Skattefradrag (27 %)						
Foreldrefradrag	2 700	3 600	4 000	4 000	3 900	3 700
Rentefradrag	9 600	18 100	23 000	27 100	36 500	22 900
Antall personer i husholdningen						
	3,7	3,8	3,9	3,8	3,8	3,8
Antall husholdninger						
	126 842	126 844	126 841	126 842	126 842	634 211

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

⁵ I praksis vil nok dette beløpet være noe lavere for denne gruppen, siden ikke alle i kvintil 1 har høy nok alminnelig inntekt til å nyttiggjøre seg dette inntektsfradraget.

Tabell 2.8 Fordelingen av ulike typer inntekter og skattefradrag etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Husholdninger med barn 0-17 år. 2014. Prosent

	Kvintil					Alle
	1	2	3	4	5	
Yrkesinntekt	6	13	19	24	38	100
Kapitalinntekter	0	3	5	9	83	100
Overføringer	25	22	19	18	15	100
Ytelser fra folketrygden	32	26	18	14	10	100
Foreldrepenger	10	19	22	25	23	100
Fødselsengangsstønad	68	17	7	4	3	100
Barnetrygd	22	22	20	19	18	100
Kontantstøtte	34	23	18	14	11	100
Bostøtte	85	11	3	1	1	100
Sosialhjelp	83	12	3	1	1	100
Inntekt etter skatt	10	15	19	22	34	100
Samlet inntekt	9	14	18	22	36	100
Skattefradrag (27 %)						
Foreldrefradrag	15	20	22	22	21	100
Rentefradrag	8	16	20	24	32	100
Antall husholdninger	126 842	126 844	126 841	126 842	126 842	634 211

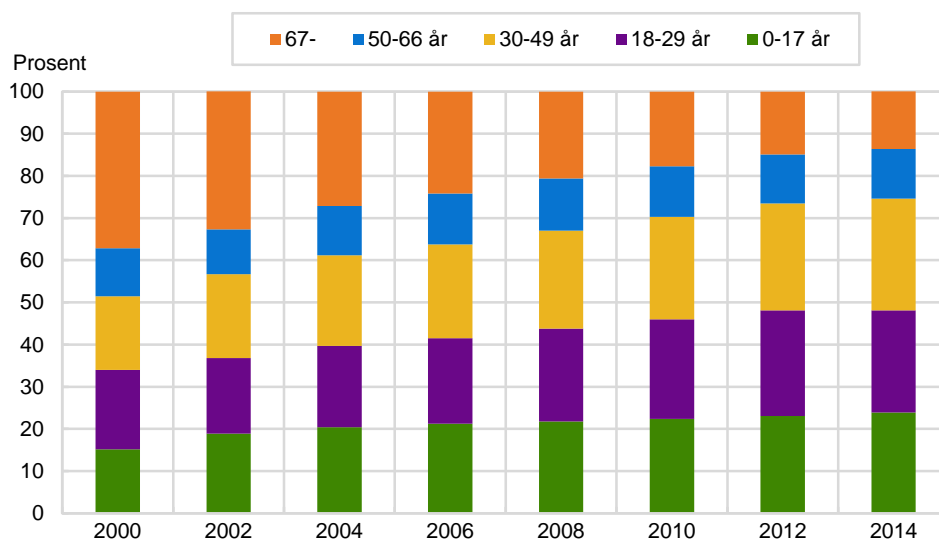
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

3. Barnefamilienes inntektsfordeling og utviklingen i lavinntekt

3.1. Inntektsfordelingen

I løpet av 2000-tallet har det skjedd en betydelig demografisk endring med hensyn til hvem som befinner seg nederst i inntektsfordelingen. Den eldre befolkningen som tidligere var klart overrepresentert blant dem med lavest husholdningsinntekt, har opplevd en betydelig inntektsvekst de siste årene og har i stor grad klatret oppover i inntektsfordelingen. For barn og unge har utviklingen vært motsatt. Mens barn og unge (under 30 år) til sammen utgjorde om lag en tredjedel av alle nederst i inntektsfordelingen (desil 1) i 2000, utgjør de nær halvparten i 2014 (figur 3.1). I det følgende skal vi derfor se nærmere på inntektsfordelingen blant barnefamilier.

Figur 3.1 Alderssammensetningen i desil 1 for inntekt etter skatt per forbruksenhet

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Større inntektsforskjeller på 2000-tallet

En metode for å studere utviklingen i inntektsulikhet, er å rangere befolkningene i like store inntektsklasser ut i fra størrelsen på husholdningsinntektene, og deretter sammenligne utviklingen for de ulike inntektsklassene over tid. I tabell 3.1 har vi delt alle barn i alderen 0-17 år inn i ti like store inntektsklasser, såkalt desilgrupper, ut i fra størrelsen på husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet. Tabellen viser utviklingen i grenseverdier i fordelingen, for eksempel vil P10 være inntekten til den personen (barnet) som har lavere husholdningsinntekt enn 90 prosent av alle andre i gruppen, mens P90 vil være den som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre i gruppen. P50 er medianinntekten, det vil si den personen som befinner seg midt i inntektsfordelingen for denne gruppen.

En alternativ metode for å belyse ulikhet som ofte benyttes, er å se på utviklingen i desilandeler, det vil si hvor stor del av «inntektskaken» som de ulike klassene disponerer over tid. I tillegg blir ofte ulikhet presentert som et summarisk ulikhetsmål. Desto større dette tallet er, desto større er ulikheten. Et slikt mål er den velkjente Gini-koeffisienten. Når vi velger heller å fokusere på utviklingen i grenseverdier, skyldes dette at det tiåret vi ser på ble sterkt preget av endringer i skattesystemet, som igjen påvirker den observerte inntektsfordelingen når denne måles som desilandeler eller Gini-koeffisienter. Dette skyldes først og fremst store variasjoner i utbetalt aksjeutbytte før og etter skattereformen i 2006. Siden aksjeutbytte er en inntektskilde som primært tilfaller husholdningene med de aller høyeste inntektene, påvirker endringene i denne inntektskomponenten også hele

fordelingen, når en ser på desilandeler eller et samlemål som Gini-koeffisienter. Ved heller å se på utviklingen i grenseverdier i fordelingen, reduseres betydningen som aksjeutbyttene og andre skjevfordelte kapitalinntekter har på fordelingen.

Tabell 3.1 viser at ulikheten innen barnefamilier har økt i løpet av 2000-tallet. Ser en på den prosentvise økningen til de ulike inntektsklassene, går det fram at barna nederst i inntektsfordelingen har hatt en klart svakere inntektsvekst enn både de midt i fordelingen og de i toppen. Mellom 2000-2014 hadde P10 en realvekst i husholdningsinntektene på knapt 25 prosent. Medianinntekten (P50) økte betydelig mer, med en realvekst på vel 42 prosent. Aller best inntektsutvikling finner vi blant barnefamiliene i toppen av fordelingen. P90 hadde for eksempel en realvekst på vel 47 prosent mellom 2000-2014.

Ulikheten kan videre belyses ved å se på forholdstallet mellom inntektene i toppen og bunnen av fordelingen. I 2000 hadde P90 (den personen med høyere husholdningsinntekt enn 90 prosent av alle andre i gruppen) en inntekt som var 2,23 ganger høyere enn P10 (den personen med lavere inntekt enn 90 prosent av alle i gruppen). I 2004 hadde dette forholdstallet økt til 2,31, og økte ytterligere til 2,44 i 2008. I 2014 hadde forholdstallet P90/P10 økt til 2,63. Det har altså blitt større forskjeller mellom toppen og bunnen av fordelingen i denne perioden, innen barnefamilier.

Det går også fram av tabellen at det først og fremst er det at barnefamiliene nederst i fordelingen taper terreng, som forklarer den økte ulikheten. Ser en på forholdstallet mellom inntektene til de barna som befinner seg midt i fordelingen (P50) og inntektene til de barna med de laveste husholdningsinntektene (P10), viser tabellen at dette forholdstallet har økt fra 1,48 i 2000, til 1,68 i 2014. Men tabellen viser også at de «rike» barnefamiliene har økt inntektene noe mer enn de midt i fordelingen. Forholdstallet mellom P90 og P50 har for eksempel også økt noe, fra 1,51 i 2000 til 1,56 i 2014. Men det er likevel det at barnefamiliene nederst i fordelingen sakker akterut i forhold til andre, som primært forklarer økningen i ulikhet blant barnefamilier på 2000-tallet.

Tabell 3.1 Inntektsfordeling innen barnefamilier. Utviklingen i grenseverdier (persentiler) for husholdningens inntekt etter skatt per forbuksenhet (EU-skala). Barn 0-17 år. 2000-2014 (2014-kroner)

	2000	2004	2008	2014	Pst. vekst i 2014-kroner 2000-2014
P10	159 500	169 100	192 200	199 000	24,7
P20	187 000	199 900	232 800	245 500	31,3
P30	203 600	221 500	261 300	279 600	37,4
P40	219 600	240 500	284 900	308 000	40,3
P50	235 600	258 800	307 400	335 100	42,2
P60	253 600	278 100	331 100	363 300	43,2
P70	273 500	300 700	359 100	396 400	44,9
P80	300 700	331 900	398 300	441 700	46,9
P90	355 600	390 200	469 500	523 100	47,1
P90/P10	2,23	2,31	2,44	2,63	
P50/P10	1,48	1,53	1,60	1,68	
P90/P50	1,51	1,51	1,53	1,56	

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Flere småbarnsfamilier havner nederst i inntektsfordelingen

I en oversikt over barnefamilienes inntektsutvikling på 1990-tallet (Kirkeberg, m.fl. 2003), var konklusjonen den at barnefamiliene i denne perioden klatret i inntektsfordelingen. Andelen barnefamilier ble redusert i de laveste inntektsklassene over tid, mens det ble flere i de høyeste inntektsklassene.

Denne utviklingen ser altså ut til å ha blitt reversert på 2000-tallet. Det har nå blitt flere barnefamilier i de nederste inntektsklassene. Dette gjelder i særlig grad for småbarnsfamilier. Deler vi på nytt inn befolkningen i like store grupper sortert etter husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet, denne gangen i femdelsgrupper, såkalt kvintiler, vil 20 prosent av befolkningen befinne seg i hver inntektsklasse. Dersom noen grupper av barnefamilier har en andel på mer eller mindre enn 20 prosent i hver gruppe, kan dette tolkes som at denne husholdningstypen er over- eller underrepresentert i de ulike inntektsklassene.

Som det går fram av tabell 3.2, har andelen par med barn og enslig forsørgere med barn som befinner seg i laveste kvintil økt mellom 2000-2014. Blant par med barn økte andelen i første kvintil fra om lag 11 prosent i 2000, til nær 15 prosent i 2014. For enslige forsørgere økte andelen fra om lag 30 prosent i 2000 til 47 prosent i 2014. Blant par med barn er det først og fremst de med barn i førskolealder som har falt nedover i inntektsfordelingen. Økningen er betydelig for par med barn, der yngste barn er under 3 år, der andelen i første kvintil økte fra 13 prosent i 2000 til 21 prosent i 2014. Par med de yngste barna har altså gått fra å være betydelig underrepresentert i laveste femdel i inntektsfordelingen i 2000, til å bli overrepresentert i 2014. Økningen i andelen i kvintil 1 var også betydelig for par med barn i alderen 3-5 år i samme periode. For par med barn i skolealder har det derimot vært kun mindre endringer i denne perioden, med hensyn til hvor i inntektsfordelingen de befinner seg.

Enslige forsørgere har vært overrepresentert i laveste inntektsklasse i hele perioden vi ser på, men også her har det skjedd en betydelig økning de siste årene. En skal likevel være varsom med å tolke utviklingen fra 2000 for denne gruppen, siden datagrunnlaget dette året var basert på utvalg. Enslige forsørgere er en liten gruppe i befolkningen. Derfor vil også tallene være basert på få observasjoner, noe som kan gi tilfeldige utslag. Utviklingen etter 2004, da datagrunnlaget baserer seg på fulltallingsdata, viser likevel at uansett barnas alder, så har andelen personer i enslige forsørgerhushold økt i laveste inntektsklasse.⁶

Andelen i laveste kvintil ser ut til å ha økt for både de som tilhørere store og små familier. Par med henholdsvis ett og to barn er fremdeles underrepresentert i laveste kvintil, men andelen har økt fra om lag 8 prosent i 2000, til 12 prosent i 2014. De store barnefamiliene, som består av 4 eller 5 eller flere barn, har vært kraftig overrepresentert i laveste inntektsklasse i hele perioden. Denne trenden har blitt forsterket i 2014.

Yrkestilknytning en sentral faktor

Det er først og fremst husholdninger med en svak tilknytning til arbeidslivet som faller nedover i inntektsfordelingen. Blant par med barn der ingen voksne er yrkestilknyttet økte andelen i første kvintil fra 74 prosent i 2000 til 77 prosent i 2004, og videre til 88 prosent i 2014. Selv om denne gruppen er svært liten, har den likevel vokst siden 2008. Også par med barn og kun én yrkestilknyttet taper terreng inntektsmessig. Her økte andelen i første kvintil fra 26 prosent i 2000 til 40 prosent i 2014. For par med barn der begge voksne er i jobb, har det på sin side ikke skjedd vesentlige endringer i kvintilplasseringen i perioden 2000-2014. Det er som forventet svært få slike husholdninger i første kvintil, kun 4 prosent.

For enslige forsørgere økte andelen i første kvintil i løpet av årene 2000-2014, uansett om de var yrkestilknyttet eller ikke.

⁶ Det må igjen presiseres at inntektsbegrepet ikke er fullstendig for enslige forsørgere som mottar privat barnebidrag fra tidligere partner. Dette skyldes at inntektsstatistikken etter 2003 bare har informasjon om de bidragsordningene som administreres av det offentlige. Helt ut private ordninger dekkes ikke. Dette vil selvsagt også påvirke både nivå og inntektsutvikling for denne gruppen av enslige forsørgere.

Tabell 3.2 Husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Etter kvintiler og husholdningstyper. Prosentvis fordeling. Personer. 2000, 2004 og 2014

	2000					2004					2014				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Alle personer	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Par med barn	10,8	23,1	25,2	22,6	18,2	13,3	21,1	24,8	22,6	18,2	14,7	20,4	24,0	22,6	18,3
yngste barn															
0-2 år	12,9	26,2	23,2	21,3	16,5	17,0	22,4	24,5	20,9	15,3	21,0	23,3	22,9	19,4	13,5
3-5 år	12,3	25,6	25,3	21,2	15,7	15,9	23,3	24,6	20,4	15,7	17,0	22,2	24,4	20,6	15,7
6-11 år	9,7	22,7	27,7	22,1	17,8	12,2	22,3	25,6	21,9	17,9	12,4	19,8	24,8	23,4	19,7
12-17 år	7,8	16,3	24,3	27,2	24,3	7,5	15,8	24,4	27,7	24,7	8,0	16,0	24,1	27,2	24,7
Enslige forsørgere med barn	30,4	34,7	19,5	8,3	7,1	35,7	33,8	17,7	8,3	4,5	47,3	28,8	13,1	6,5	4,4
yngste barn															
0-2 år	39,7	37,3	18,8	4,2	0,0	55,8	30,5	9,7	2,8	1,3	73,1	18,9	4,7	1,8	1,6
3-5 år	41,7	23,6	29,6	3,9	1,2	41,7	35,5	15,4	5,2	2,1	59,7	26,9	8,1	3,2	2,1
6-11 år	29,1	39,7	17,5	8,6	5,1	37,0	34,9	16,8	7,2	4,1	48,2	29,2	12,5	6,0	4,1
12-17 år	20,5	34,3	15,5	12,5	17,2	25,6	32,8	22,2	12,6	6,9	34,4	32,1	17,9	9,4	6,2
Antall barn under 18 år															
Par med															
1 barn	7,8	14,7	22,4	28,3	26,9	8,4	13,8	22,4	29,4	26,1	12,0	16,1	22,2	26,6	23,2
2 barn	8,3	20,6	28,9	24,4	17,9	9,8	20,5	27,8	24,1	17,8	11,7	19,8	26,1	23,8	18,6
3 barn	13,2	35,4	24,2	16,3	10,9	18,4	30,4	25,2	14,5	11,5	18,0	27,2	25,0	17,0	12,9
4 barn	27,8	40,6	20,5	6,0	5,1	37,9	32,1	16,4	7,3	6,4	40,3	30,1	15,5	8,2	6,0
5 eller flere barn	55,6	33,6	8,0	0,9	1,9	67,6	20,3	6,8	2,4	2,9	72,1	17,9	5,2	3,0	1,8
Enslig forsørger med															
1 barn	23,7	32,4	20,8	13,1	10,0	26,4	32,4	22,8	12,2	6,3	36,4	31,3	17,7	8,8	5,9
2 barn	37,5	36,4	17,9	3,6	4,7	39,2	38,5	14,6	4,9	2,8	55,4	29,8	8,4	3,8	2,7
3 eller flere barn	39,4	40,2	18,8	0,7	0,9	62,8	28,0	6,0	1,8	1,5	78,8	14,8	3,3	1,9	1,3
Par med barn															
Ingen yrkestilknyttede	74,1	20,3	2,1	0,5	3,0	77,7	15,0	4,0	1,1	2,2	87,7	9,0	1,8	0,7	0,9
1 yrkestilknyttet	26,2	38,1	18,0	9,4	8,3	32,5	31,4	18,2	9,8	8,1	40,3	28,8	15,5	8,7	6,7
2 eller flere yrkestilknyttet	3,8	18,5	28,3	27,5	21,9	4,3	18,3	27,9	27,5	22,1	4,3	18,6	27,4	27,4	22,3
Enslig forsørger med barn															
Ingen yrkestilknyttede	62,5	28,9	5,7	0,0	2,9	67,3	26,3	4,8	1,0	0,7	85,1	12,3	1,7	0,5	0,4
1 eller flere yrkestilknyttet	15,2	37,5	26,1	12,2	9,1	22,1	37,0	23,3	11,5	6,1	32,4	35,3	17,6	8,8	5,9
Aleneboende															
45-64 år	32,7	17,9	17,6	19,3	12,6	29,9	22,1	17,6	16,5	13,9	31,1	21,6	17,3	15,3	14,7
Par uten hjemmeboende barn															
45-64 år	5,1	8,1	15,2	27,3	44,4	5,6	9,0	14,5	25,8	45,2	4,8	7,5	13,1	25,4	49,3

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Halvparten av alle middelaldrene par uten barn er i øverste inntektsklasse

For husholdninger uten barn har det bare skjedd mindre endringer i kvintilplasseringen de siste årene. Den mest markante endringen gjelder for par uten hjemmeboende barn, der eldste person er mellom 45-64 år. I denne gruppen er det mange som har høye husholdningsinntekter, og utviklingen har vært gunstig for denne gruppen de siste årene. Dette har ført til at andelen i den høyeste inntektsklassen har økt for denne husholdningsgruppen. I 2014 hadde 49 prosent av alle middelaldrende par uten barn, en så høy inntekt at de havnet i høyeste inntektskvintil.

3.2. Utviklingen i lavinntekt

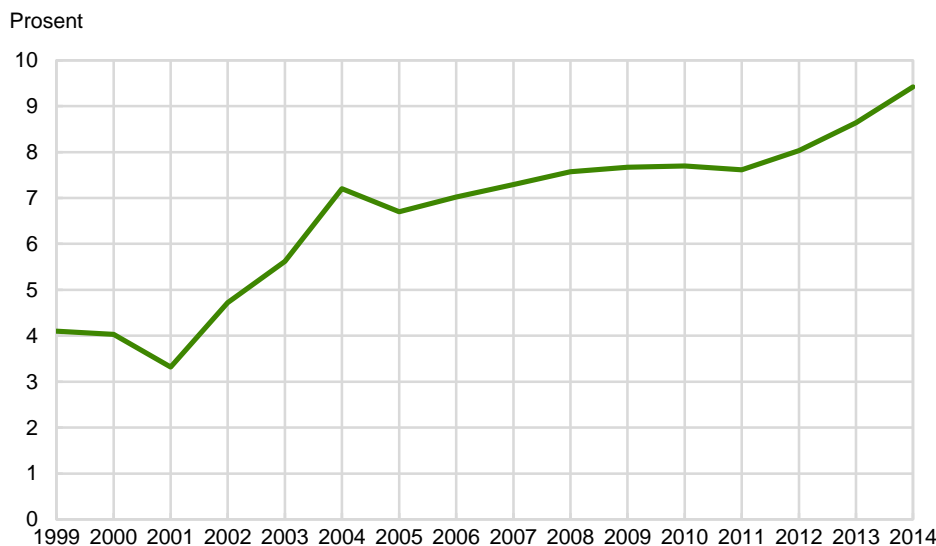
Det er en nær sammenheng mellom inntektsfordelingen og utviklingen i lavinntekt, slik dette tradisjonelt måles i rike land. En ofte benyttet metode er for eksempel å definere alle personer som tilhører en husholdning der husholdningsinntektene er lavere enn 50 prosent eller 60 prosent av medianinntekten i befolkningen, som en lavinntektsgruppe. Ved en slik relativ definisjon av lavinntekt, vil andelen i lavinntektsgruppen i stor grad påvirkes av hva som skjer med den generelle inntektsfordelingen i samfunnet.

Flere barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt

For bedre få fram om tilstanden med lavinntekt er varig eller ikke, har det vært vanlig å fokusere på forekomsten av såkalt «vedvarende lavinntekt». Ved en slik tilnærming så følger en inntektshistoriene til de samme individene over en periode på flere år, for eksempel 3 eller 4 år. En kan for eksempel slå sammen husholdningsinntektene gjennom en periode på flere år - for eksempel 3 år - og deretter definere alle de som hadde en gjennomsnittlig inntekt lavere enn for eksempel 50 eller 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme periode, som en lavinntektshusholdning. Dette er en metode som ofte har blitt benyttet i Statistisk sentralbyrås rapporter om økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper, og som vi også benytter i det følgende.

Basert på en slik tilnærming, går det fram av figur 3.2 at det har skjedd en betydelig økning i andelen barn i lavinntektshusholdninger etter 2000. Særlig sterk var økningen i årene 2001-2004, da andelen ble mer enn doblet, fra vel 3 prosent til nær 7 prosent. Også mellom 2011-2014 ser vi en klar økning i andelen barn i lavinntektsgruppen. I 2014 tilhørte 9,4 prosent av alle barn under 18 år en husholdning med en gjennomsnittlig treårig ekvivalentinntekt som var lavere enn 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode. Dette tilsvarer et antall på vel 92 000 barn.

Figur 3.2 Barn under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

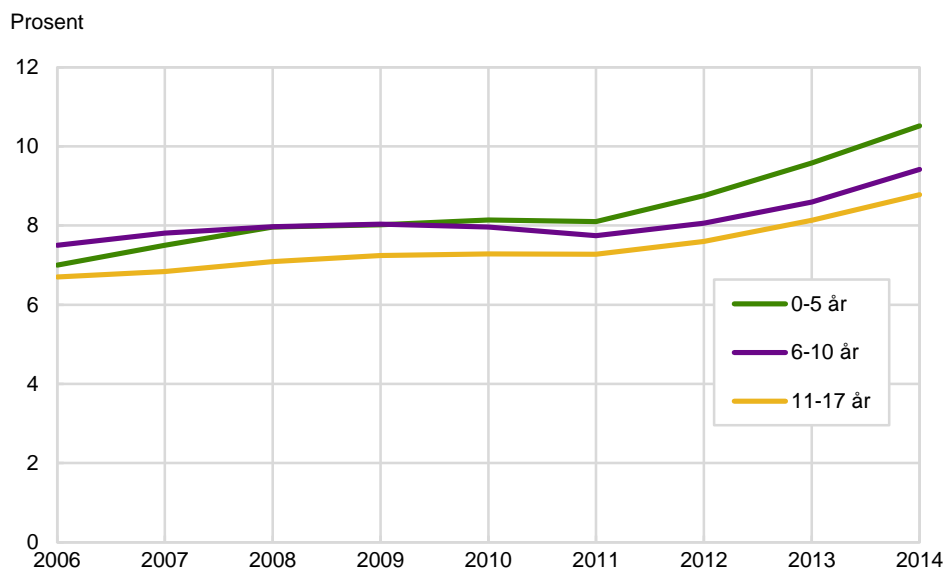
Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Økt risiko for lavinntekt blant førskolebarn

Økningen i vedvarende lavinntekt har funnet sted blant barn i alle aldersgrupper, og det er heller ikke så store forskjeller med hensyn til alder når det gjelder forekomsten av lavinntekt. Det er likevel de aller yngste barna som har høyest andel i lavinntektsgruppen i 2014, og det er også i denne gruppen av barn en finner den

sterkeste økningen i lavinntekt de siste årene. Mellom 2006 og 2014 økte andelen barn 0-5 år i lavinntektshusholdninger fra 7 prosent til 10,5 prosent.

Figur 3.3 Utviklingen i vedvarende lavinntekt¹ for barn i ulike aldersgrupper

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Mer enn halvparten har innvandrerbakgrunn

Det er et økende innslag av barn med innvandrerbakgrunn i lavinntektsgruppen. Denne andelen passerte 50 prosent i 2013, og lå på 51,1 prosent i 2014. Det er likevel klare forskjeller med hensyn til barnas landbakgrunn når det gjelder hvilken risiko de har for å tilhøre lavinntektsgruppen. En nærmere omtale av lavinntekt i innvandrerfamilier er gitt i kapittel 4.

Først og fremst et storbyproblem

En gjennomgang av hvor i landet det relativt sett er flest barn som vokser opp i lavinntektshushold, viser at dette først og fremst gjelder barn bosatt i storbyene. Oslo skiller seg ut ved å ha en svært høy andel barn i lavinntektsgruppen, men dette gjelder også for byene Drammen, Skien, Sarpsborg og Fredrikstad. Den aller største konsentrasjonen av barn i lavinntektshushold finner en likevel i visse bydeler i hovedstaden, slik som Gamle Oslo, Grünerløkka og Sagene. Dette står i skarp kontrast til andre bydeler i hovedstaden, der andelen barn som tilhører et lavinntektshushold er mindre enn i landet sett under ett. Et barn som vokser opp i bydelen Gamle Oslo, er for eksempel mer enn sju ganger hyppigere å finne i en lavinntektshusholdning, sammenlignet med et barn som vokser opp i bydelen Ullern.

Halvparten av inntektene er overføringer

Vi har allerede sett at ulike typer av stønader er viktige for husholdningene nederst i inntektsfordelingen (se kapittel 2). Dette gjelder i enda større grad for barnefamilier i lavinntektsgruppen. I 2014 utgjorde ulike typer av overføringer 46 prosent av husholdningsinntektene til barn i lavinntektsgruppen. Lavinntekt er her definert på bakgrunn av en årlig ekvivalentinntekt lavere en 60 prosent av medianen, og ikke ut i fra en treårsperiode som tidligere i dette kapittelet. Inntektssammensetningen til barn i lavinntektshusholdninger har endret seg lite i løpet av 2000-tallet. De ulike stønadene har i hele perioden utgjort i underkant av halvparten av husholdningsinntekten, mens den andre halvparten er yrkesinntekter.

Selv om stønadsandelen har vært stabil på 2000-tallet, har det skjedd endringer i hvilken betydning de ulike overføringene har for lavinntektshusholdningene. Det er

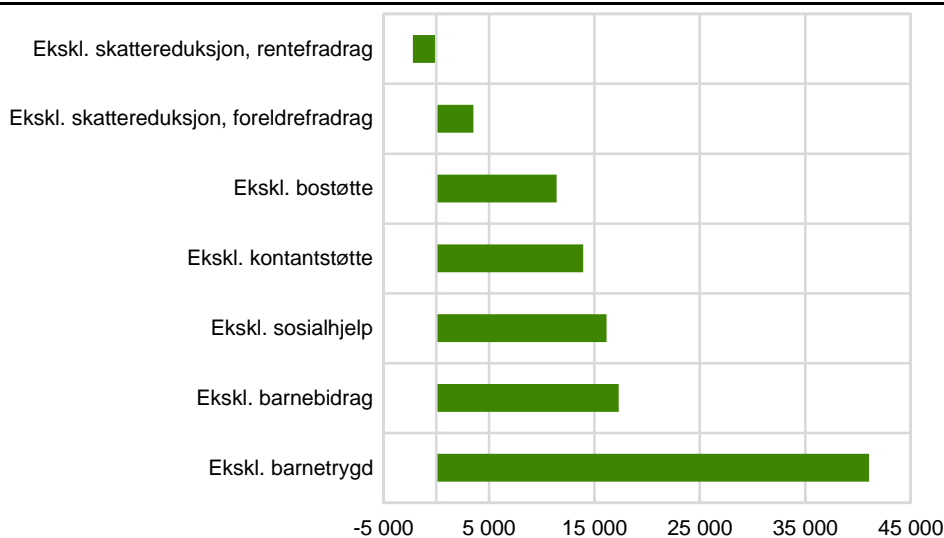
igjen en klar nedgang i andelen som barnetrygd utgjør av samlet husholdningsinntekt for barn i lavinntektsgruppen. Denne andelen falt fra 13 prosent i 2000 til 7 prosent i 2014. Når stønadsandelen totalt sett likevel holder seg på et stabilt høyt nivå, skyldes dette at andre typer av overføringer har fått økt betydning. Dette gjelder for eksempel bostøtte og ulike ytelser fra folketrygden.

Barnetrygden har størst utjevneende effekt

På tross av at barnetrygden har fått redusert betydning for lavinntektsfamiliene etter 2000, blant annet som følge av fjerning av småbarns- og søskentillegget og manglende oppjustering av satsene, er det likevel denne enkeltstønaden som har størst betydning når det gjelder å redusere forekomsten av lavinntekt blant barnefamilier.

Figur 3.4 viser resultatene av en beregning der vi ser på hvilke endringer en ville fått i antall personer i lavinntektsgruppen, dersom ulike stønader til barnefamilier ikke inngikk i inntektsbegrepet. Det er likevel viktig å presisere at dette er en særdeles enkel beregning, der en helt ser bort fra eventuelle atferdsendringer som ville finne sted innen husholdninger med barn, dersom man fjernet en yttelse. Det er for eksempel åpenbart at dersom kontantstøtten ble fjernet, så ville dette ført til endringer innen de husholdningene som ellers ville mottatt denne stønaden, for eksempel ved at andre stønader – som sosialhjelp – ville kompensert for inntektsbortfallet, eller ved at flere hjemmевærende mødre som ikke lengre fikk kontantstøtten gikk ut i jobb. Figuren illustrerer likevel den fordelingsmessige betydningen som ulike stønader har for barnefamilier med lave inntekter.

Figur 3.4 Endring i antall personer med husholdningsinntekter lavere enn 60 prosent av medianinntekten, etter bortfall av ulike typer stønader. Husholdninger med barn 0-17 år. 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

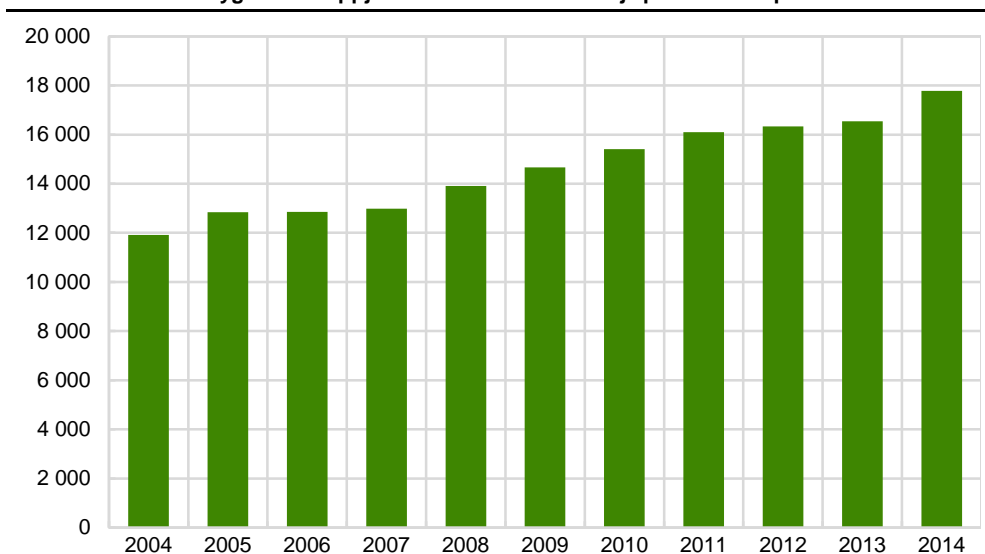
Figuren viser at om barnetrygden ikke inngikk i inntektene til barnefamiliene, ville dette medført at om lag 41 000 flere personer ville tilhørt en barnefamilie med inntekt lavere enn 60 prosent av medianen i 2014.⁷ Dette er et klart høyere tall enn de ordningene som utjevner nest mest, nemlig barnebidraget og sosialhjelp. Barnebidraget omfatter både bidragsforskottet fra staten og barnebidraget fra tidligere ektefelle eller partner som administreres av det offentlige. Dersom husholdninger med barn ikke mottok dette bidraget, ville det blitt om lag 17 000 flere personer i lavinntektsgruppen. Dersom en fjernet økonomisk sosialhjelp vil på sin side om lag 16 000 flere barn tilhøre lavinntektsgruppen. Betydningen av

⁷ Det er her benyttet en «flytende» median, dvs. at det er beregnet en ny medianinntekt for hvert av de ulike inntektsbegrepene.

kontantstøtte og bostøtte er på sin side noe mindre, og et bortfall av en av disse stønadene ville bare medført at mellom 11 000 og 14 000 flere personer ville havne under lavinntektsgrensen. Aller minst fordelingsmessig betydning vil en fjerning av rentefradraget og foreldrefradraget ha. Kun 4000 flere personer ville havne i lavinntektsgruppen om foreldrefradraget ble fjernet, mens en fjerning av rentefradraget faktisk ville ført til at noen *færre* personer ville havne under lavinntektsgrensen. Forklaringen på dette er at en fjerning av rentefradraget ville ført til en skatteøkning for de med høye inntekter siden disse også har de største renteutgiftene. Dermed ville en fått en lavere medianinntekt etter skatt i befolkningen. Dette ville igjen føre til at avstanden opp til lavinntektsgrensen ville bli kortere for mange av dem nederst i inntektsfordelingen.

De nedskjæringene i barnetrygden som har funnet sted etter 2000 (en omtale av hvilke endringer dette er, er gitt i kapittel 13 i NOU 2009:10 Fordelingsutvalget) er trolig en medvirkende årsak til den økningen vi har sett i antallet barn i lavinntekts-husholdninger i samme periode. Som figur 3.5 viser, ville antallet barn i lavinntekts-husholdninger blitt betydelig redusert dersom barnefamiliene hadde fått like mye i barnetrygd i 2014, som det barnefamiliene fikk på slutten av 1990-tallet. Beregningen tar utgangspunkt i det beløpet ulike typer av barnefamilier faktisk mottok i barnetrygd i 1996. Deretter er dette beløpet oppjustert med den årlige økningen i konsumprisindeksen fram til 2014, for de samme husholdningstypene. Barnefamiliene ville med denne metoden motta en barnetrygd i 2014 med samme kjøpekraft som det barnefamiliene faktisk mottok i 1996. Deretter ser vi på hvor mange barn som ville blitt løftet over lavinntektsgrensen som følge av en slik beregnet oppjustering av barnetrygden.

Figur 3.5 Antall barn under 18 år som årlig ville forlatt lavinntektsgruppen dersom barnetrygden ble oppjustert til 1996-nivå ved hjelp av konsumprisindeksen

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Figuren viser at allerede i 2004 ville nærmere 12 000 barn ikke lengre tilhørt lavinntektsgruppen⁸, hadde barnetrygden vært på samme nivå som i 1996. Dette tallet øker til 14 000 i 2008, og nærmer seg 18 000 barn i 2014. Det er forventet at dette tallet øker ytterligere for hvert år som barnetrygdsatsene nominelt forblir uendret. Hadde en i stedet for bare å justere for konsumprisindeksen, oppjustert barnetrygden med økningen i grunnbeløpet i Folketrygden i denne perioden, viser

⁸ Lavinntektsgrensen er her en årlig ekvivalentinntekt under 60 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen. Også her er det benyttet en «flytende» median, dvs. at det er beregnet ny medianinntekt basert på det nye inntektsbegrepet der barnetrygden er oppjustert.

beregninger at vel 35 000 barn ville ha flyttet seg over lavinntektsgrensen på 60 prosent av medianinntekten i 2014.

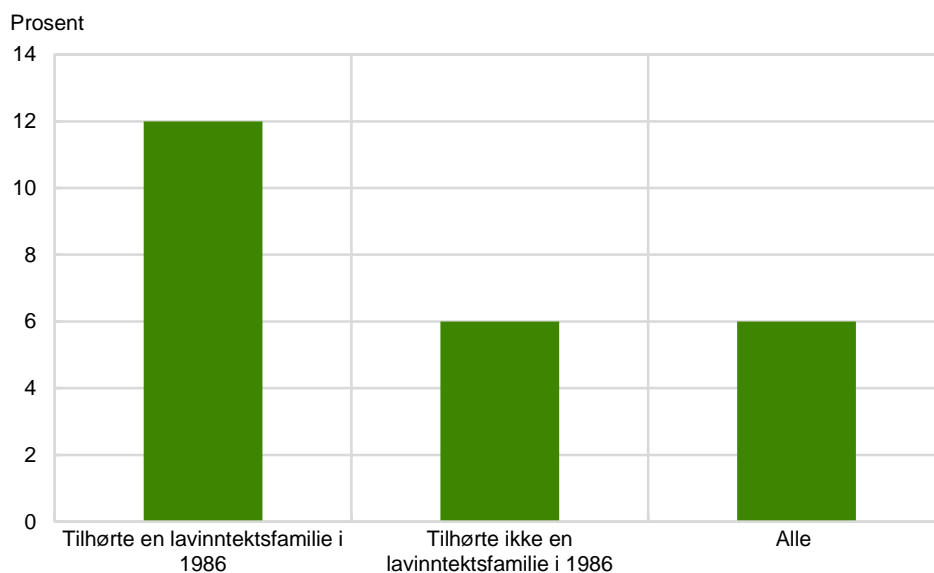
Lavinntekt går i arv

På tross av at inntektsmobiliteten fra en generasjon og til neste har vært relativt høy i Norge sammenlignet med mange andre land (Corak 2006), er det likevel slik at økonomisk utsatthet ser ut til å gå i arv. Barn som vokser opp i husholdninger med lave inntekter, har også økt sannsynlighet for selv å ha lave husholdningsinntekter når de blir voksne.

Sammenligner en husholdningsinntektene til et utvalg personer som var barn i alderen 8-17 år i 1986 og som var voksne i alderen 30-39 år i 2008, viser det seg at de som tilhørte en familie med lave inntekter som barn, hadde større sannsynlighet for selv å havne nederst i inntektsfordelingen som voksne. De som vokste opp i husholdninger med høye inntekter hadde på sin side klart større sannsynlighet for selv å havne i toppen av inntektsfordelingen som voksne. De som tilhørte femdelen av husholdningene med høyest inntekt som barn, hadde for eksempel tre ganger større sannsynlighet for selv å tilhøre høyeste inntektsklasse som voksne, sammenlignet med de som var i laveste inntektsklasse som barn. De som tilhørte laveste inntektsklasse (kvintil) som barn hadde på sin side dobbelt så stor sannsynlighet for å tilhøre laveste inntektsklasse som voksen, sammenlignet med dem som tilhørte høyeste inntektsklasse som barn (Epland og Kirkeberg 2010).

Vi finner det samme forholdet når det gjelder sannsynligheten for lavinntekt. Som figur 3.6 viser, har de som tilhørte en lavinntektshusholdning som barn (husholdningsinntekt lavere enn 60 prosent av medianen) en dobbelt så høy andel i lavinntektsgruppen som voksen, sammenlignet med de som ikke tilhørte en lavinntektshusholdning som barn.

Figur 3.6 Andelen personer 30-39 år i 2008 med inntekt etter skatt per forbruksenhet under 60 prosent av medianinntekten i 2008, etter husholdningens økonomiske situasjon i 1986

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

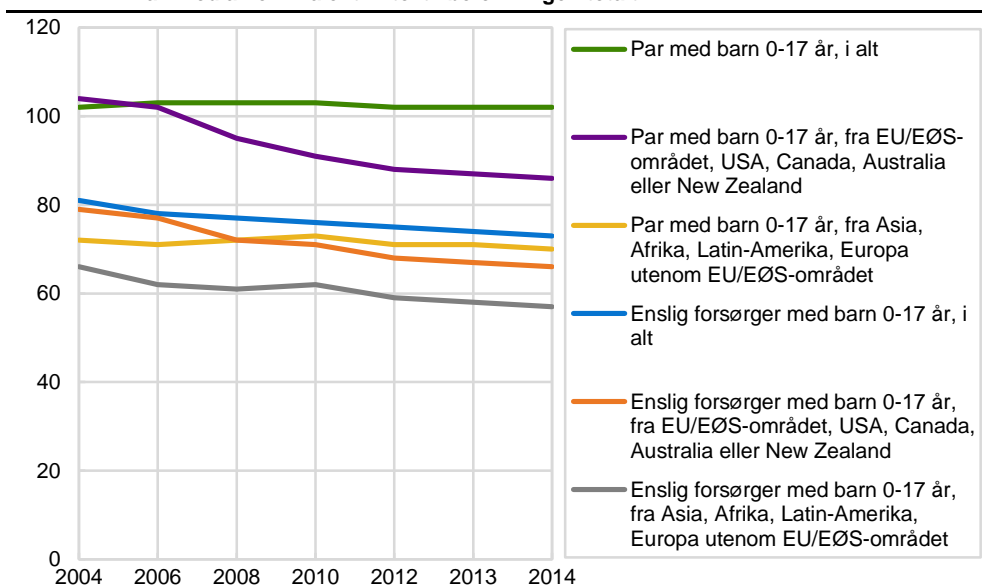
Det vil også være andre trekk ved oppveksten som er med å forklare hvorfor noen barn oftere enn andre havner i lavinntektsgruppen som voksne. Dette gjelder for eksempel bakgrunnsfaktorer som foreldrenes utdanningsnivå og graden av yrkestilknytning blant de voksne i oppvekstårene.

4. Inntektsnivå og -utvikling for barnefamilier med innvandrerbakgrunn

Det er store forskjeller i inntektsnivå blant barnefamilier med innvandrerbakgrunn. Med familier med innvandrerbakgrunn menes her familier hvor hovedinntektstakeren har innvandret til Norge. Om man har kommet til landet som flyktning eller arbeidsinnvandrer, hvor lenge man har bodd i landet, i hvilken grad man er tilknyttet arbeidsmarkedet, om man har opparbeidet seg trygderettigheter og antall barn i familien er blant flere faktorer som i varierende grad påvirker inntekts-situasjonen blant innvandrerfamilier med barn.

Det generelle inntektsnivået til barnefamilier der hovedinntektstakeren har landbakgrunn fra EU/EØS-området, USA, Canada, Australia eller New Zealand (heretter forkortet til EU/EØS mv.) ligger til dels betraktelig høyere enn inntektsnivået blant tilsvarende barnefamilier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS-området og Oseania utenom Australia og New Zealand (heretter kalt Asia, Afrika, ikke EU/EØS mv.). Som figur 4.1 viser har imidlertid forskjellen i inntektsnivå mellom innvandrerfamilier med barn, etter denne todelingen i landbakgrunn, blitt mindre i tiårs-perioden fra 2004 til 2014. Men barnefamilier med innvandrerbakgrunn har, uavhengig av landbakgrunn, et inntektsnivå som ligger godt under det generelle inntektsnivået for barnefamilier i Norge.

Figur 4.1 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for par og enslige forsørgere med barn 0-17 år. Hovedinntektstakers landbakgrunn. Prosentvis andel av median ekvivalentinntekt i befolkningen totalt

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Svakere inntektsvekst blant par med barn fra EU/EØS-området

Par med barn med bakgrunn fra EU/EØS mv. hadde i 2004 et inntektsnivå som lå 4 prosent høyere enn median ekvivalentinntekt i befolkningen totalt, mens for tilsvarende barnefamilier fra Asia, Afrika, ikke EU/EØS mv. lå medianinntekten 28 prosent lavere enn det generelle inntektsnivået i samfunnet. I årene 2004-2014 har sistnevnte gruppe av par med barn stort sett holdt tritt med den generelle inntektsveksten - i 2014 var deres medianinntekt 30 prosent lavere enn medianinntekten i hele befolkningen. For par med barn fra EU/EØS mv. har derimot inntektsutviklingen gjennom hele perioden 2004-2014 vært langt svakere enn den generelle inntektsveksten i samfunnet. I 2014 ligger deres inntektsnivå 14 prosent lavere enn median ekvivalentinntekt i befolkningen totalt. Inntektsutviklingen følger stort sett det samme mønsteret uavhengig av barnas alder og antall barn i familien, med unntak for de mest barnerike familiene (se tabell 4.1). For par med fem eller flere

barn har det vært en klar inntektsnedgang sammenlignet med det generelle inntektsnivået i samfunnet – uavhengig av familiens landbakgrunn. Disse barnerike familiene har oftere en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn familier med færre barn. I tillegg betyr barnetrygden relativt mye for disse familiene. En manglende oppjustering av barnetrygdens kjøpekraft siden 1996 har bidratt til en svakere inntektsvekst for en del (innvandrers)familier med mange barn. Figur 4.1 viser at blant alle parfamilier med barn har inntektsveksten fra 2004 til 2014 vært den samme som i befolkningen totalt. Medianinntekten har i hele perioden ligget 2-3 prosent over medianinntekten i hele befolkningen.

Enslige forsørgere – svak inntektsvekst uavhengig av landbakgrunn

Blant enslige forsørgere med innvandrerbakgrunn har inntektsutviklingen vært svakere enn den generelle inntektsveksten både for de med bakgrunn fra EU/EØS-området mv. og de med bakgrunn fra Asia, Afrika, Europa utenom EU-EØS mv. Blant førstnevnte gruppe enslige forsørgere gikk medianinntekten ned fra 79 prosent av median ekvivalentinntekt i befolkningen i 2004 til 66 prosent i 2014. For enslige forsørgere med bakgrunn fra Asia, Afrika, Europa utenom EU/EØS mv. var tilsvarende nedgang fra 66 til 57 prosent av det generelle inntektsnivået. Inntektsutviklingen fra 2004 til 2014 er stort sett den samme uavhengig av barnas alder og antall barn i familien, og sammenfaller med inntektsutviklingen til enslige forsørgere i alt, men som for parfamiliene med barn, ligger også inntektsnivået til eneforsørgere med innvandrerbakgrunn klart lavere enn det generelle inntektsnivået for tilsvarende husholdningsgruppe totalt.

Høy arbeidsinnvandring påvirker inntektsnivået

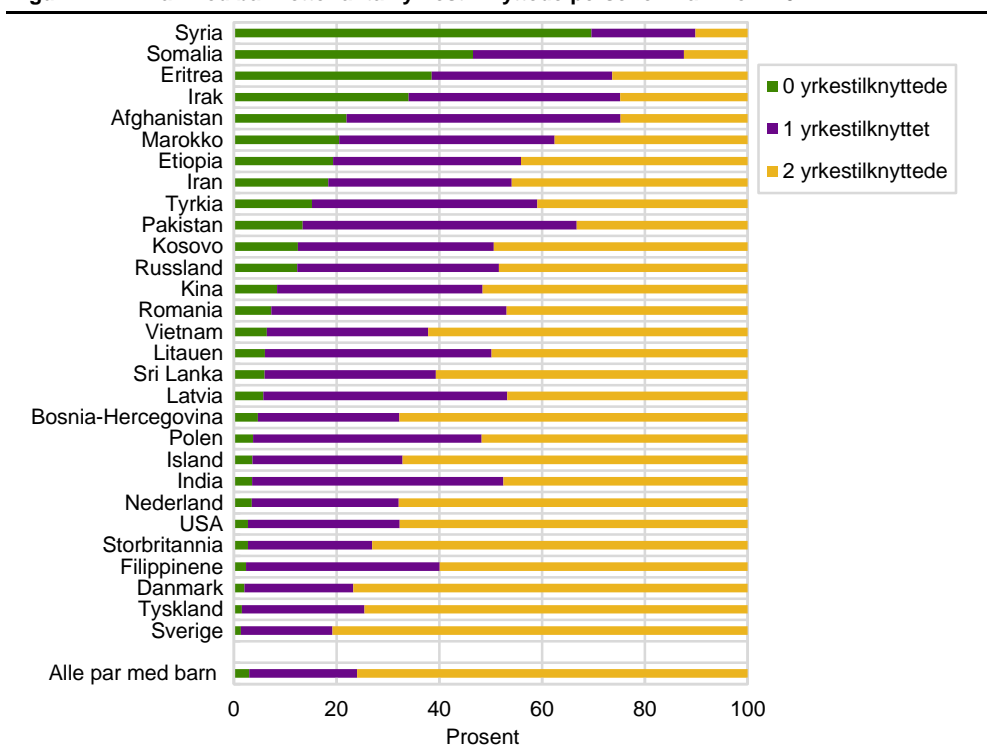
Mye av årsaken til den generelt svake inntektsveksten blant innvandrerfamilier med barn er den store arbeidsinnvandringen til Norge de siste årene - spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. Den største gruppen er polakker, men arbeidsinnvandringen fra Litauen har også blitt betydelig. I 2004, samme år som utvidelsen av det indre arbeidsmarkedet i EØS-området, viser SSBs inntektsstatistikk for husholdninger drøyt 13 400 bosatte par med barn hvor hovedinntektstaker er innvandrere med landbakgrunn fra EU/EØS-området, USA, Canada mv. Av disse barnefamiliene var om lag 800 fra Polen eller Litauen – en andel på 6 prosent. Ved utgangen av 2013 viser inntektsstatistikken 36 800 bosatte par med barn fra de samme landene. Andelen familier med polsk og litauisk bakgrunn er nå oppe i nesten 38 prosent (drøyt 13 800 familier). Blant eneforsørgere fra EU/EØS-området har hver tredje familie (33 prosent) bakgrunn fra Polen eller Litauen i 2013. Tidligere undersøkelser (Epland og Kirkeberg 2014) viser at disse arbeidsinnvandrerne har, selv etter flere års botid i Norge, et inntektsnivå lavere enn i befolkningen generelt. Polske arbeidsinnvandrere som kom i perioden 2004-2006, og som ble boende i Norge i årene etterpå, hadde for eksempel i 2012 en median yrkesinntekt som lå på om lag 80 prosent av det generelle nivået for arbeidsinntekt i den yrkestilknyttede befolkningen i alderen 20-55 år. Fra de «gamle» EU-landene, utenom Norden, er det flest arbeidsinnvandrere fra Tyskland, Storbritannia og Nederland, men de utgjør en langt mindre andel av barnefamiliene. Disse arbeidsinnvandrerne oppnår raskt inntekter på nivå med det generelle inntektsnivået i Norge, for siden å passere dette. Blant briter med minst syv års botid i Norge ligger for eksempel median yrkesinntekt 17 prosent høyere enn den generelle yrkesinntekten i 2012. Inntektsforskjellene blant arbeidsinnvandrerne gjenspeiler at de ofte er sysselsatt i bransjer med ulik avlønning. For polakker er det mest vanlig å være sysselsatt innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, mens briter og tyskere oftere er å finne i høyere avlønnede jobber innenfor oljevirksomhet, helsevesen og undervisning (Epland og Kirkeberg 2014).

Andelen yrkesaktive i familien varierer mye

Antall yrkesaktive i den enkelte husholdning har stor betydning for familiens inntekter. Ser vi på andelen med minst to yrkestilknyttede i parfamilier med barn, går

det fram av figur 4.2 at blant innvandrere fra Polen og Litauen er andelen toinntektsfamilier langt lavere enn blant mange andre innvandrergupper som har kommet til Norge først og fremst på grunn av arbeid. Blant polske og litauiske parfamilier med barn hadde halvparten av familiene to (eller flere) yrkestilknyttede personer i 2014. Yrkestilknyttet er her definert som å ha yrkesinntekt over minsteytelsen i folketrygden. I 2014 var den på drøyt 174 000 kroner. Inntektsnivået til polske toinntektsfamilier lå i 2014 på 79 prosent av inntektsnivået til alle parfamilier i landet med to yrkestilknyttede i familien (se tabell 4.2). For litauiske toinntektsfamilier var inntektsnivået noe lavere – 75 prosent. For polske og litauiske par med en person yrkestilknyttet, er inntektsnivået ennå lavere, sammenlignet med det generelle inntektsnivået blant alle parfamilier med en person yrkestilknyttet. Median inntekt til polske og litauiske par hvor bare en person er i arbeid lå i 2014 på henholdsvis 74 og 71 prosent av medianinntekten til alle par med bare en person yrkestilknyttet.

Figur 4.2 Par med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Yrkestilknytning og inntektsnivå er høyere blant arbeidsinnvandrere fra de «gamle» EU-landene og våre nordiske naboland. Blant for eksempel parfamilier med tysk bakgrunn var andelen med to yrkestilknyttede personer på 75 prosent – om lag på nivå med parfamilier totalt (76 prosent). Blant parfamilier med barn fra Sverige og Danmark⁹ var andelen med to yrkestilknyttede personer henholdsvis 81 og 77 prosent. Inntektsnivået blant disse svenske og danske parfamiliene med barn lå 4 prosent høyere enn det generelle inntektsnivået i landet. Også blant svenske og danske par med kun en person yrkestilknyttet er inntektene noe høyere enn det generelle inntektsnivået blant tilsvarende parfamilier i alt. Høyest inntektsnivå finner vi blant par med bakgrunn fra Storbritannia - både blant par med kun en eller to personer yrkestilknyttet – henholdsvis 19 og 15 prosent høyere enn det generelle inntektsnivået blant alle par med tilsvarende yrkestilknytning.

Blant barnefamilier der hovedinntektstakeren har bakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika og Europa utenom EU/EØS-området er forskjellene i yrkestilknytning og

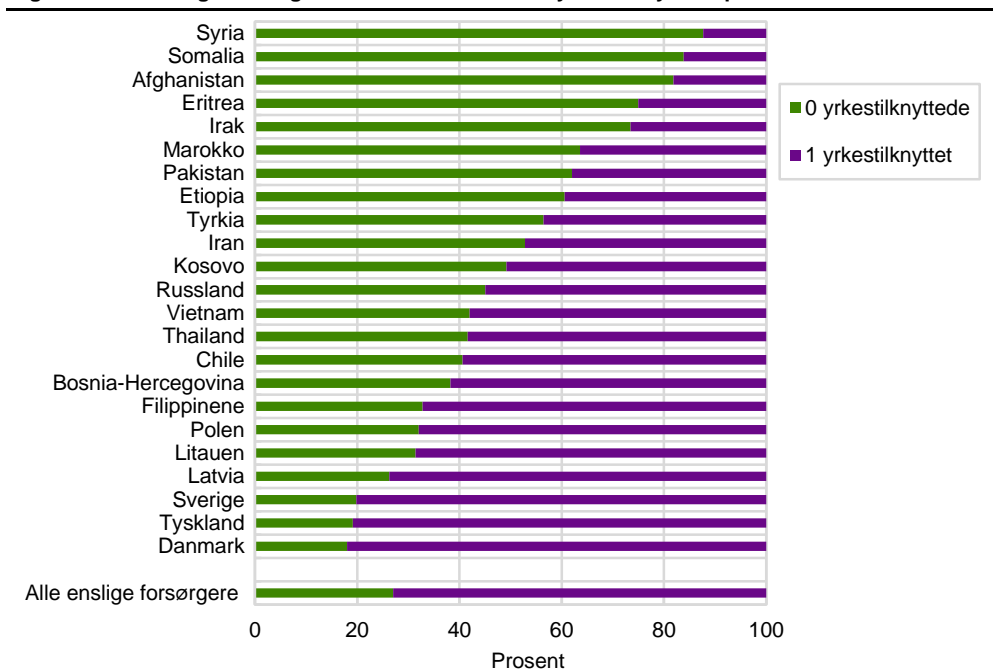
⁹ Nordiske borgere trenger verken søke om arbeidstillatelse eller registrere seg for å kunne oppholde seg og jobbe i Norge, og i statistikken er de derfor ikke klassifisert som arbeidsinnvandrere.

inntektsnivå langt større mellom de ulike enkeltlandene. Dårligst yrkestilknytning finner en blant somaliske barnefamilier. Blant somaliske par med barn hadde 41 prosent en person yrkestilknyttet i 2014. Andelen toinntektsfamilier var kun på 12 prosent. Inntektsnivået blant somaliske par med yrkestilknytning lå i 2014 på under 70 prosent av medianinntekten til alle yrkestilknyttede par med barn. Somaliske par skiller seg også ut ved å ha de største familiene. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse er 5,4 personer sammenlignet med 4 personer blant alle landets 483 000 par med barn. Også blant par med bakgrunn fra Irak, Afghanistan og Eritrea er det en relativ lav andel hvor begge voksne er i arbeid, og hvor størrelsen på barnefamiliene ligger godt over gjennomsnittet. Hvert fjerde par med irakisk, afghansk eller eritreisk bakgrunn har to yrkesinntekter. Lavest andel med to yrkestilknyttede personer i husholdningen finner vi blant parfamilier med barn fra Syria med kun 10 prosent.

Størst andel uten noen yrkestilknyttede personer finner vi blant syriske par med barn (70 prosent), fulgt av somaliske par (47 prosent), eritreiske par (38 prosent) og irakiske par (34 prosent). Det er viktig å være klar over at det er store forskjeller i hvor lenge ulike innvandrerefamilier med barn har bodd i landet. Graden av yrkestilknytning øker for mange grupper med økende botid. Blant syriske par med barn var for eksempel gjennomsnittlig botid drøyt 6 år i 2014, mens for eksempel irakiske par med barn i gjennomsnitt hadde bodd mer enn 13 år i Norge.

Figur 4.3 viser yrkestilknytningen blant enslige forsørgere i 2014. Eneforsørgere med somalisk bakgrunn er den største gruppen med drøyt 2 400 husholdninger. Disse husholdningene er kjennetegnet av å ha mange barn og en svært lav yrkestilknytning. Blant landets 119 000 eneforsørgere er gjennomsnittlig husholdningsstørrelse på 2,6 personer og 73 prosent av husholdningene har yrkestilknytning (se tabell 4.3). Blant somaliske eneforsørgere er andelen yrkestilknyttede på 16 prosent, og gjennomsnittlig husholdningsstørrelse er 3,5 personer. Inntektsnivået til somaliske eneforsørgere med jobb er 74 prosent av det generelle inntektsnivået til yrkestilknyttede eneforsørgere i landet. Somaliske eneforsørgere uten yrkestilknytning har til sammenligning 87 prosent av det generelle inntektsnivået til alle enslige forsørgere i landet som ikke har inntektsgivende arbeid høyere enn minstestytelsen fra folketrygden.

Figur 4.3 Enslige forsørgere med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

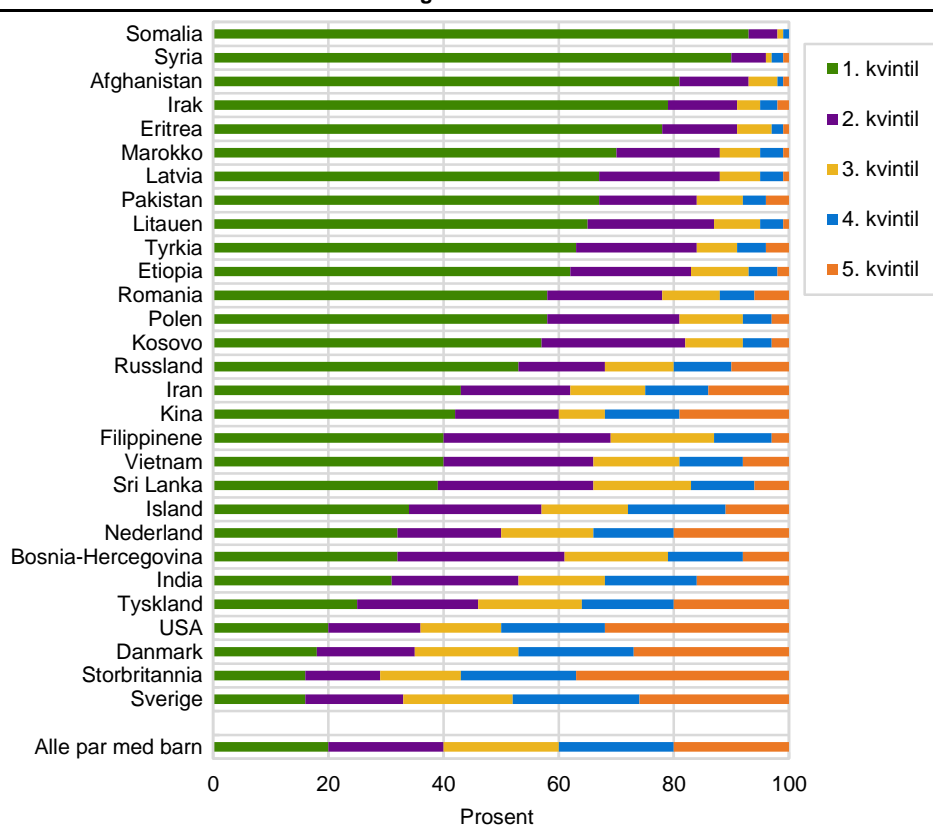
Afghanske eneforsørgere har, i likhet med somaliske, mange barn og lav yrkestilknytning - kun 18 prosent er yrkestilknyttet og gjennomsnittlig husholdningsstørrelse er på 3,3 personer. Inntektsnivået ligger noe høyere enn blant somaliene. Eneforsørgere med syrisk bakgrunn er en liten gruppe med kun 162 husholdninger i 2014 i følge inntektsstatistikken. Blant disse husholdningene har kun 12 prosent en yrkestilknytning. Gjennomsnittlig botid for disse husholdningene var 6,5 år i 2014. Polske eneforsørgere er den nest største gruppen i figur 4.3 med 1 400 husholdninger. Her har to av tre husholdninger yrkestilknytning, og et inntektsnivå som ligger 16 prosent under det generelle inntektsnivået til yrkesaktive eneforsørgere totalt. Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse er 2,4 personer.

Høyest yrkestilknytning finner vi blant eneforsørgere med tysk, dansk og svensk bakgrunn. Her ligger andelen med inntektsgivende arbeid rundt 80 prosent. Inntektsnivået ligger på linje med inntekten til yrkesaktive eneforsørgere totalt.

Barnefamilier fra Somalia, Afghanistan, Eritrea og Irak er overrepresentert i bunnen av inntektsfordelingen

Så langt i kapitlet har vi sett på inntektsnivået til ulike barnefamilier med innvandrerbakgrunn ved å sammenligne medianinntekten til familiene. Dette gir et bilde av det generelle inntektsnivået, men sier ingenting om hvordan inntektene er fordelt mellom ulike grupper. I figur 4.4 er alle par med barn 0-17 år i landet sortert etter husholdningens ekvivalentinntekt etter skatt, og delt inn i fem like store grupper kalt kvintiler. Første kvintil vil da være femdelen med lavest inntekt, mens femte kvintil er femdelen med de høyeste inntektene. Disse inntektsgrensene for alle par med barn er så benyttet til å fordele innvandrerepar med barn etter landbakgrunn. I figur 4.5 er tilsvarende gjort for enslige forsørgere.

Figur 4.4 Par med barn etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014

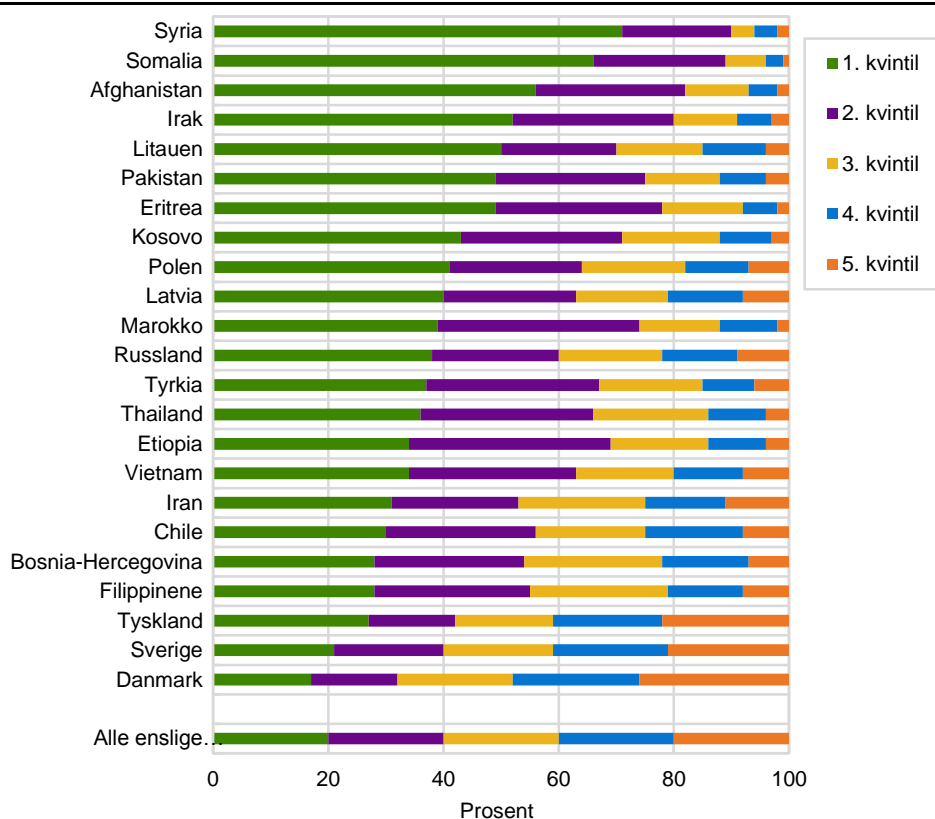

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Som vi ser av figur 4.4 er det store forskjeller mellom de ulike innvandrergruppene. Ikke overraskende har barnefamilier med lav yrkesdeltaking og mange

barn en sterk overrepresentasjon nederst i inntektsfordelingen. Spesielt gjelder dette barnefamilier fra Somalia, Syria, Afghanistan, Irak og Eritrea. Om lag 90 prosent av alle somaliske og syriske par med barn her i landet har en inntekt som plasserer dem blant femdelen med lavest inntekt. Disse innvandrerfamilieene er nesten ikke representert blant de høyeste inntektsgruppene (se også tabell 4.4). Blant afghanske, eritreiske og irakiske par med barn er rundt 80 prosent å finne i laveste inntektskvintil i 2014. Med unntak av par med barn med bakgrunn fra Sverige, Storbritannia, Danmark og USA er alle andre innvandrergrupper i figur 4.4 overrepresentert i den laveste inntektsklassen. Blant arbeidsinnvandrere fra Polen, Litauen og Latvia har henholdsvis 58, 65 og 67 prosent av parene med barn en så lav inntekt at de ligger blant femdelen med lavest inntekt. Svært få parfamilier fra disse landene har en inntekt som plasserer dem i de høyeste inntektsklassene. I de parfamilieene som i størst grad er overrepresentert blant de med høyest inntekt har hovedinntektstakeren bakgrunn fra Storbritannia, USA, Danmark og Sverige.

Figur 4.5 Enslige forsørgere med barn etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

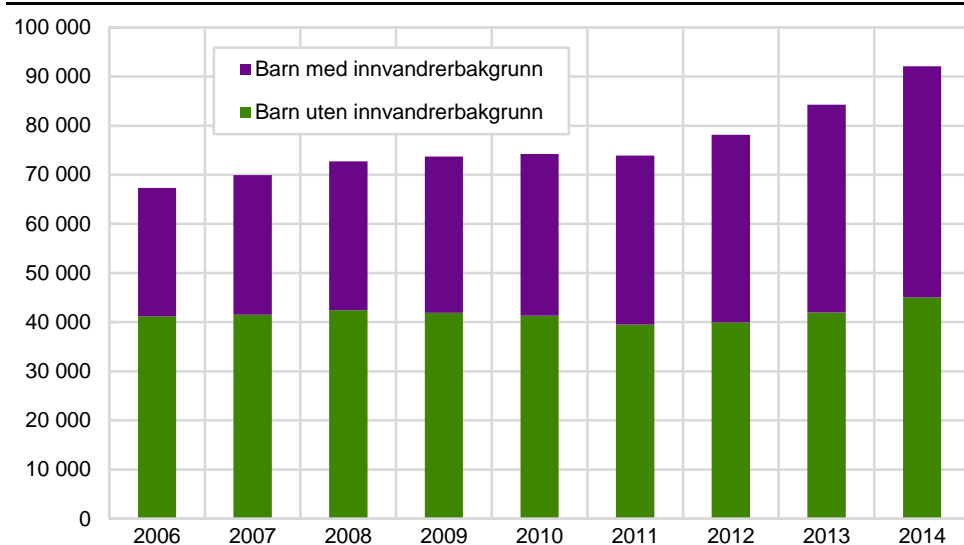
Inntektsfordelingen blant enslige forsørgere følger stort sett det samme mønsteret som for par med barn når det gjelder forskjeller mellom landbakgrunn. De fleste eneforsørgere i figur 4.5 er klart overrepresentert i laveste inntektsklasse. Igjen kommer syriske og somaliske barnefamilier dårligst ut. Om lag syv av ti eneforsørgere med bakgrunn fra disse landene har en inntekt som plasserer dem nederst i inntektsfordelingen. Som tidligere vist er denne gruppen eneforsørgere kjennetegnet av en svært lav yrkestilknytning og ofte mange barn å forsørge. Dette gjelder også blant mange enslige forsørgere med bakgrunn fra Afghanistan, Irak, Litauen, Pakistan og Eritrea hvor halvparten har en så lav inntekt at de plasserer seg i første kvintil (se også tabell 4.5). Blant den nest største gruppen eneforsørgere med innvandrerbakgrunn, polakkene, ligger fire av ti i laveste inntektsklasse, mens kun 7 prosent plasserer seg blant femdelen av eneforsørgerne med de høyeste

inntektene. Størst andel i høyeste inntektsklasse har eneforsørgere med bakgrunn fra Danmark (26 prosent), Tyskland (22 prosent) og Sverige (21 prosent).

Stadig flere innvandrerbakgrunn med barn under lavinntektsgrensen¹⁰

I dette kapitlet er det vist at mange barnefamilier med innvandrerbakgrunn har hatt en dårligere inntektsutvikling enn den generelle inntektsveksten i samfunnet, og mange grupper er til dels sterkt overrepresentert nederst i inntektsfordelingen. Det er derfor ikke overraskende at barn med innvandrerbakgrunn i stadig større grad er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Hvis man måler lavinntekt basert på gjennomsnittsinntekten i treårsperioden 2012-2014, var andelen innvandrerbarn i lavinntektsgruppen på 51,1 prosent (se figur 4.6). I perioden 2004-2006 var tilsvarende andel 38,8 prosent. Målt i antall barn med innvandrerbakgrunn var dette en økning fra 26 100 barn i 2004-2006 til 47 100 barn i 2012-2014. Innvandrerbarn utgjorde vel 13 prosent av alle barn i hele befolkningen i treårsperioden 2012-2014.

Figur 4.6 Barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt¹. Barn under 18 år med og uten innvandrerbakgrunn

¹ Gjennomsnittlig inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU) i en treårsperiode under 60 prosent av mediangjennomsnittet i samme treårsperiode.

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Fra 2006 til 2013 har antallet barn uten innvandrerbakgrunn i lavinntektsgruppen ligget relativt stabilt på i overkant av 40 000 barn, mens inntektsstatistikken for 2014 viser en klar økning også for denne gruppen av barn. 45 000 barn uten innvandrerbakgrunn tilhørte en familie med vedvarende lavinntekt i 2014.

Barn med innvandrerbakgrunn fra Somalia, Irak og Afghanistan skiller seg ut ved å være sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen. I en særstilling står barn med bakgrunn fra Somalia hvor tre av fire barn tilhørte en familie med vedvarende lavinntekt i 2014. Dette gjaldt for over halvparten av barna med bakgrunn fra Irak, Syria, Afghanistan og Eritrea. Andelen økonomisk utsatte barn er økende i disse innvandrergruppene hvor familiene, som tidligere vist, ofte har en svak yrkestilknytning, lav inntektsmobilitet og hvor det er mange familiemedlemmer å forsørge. Også blant barn med bakgrunn fra Pakistan og Marokko er lavinntektsandelen stor. Mer enn 40 prosent av alle barn med bakgrunn fra disse landene tilhørte en familie med vedvarende lavinntekt i 2014.

¹⁰ Tallene og mye av teksten i dette avsnittet er hentet fra <http://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-okonomisk-utsatte-barn>

Tabell 4.1 Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper. Hovedinntektstaker er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. (Personer i studenthushold er utelatt). Nominelle kroner. Inntektsnivå til hele befolkningen = 100. Prosent

	2004			2006			2008			2010		
	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand
Par med barn 0-17 år i alt	102	104	72	103	102	71	103	95	72	103	91	73
yngste barn												
0-2 år	99	101	67	98	97	65	98	91	66	97	86	67
3-5 år	99	102	70	100	101	69	100	93	70	100	87	71
6-11 år	102	103	75	102	102	75	102	97	75	103	94	76
12-17 år	110	109	82	111	109	82	111	105	82	111	99	82
18- år	123	121	92	123	118	91	123	118	93	123	115	92
Enslige forsørgere med barn 0-17 år i alt	81	79	66	78	77	62	77	72	61	76	71	62
yngste barn												
0-2 år	71	67	64	65	62	59	63	54	56	64	56	58
3-5 år	77	75	65	73	71	62	71	64	59	71	66	61
6-11 år	79	77	65	78	77	64	76	72	61	76	70	63
12-17 år	87	86	70	86	84	68	84	81	68	83	79	67
18- år	98	93	74	97	88	72	97	88	74	96	89	75
Antall barn under 18 år												
Par med												
1 barn	113	110	83	112	108	83	112	98	84	111	90	84
2 barn	104	106	79	104	103	78	104	97	79	104	93	79
3 barn	92	95	67	93	94	66	93	91	67	94	89	68
4 barn	80	83	57	79	83	57	79	79	56	79	77	59
5+ barn	64	65	51	62	63	49	60	60	47	62	61	51
Enslig forsørger med												
1 barn	87	86	71	85	84	69	84	79	67	83	76	68
2 barn	78	75	68	75	73	64	73	67	62	72	67	63
3+ barn	68	67	61	64	63	56	62	55	54	62	58	56
Par med barn												
Ingen yrkestilknyttede	57	33	50	55	23	49	51	19	46	55	21	50
1 yrkestilknyttet	83	83	67	82	78	66	81	67	65	81	65	66
2 + yrkestilknyttet	109	112	94	109	112	93	108	108	92	109	105	92
Enslig forsørger med barn												
Ingen yrkestilknyttede	66	60	60	62	55	57	59	44	54	61	45	56
1+ yrkestilknyttet	87	87	78	86	85	76	83	80	74	83	79	73
Aleneboende 45-64 år	90	90	90	90	90	90	89	89	89	89	89	89
Par uten barn eldste person 45-64 år	128	128	128	129	129	129	128	128	128	130	130	130
Hele befolkningen	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabell 4.1 forts.

	2012			2013			2014		
	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand	I alt	EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand	Asia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EØS og Oseania utenom Australia og New Zealand
Par med barn 0-17 år i alt	102	88	71	102	87	71	102	86	70
yngste barn									
0-2 år	96	82	66	95	82	65	95	81	65
3-5 år	100	85	70	99	85	69	99	84	68
6-11 år	104	92	74	104	90	73	104	89	73
12-17 år	111	97	81	111	97	81	111	96	79
18- år	124	112	90	125	111	92	125	110	90
Enslige forsørgere med barn 0-17 år i alt	75	68	59	74	67	58	73	66	57
yngste barn									
0-2 år	61	56	54	60	55	52	60	56	53
3-5 år	69	65	57	68	63	57	67	62	56
6-11 år	75	69	60	74	68	58	73	66	58
12-17 år	82	76	63	81	74	63	81	75	62
18- år	95	86	72	95	85	73	95	83	71
Antall barn under 18 år									
Par med									
1 barn	110	88	83	109	87	82	109	86	81
2 barn	104	90	78	104	88	77	104	87	76
3 barn	94	86	66	94	86	65	94	85	64
4 barn	78	73	56	78	73	55	78	72	53
5+ barn	59	59	47	57	56	46	56	57	45
Enslig forsørger med									
1 barn	81	73	65	81	71	64	80	71	63
2 barn	70	65	59	70	65	58	69	64	58
3+ barn	59	58	52	58	56	51	58	55	51
Par med barn									
Ingen yrkestilknyttede	52	23	48	50	22	47	49	22	46
1 yrkestilknyttet	79	63	66	78	62	65	78	62	64
2 + yrkestilknyttet	109	102	92	109	100	92	109	99	91
Enslig forsørger med barn									
Ingen yrkestilknyttede	58	42	53	57	39	52	56	39	52
1+ yrkestilknyttet	82	76	71	81	75	70	81	74	69
Aleneboende 45-64 år	89	89	89	89	89	89	89	89	89
Par uten barn eldste person 45-64 år	133	133	133	134	134	134	135	135	135
Hele befolkningen	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts-og formuesstatistikk for husholdninger.

Tabell 4.2 Par med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent.

	Median ekvivalent- inntekt i alt	Ingen yrkestilknyttede		En yrkestilknyttet		To eller flere yrkestilknyttet		Antall hus- holdninger	Gjennom- snittlig hus- holdnings- størrelse	Gjennom- snittlig botid (år)
		Andel	Median ekvivalent- inntekt	Andel	Median ekvivalent- inntekt	Andel	Median ekvivalent- inntekt			
Par med barn i alt	100	3	100	21	100	76	100	483 076	4,0	-
<i>Herav med landbakgrunn fra:</i>										
Polen	71	4	50	45	74	52	79	10 534	3,6	6,1
Litauen	68	6	45	44	71	50	75	4 833	3,5	4,3
Sverige	106	1	103	18	101	81	104	4 582	3,8	12,2
Irak	56	34	92	41	78	25	75	4 067	4,4	13,1
Pakistan	64	13	93	53	79	33	77	3 454	4,7	20,6
Tyskland	96	2	42	24	94	75	96	3 301	3,9	9,7
Somalia	48	47	89	41	68	12	65	2 909	5,4	10,3
Danmark	105	2	62	21	101	77	104	2 283	4,0	14,3
Vietnam	82	6	109	31	90	62	87	2 274	4,0	24,2
Sri Lanka	82	6	100	33	92	61	85	2 245	4,1	20,9
Iran	82	18	106	36	97	46	95	2 222	3,8	16,5
Tyrkia	69	15	99	44	84	41	77	2 143	4,2	18,8
Kosovo	73	12	107	38	86	49	78	2 032	4,3	16,0
Storbritannia	115	3	41	24	119	73	115	1 980	3,9	12,2
Afghanistan	58	22	96	53	75	25	71	1 932	4,5	9,9
India	91	4	80	49	101	48	104	1 892	3,7	11,8
Bosnia- Hercegovina	86	5	107	28	94	68	88	1 836	3,8	17,5
Russland	74	12	95	39	83	48	90	1 795	4,1	9,6
Romania	71	7	42	46	72	47	81	1 593	3,6	5,2
Filippinene	82	2	89	38	92	60	84	1 442	3,8	12,8
Eritrea	58	38	98	35	79	26	76	1 432	4,4	7,8
Nederland	93	3	37	29	92	68	96	1 206	4,1	10,5
Island	88	4	29	29	87	67	91	1 148	4,1	9,9
Latvia	66	6	36	47	70	47	74	1 083	3,6	4,6
Marokko	65	21	98	42	80	38	76	1 081	4,4	20,6
Kina	84	8	89	40	89	52	103	971	3,6	12,4
Etiopia	70	19	95	37	82	44	80	907	4,1	10,2
USA	108	3	32	30	114	68	108	840	4,0	12,6
Syria	42	70	66	20	83	10	74	658	4,6	6,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts-og formuesstatistikk for husholdninger.

Tabell 4.3 Enslige forsørgere med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent

	Median ekvivalent- inntekt i alt	Ingen yrkestilknyttede		En eller flere yrkestilknyttet		Antall hus- holdninger	Gjennom- snittlig hus- holdnings- størrelse	Gjennom- snittlig botid (år)
		Andel	Median ekvivalent- inntekt	Andel	Median ekvivalent- inntekt			
Enslige forsørgere med barn i alt	100	27	100	73	100	119 102	2,6	-
<i>Herav med landbakgrunn fra:</i>								
Somalia	69	84	87	16	74	2 421	3,5	9,7
Polen	82	32	59	68	84	1 400	2,4	7,7
Eritrea	76	75	95	25	79	1 131	2,8	5,4
Irak	75	74	92	26	85	985	3,0	12,3
Sverige	101	20	93	80	99	944	2,4	14,9
Russland	85	45	94	55	93	864	2,8	10,3
Litauen	76	31	43	69	78	783	2,3	4,4
Iran	90	53	99	47	96	721	2,5	15,2
Vietnam	85	42	93	58	86	707	2,7	19,2
Thailand	83	42	94	58	84	697	2,4	11,7
Filippinene	88	33	96	67	88	647	2,6	13,7
Etiopia	83	61	101	39	84	561	2,7	8,0
Pakistan	76	62	91	38	84	508	3,1	20,2
Afghanistan	73	82	92	18	82	490	3,3	5,5
Tyskland	100	19	74	81	98	475	2,5	12,4
Tyrkia	83	56	98	44	86	411	2,7	18,5
Danmark	107	18	96	82	105	405	2,5	18,4
Kosovo	81	49	90	51	83	317	3,1	15,9
Bosnia- Hercegovina	90	38	99	62	90	298	2,5	17,5
Chile	87	41	98	59	90	298	2,6	22,5
Marokko	82	64	98	36	83	294	2,9	16,5
Latvia	81	26	54	74	83	255	2,3	5,7
Syria	60	88	74	12	82	162	3,0	6,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts-og formuesstatistikk for husholdninger.

Tabell 4.4 Inntektsfordeling. Inntekt etter skatt per forbruksenhet. Kvintiler. Personer i husholdninger med hovedinntektstaker som er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent. Par med barn

	1. kvintil	2. kvintil	3. kvintil	4. kvintil	5. kvintil	Antall personer
Alle par med barn	20	20	20	20	20	1 933 656
<i>Herav personer hvor hovedinntektstaker i husholdningen har landbakgrunn fra:</i>						
Polen	58	23	11	5	3	38 012
Irak	79	12	4	3	2	18 096
Sverige	16	17	19	22	26	17 613
Litauen	65	22	8	4	1	16 966
Pakistan	67	17	8	4	4	16 083
Somalia	93	5	1	1	0	15 819
Tyskland	25	21	18	16	20	12 899
Sri Lanka	39	27	17	11	6	9 230
Vietnam	40	26	15	11	8	9 202
Danmark	18	17	18	20	27	9 055
Tyrkia	63	21	7	5	4	8 963
Kosovo	57	25	10	5	3	8 817
Afghanistan	81	12	5	1	1	8 686
Iran	43	19	13	11	14	8 382
Storbritannia	16	13	14	20	37	7 671
Russland	53	15	12	10	10	7 419
Bosnia-Hercegovina	32	29	18	13	8	7 006
India	31	22	15	16	16	6 968
Eritrea	78	13	6	2	1	6 234
Romania	58	20	10	6	6	5 716
Filippinene	40	29	18	10	3	5 497
Nederland	32	18	16	14	20	4 948
Marokko	70	18	7	4	1	4 786
Island	34	23	15	17	11	4 711
Latvia	67	21	7	4	1	3 889
Etiopia	62	21	10	5	2	3 747
Kina	42	18	8	13	19	3 509
USA	20	16	14	18	32	3 367
Syria	90	6	1	2	1	3 040

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

Tabell 4.5 Inntektsfordeling. Inntekt etter skatt per forbruksenhet. Kvintiler. Personer i husholdninger med hovedinntektstaker som er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent. Enslig forsørger med barn

	1. kvintil	2. kvintil	3. kvintil	4. kvintil	5. kvintil	Antall personer
Alle enslige forsørgere med barn	20	20	20	20	20	304 335
<i>Herav personer hvor hovedinntektstaker i husholdningen har landbakgrunn fra:</i>						
Somalia	66	23	7	3	1	8 375
Polen	41	23	18	11	7	3 364
Eritrea	49	29	14	6	2	3 150
Irak	52	28	11	6	3	2 973
Russland	38	22	18	13	9	2 380
Sverige	21	19	19	20	21	2 312
Vietnam	34	29	17	12	8	1 944
Litauen	50	20	15	11	4	1 797
Iran	31	22	22	14	11	1 771
Thailand	36	30	20	10	4	1 698
Filippinene	28	27	24	13	8	1 662
Afghanistan	56	26	11	5	2	1 619
Pakistan	49	26	13	8	4	1 596
Etiopia	34	35	17	10	4	1 515
Tyskland	27	15	17	19	22	1 177
Tyrkia	37	30	18	9	6	1 122
Danmark	17	15	20	22	26	1 015
Kosovo	43	28	17	9	3	974
Marokko	39	35	14	10	2	859
Chile	30	26	19	17	8	763
Bosnia-Hercegovina	28	26	24	15	7	759
Latvia	40	23	16	13	8	579
Syria	71	19	4	4	2	493

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

5. Barnefamilienes formue og gjeld

I tillegg til inntekt har også formuessituasjonen til husholdningene stor betydning når det gjelder økonomiske levekår. Som Stiglitz et. al. (2009) påpeker, er det ikke nødvendigvis sikkert at en inntektsfattig husholdning med høy formue har det så mye verre økonomisk enn en husholdning med middels inntekt og ingen formue. Har en formue har en også en økonomisk ressurs husholdningen kan tære på dersom inntekten er utilstrekkelig. Dette gjelder først og fremst for finansformue som bankinnskudd og verdipapirer. Men også husholdninger som har formuen sin bundet opp i f.eks. bolig, vil relativt enkelt kunne ta opp lån til forbruk med sikkerhet i bolig og dermed være materielt bedre stilt enn en husholdning uten tilsvarende formue.

5.1. Formue

Boligen viktigste formuesobjekt

På samme måte som for husholdninger flest, er det verdien av egen bolig som utgjør mesteparten av barnefamilienes bruttoformue. I 2014 utgjorde bolig-eiendommer 71 prosent av bruttoformuen for husholdninger med minst ett barn under 18 år. Men barnefamiliene har også en betydelig gjeld. I 2014 tilsvarte gjelda over halvparten, 53 prosent, av barnefamilienes bruttoformue. Særlig for barnefamiliene med de yngste barna er gjelda svært høy, noe som fører til at disse husholdningene har en klart lavere nettoformue sammenlignet med de litt mer etablerte barnefamiliene med eldre barn.

Det er store variasjoner i boligeierskap innen barnefamiliene. Figur 5.1 viser andelen som eide en primærbolig i 2014.¹¹ Det er flest boligeiere blant par med barn, og andelen øker med barnas alder. Mens om lag 76 prosent av par med barn, der yngste barn var 0-2, år eide en primærbolig, økte andelen til nær 86 prosent for de parene som hadde barn i alderen 12-17 år.

Andelen som eier egen bolig er klart lavere blant enslige forsørgere, særlig de med de yngste barna. For dem med barn under 3 år var bare 30 prosent registrert som eier av en primærbolig i 2014. Også blant dem med barn mellom 3 og 5 år er det færre enn halvparten (44 prosent) som eide boligen.

Det er mindre variasjon i boligeierskap etter antall barn i husholdningen. Blant par med barn er det likevel klart færre som har en primærbolig blant dem med store familier, enn blant dem med 2 eller 3 barn. Også blant enslige forsørgere faller andelen boligeiere med antall barn i husholdningen.

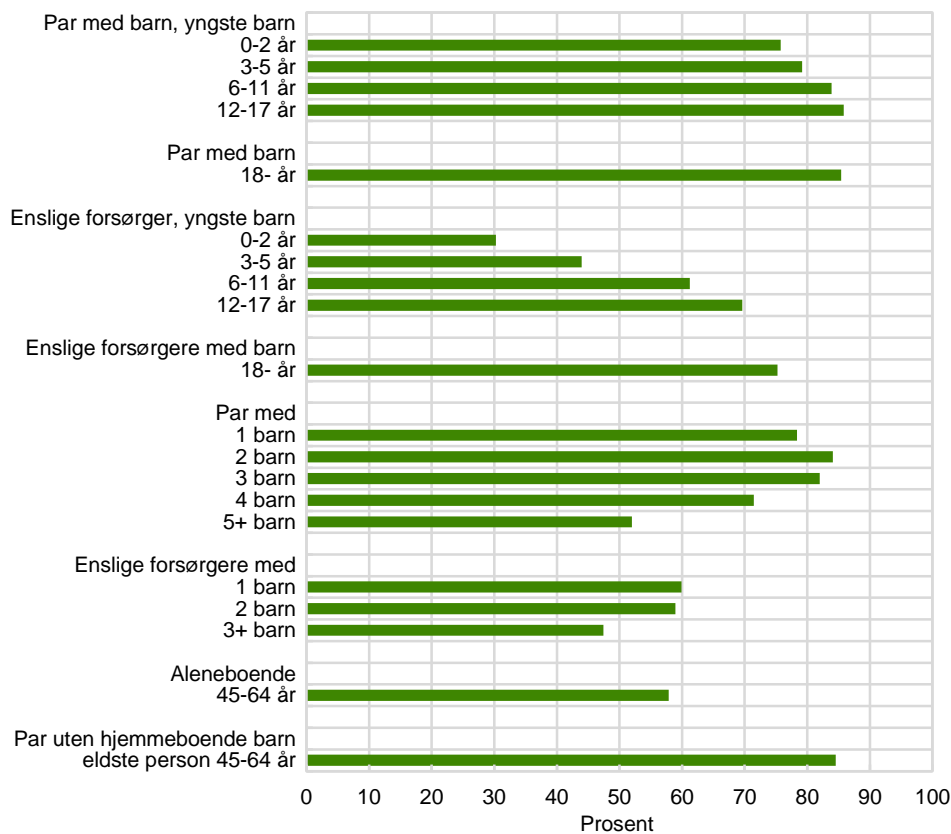
En finner dermed om lag det samme mønsteret for boligeierskap som for inntekt. De husholdningene som er kjennetegnet av å ha relativt lave inntekter, f.eks. par med mange barn, enslige forsørgere, småbarnsfamilier etc., har også den laveste andelen boligeiere.

Mange enslige forsørgere har ikke formue

I gjennomsnitt hadde norske husholdningen en nettoformue (bruttoformue fratrukket gjeld) på vel 2,1 millioner kroner i 2014. Medianen, som er et bedre mål på hva den «typiske» husholdningen eier, var likevel betydelig lavere på 1,2 millioner kroner. Den store forskjellen på gjennomsnitt og median tyder på at formuen er svært skjevt fordelt, og at noen få husholdninger drar opp gjennomsnittsbeløpet for alle.

¹¹ Det vil imidlertid reelt sett være flere boligeiere enn de som er registrert som eiere av en primærbolig. Blant annet vil eiere av landbrukseiendommer ikke bli registrert som eier av en primærbolig.

Figur 5.1 Andelen husholdninger som eier en primærbolig, 2014

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.1 viser at par med barn har om lag like høy nettoformue som husholdningene sett under ett, med en medianformue på om lag 1,1 millioner kroner. Det er likevel betydelige forskjeller innen gruppen, blant annet etter barnas alder. Det er en klar tendens til at formuen øker sterkt med barnas alder. Mens median nettoformue var på kun 502 000 kroner blant par med barn i alderen 0-2 år, var tilsvarende beløp vel 1,9 millioner for dem med barn 12-17 år. Det er også mer vanlig at mange av de mer etablerte barnefamiliene har opparbeidet seg en betydelig nettoformue. Mens nesten hvert fjerde par med barn i alderen 12-17 år hadde over 4 millioner i nettoformue, var tilsvarende andel bare 6 prosent blant par med barn under 3 år. På den annen side er det svært mange av småbarnsfamiliene som ikke har positiv nettoformue. Blant par med barn under 3 år var dette tilfelle for 29 prosent av husholdningene. For mange av disse husholdningene overstiger gjelda summen av alle eiendeler. I tillegg til høy boliggjeld, er det også mange (58 prosent) i denne gruppen som har studiegjeld.

Å ha negativ nettoformue er i enda større grad tilfelle for enslige forsørgere. I utgangspunktet er formuesnivået svært lavt blant enslige med barn. De som har de yngste barna (0-2 år) har knapt positiv formue i det hele, med en median nettoformue på vel 8 000 kroner. Også gruppen med barn mellom 3 og 5 år har en beskjeden formue på kun 29 000 kroner. Høyest formue blant enslige forsørgere har de med barn mellom 12 – 17 år der medianen var på 905 000 kroner. Når medianverdiene er såpass lave blant enslige forsørgere, skyldes dette at svært mange er helt uten positiv nettoformue. Verst stilt i så måte er enslige med barn under 3 år. I denne gruppen har 4 av 10 en formue som enten er negativ eller lik null. Siden det er svært få boligeiere i denne gruppen, er det trolig mange som har forbruksgjeld eller studiegjeld i denne gruppen, som samlet sett overstiger verdien på eiendelene.

Tabell 5.1 Fordelingen av beregnet nettoformue innen ulike typer husholdninger. 2014

	Nettoformue i kroner									Alle	Gjennomsnitt	Median	Gjennomsnitt/ median
	0 eller negativ nettoformue	1-99 999	100 000-499 999	500 000-999 999	1 000 000-1 999 999	2 000 000-2 999 999	3 000 000-3 999 999	4 000 000-					
Alle husholdninger	19,1	8,8	9,6	9,6	16,9	12,8	8,2	15,0	100	2 136 000	1 156 000	1,8	
Par med barn, yngste barn 0-17 år	21,6	4,8	10,1	12,0	18,7	11,8	7,2	13,7	100	2 131 000	1 062 000	2,0	
yngste barn													
0-2 år	29,0	7,2	13,8	14,2	17,3	8,3	4,2	6,1	100	1 096 000	502 000	2,2	
3-5 år	24,5	5,8	11,4	13,2	19,0	10,6	5,8	9,8	100	1 701 000	812 000	2,1	
6-11 år	18,6	3,7	8,6	11,4	19,9	13,4	8,3	16,2	100	2 527 000	1 356 000	1,9	
12-17 år	14,0	2,4	6,5	9,4	19,0	15,2	10,4	23,1	100	3 256 000	1 930 000	1,7	
Par med voksne hjemmeboende barn													
18- år	10,6	1,5	5,0	7,4	17,2	16,1	12,3	30,0	100	3 950 000	2 495 000	1,6	
Enslige forsørgere med barn, 0-17 år	28,5	12,4	10,9	12,7	18,3	8,4	3,8	5,0	100	1 040 000	427 000	2,4	
yngste barn													
0-2 år	39,9	28,1	10,0	7,9	8,6	3,0	1,1	1,5	100	372 000	8 000	46,1	
3-5 år	39,3	17,6	11,8	11,4	11,7	4,4	1,8	2,1	100	546 000	29 000	18,9	
6-11 år	28,5	10,9	12,0	14,0	18,9	7,9	3,5	4,3	100	985 000	452 000	2,2	
12-17 år	21,7	7,6	9,9	13,5	22,7	11,7	5,5	7,5	100	1 435 000	905 000	1,6	
Enslige forsørgere med voksne hjemmeboende barn													
18- år	15,5	3,9	7,3	10,8	22,4	16,3	9,5	14,4	100	2 215 000	1 547 000	1,4	
Antall barn under 18 år													
Par med barn													
1 barn	22,2	5,5	11,0	12,0	17,7	11,3	6,9	13,5	100	2 021 000	971 000	2,1	
2 barn	20,4	4,0	9,9	12,4	19,7	12,3	7,4	14,0	100	2 157 000	1 140 000	1,9	
3 barn	22,2	4,2	9,0	11,5	19,2	12,2	7,5	14,4	100	2 395 000	1 148 000	2,1	
4 barn	27,3	8,4	9,2	10,4	17,2	10,3	6,2	11,0	100	2 064 000	751 000	2,7	
5+ barn	33,2	20,5	6,8	8,2	12,8	7,2	3,8	7,6	100	988 000	51 000	19,3	
Enslige forsørgere med barn													
1 barn	27,9	11,8	11,0	13,0	18,7	8,7	3,8	5,0	100	1 041 000	470 000	2,2	
2 barn	28,7	12,3	10,9	12,7	18,3	8,2	3,9	5,1	100	1 083 000	428 000	2,5	
3+ barn	33,6	18,7	9,2	10,2	14,1	6,6	3,1	4,5	100	876 000	58 000	15,1	
Par med barn, yngste barn 0-17 år													
Ingen yrkestilknyttede	34,3	29,9	7,1	6,5	9,5	5,6	2,6	4,6	100	1 462 000	18 000	80,7	
1 yrkestilknyttet	26,6	8,6	12,5	12,2	16,5	9,1	4,9	9,6	100	2 121 000	588 000	3,6	
2 + yrkestilknyttet	19,7	2,6	9,6	12,2	19,8	12,9	8,0	15,3	100	2 164 000	1 262 000	1,7	
Enslig forsørger med barn													
Ingen yrkestilknyttede	39,8	26,7	7,5	7,2	10,0	4,4	1,8	2,6	100	618 000	8 000	81,3	
1+ yrkestilknyttet	24,3	7,0	12,1	14,8	21,4	10,0	4,5	5,9	100	1 199 000	723 000	1,7	
Aleneboende													
45-64 år	21,4	11,0	9,2	10,0	19,4	12,8	6,8	9,4	100	1 626 000	925 000	1,8	
Par uten hjemmeboende barn													
45-64 år	10,9	2,0	5,3	7,6	17,8	16,5	12,4	27,5	100	3 470 000	2 366 000	1,5	

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Toinntektsfamilier har dobbelt så høy formue som eninntektsfamilier

På samme måte som for inntekt så har de store barnefamiliene klart mindre i oppsparte midler, sammenlignet med små familier. Nettoformuen som par med 4 eller flere barn disponerer ligger klart lavere enn nivået på nettoformuen til parene som har 2 eller 3 barn. I tillegg er det flere som har null eller negativ formue blant de store familiene, sammenlignet med de som har færre barn i husholdningen. Vi finner det samme mønsteret for enslige forsørgere.

Det er i tillegg store forskjeller i formuesoppbyggingen mellom de husholdningene som har en sterk tilknytning til arbeidsmarkedet, og dem med en svak tilknytning. Blant par med barn har for eksempel de med minst to yrkestilknyttede medlemmer dobbelt så høy nettoformue som de med kun en yrkestilknyttet. For enslige forsørgere er forskjellen i formue enda større mellom de som står innenfor og utenfor arbeidslivet.

Økt nettoformue for de fleste barnefamiliene

Utviklingen i husholdningenes formue påvirkes sterkt av endring i boligpriser. Siden boligprisene har økt betydelig de siste årene, har dette ført til at de fleste husholdninger som er boligeiere har fått økt formue. Dette gjelder på tross av at også gjelda har økt betydelig i samme periode.

Tabell 5.2 viser utviklingen i median nettoformue mellom 2010 og 2014 for ulike grupper av barnefamilier – målt i faste 2014-priser. I tillegg viser tabellen utviklingen i nettoformue for de to gruppene aleneboende 45-64 år og par uten barn i alderen 45-64 år. Utviklingen i formue kan belyses både som prosentvis endring og som endring i kroner. Den prosentvise endringen blir imidlertid sterkt påvirket av at nettoformuen er svært lav for noen grupper av barnefamilier.

Median nettoformue for alle husholdninger sett under ett økte med nesten 149 000 kroner fra 2010 til 2014 (eller med 14,8 prosent). Par med barn der yngste barn var under 18 år, hadde en økning i nettoformuen som var en del svakere enn dette, 84 000 kroner (8,6 prosent). Enslige forsørgere har økt sin median nettoformuen mer i årene 2010-2014 – med 117 000 kroner eller 37,8 prosent. Men felles for begge grupper av barnefamilier er allikevel en nedgang i medianformuen de to siste årene fra 2012 til 2014. Dette skyldes at gjelden har økt mer enn verdien på bruttoformuen.

Den sterke veksten i nettoformuen fra 2010 til 2014, når denne måles i beløp med faste 2014-priser, finner en i de barnefamiliene som i utgangspunktet også har den høyeste nettoformuen. Dette gjelder primært dem med de eldste barna. For par med barn alderen 12-17 år økte for eksempel median nettoformue med 222 000 kroner fra 2010 til 2014, men også for disse barnefamiliene viser tallene en nedgang i medianformuen på slutten av perioden. Blant enslige forsørgere var det også dem med de eldste barna som økte nettoformuen mest i denne perioden – 147 000 kroner for dem med de eldste barna (12-17 år).

For husholdninger med mange barn var det bare mindre endringer i median nettoformue mellom 2010 og 2014. En medvirkende årsak til dette er at andelen boligeiere også er en del lavere i disse store husholdningene, sammenlignet med de mindre barnehusholdningene.

Husholdninger uten barn har hatt en klar vekst i nettoformuen etter 2010. Dette gjelder først og fremst par uten barn, der eldste person er i alderen 45-64 år. Innen denne gruppen økte median nettoformue med 180 000 kroner i denne perioden målt i faste priser. Formuesnivået er også høyt innen denne gruppen, der median nettoformue var på godt over 2,3 millioner kroner i 2014.

Tabell 5.2 Utvikling i median beregnet nettoformue 2010-2014. 2014-kroner

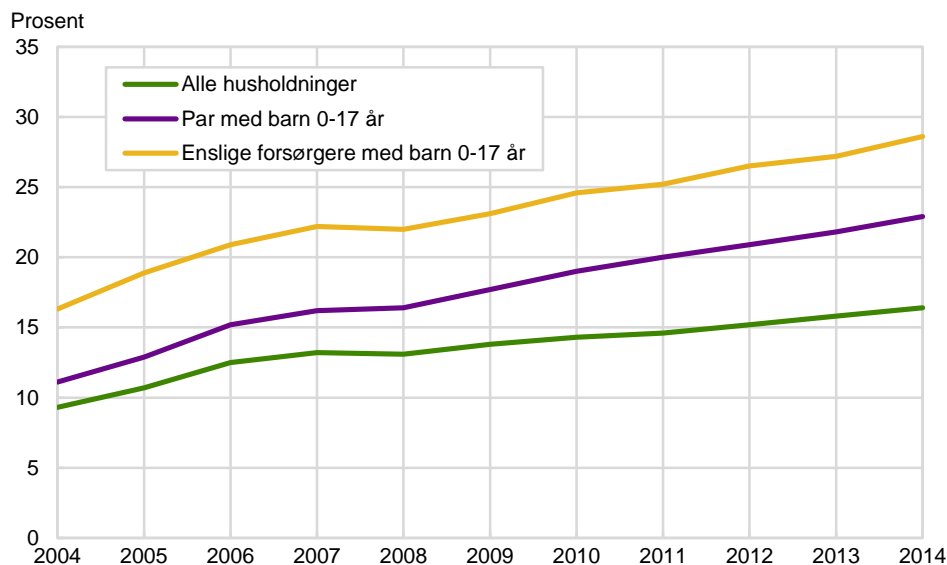
	2010	2011	2012	2013	2014	Prosentvis endring 2010-2014
Alle husholdninger	1 007 100	1 061 500	1 166 000	1 181 000	1 155 700	14,8
Par med barn	978 000	1 034 500	1 130 500	1 116 300	1 062 400	8,6
yngste barn						
0-2 år	430 600	485 100	566 800	539 200	501 600	16,5
3-5 år	781 300	821 900	902 400	879 100	811 600	3,9
6-11 år	1 266 800	1 328 000	1 433 400	1 414 900	1 355 700	7,0
12-17 år	1 708 900	1 791 800	1 922 900	1 943 600	1 930 500	13,0
Par med voksne hjemmeboende barn						
18- år	2 162 000	2 260 100	2 447 700	2 465 800	2 495 200	15,4
Enslige forsørgere med barn	309 700	359 600	462 000	433 300	426 800	37,8
yngste barn						
0-2 år	1 100	3 100	5 400	4 500	8 100	662,1
3-5 år	14 900	18 600	33 300	28 700	28 900	94,2
6-11 år	342 500	398 500	501 100	465 400	452 500	32,1
12-17 år	758 600	818 500	926 600	908 100	905 300	19,3
Enslige forsørgere med voksne hjemmeboende barn						
18- år	1 347 300	1 424 100	1 550 700	1 528 000	1 547 200	14,8
Antall barn under 18 år						
Par med						
1 barn	864 200	926 500	1 026 500	1 009 200	970 800	12,3
2 barn	1 066 100	1 122 100	1 209 600	1 201 100	1 139 600	6,9
3 barn	1 083 900	1 132 500	1 232 000	1 208 800	1 147 800	5,9
4 barn	712 900	766 800	879 700	841 700	751 000	5,3
5+ barn	63 700	89 900	117 800	64 300	51 100	-19,7
Enslige forsørgere med barn						
1 barn	336 600	394 200	494 400	472 600	470 200	39,7
2 barn	325 100	365 500	468 900	432 400	428 100	31,7
3+ barn	46 700	44 900	86 400	64 600	58 000	24,3
Par med barn 0-17 år						
Ingen yrkestilknyttede	20 900	19 900	24 000	19 300	18 100	-13,6
1 yrkestilknyttet	540 400	590 100	673 600	629 300	588 000	8,8
2 + yrkestilknyttet	1 140 500	1 212 200	1 309 700	1 314 000	1 261 700	10,6
Enslig forsørger med barn 0-17 år						
Ingen yrkestilknyttede	3 900	4 600	6 700	6 300	7 600	93,3
1+ yrkestilknyttet	573 200	661 000	756 300	742 000	728 800	27,1
Aleneboende						
45-64 år	848 900	877 700	980 100	961 700	925 100	9,0
Par uten hjemmeboende barn						
45-64 år	2 185 900	2 245 000	2 372 500	2 398 300	2 366 200	8,2

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

5.2. Gjeldsbelastning

Økt gjeldsbelastning

Norske husholdningers gjeld i forhold til inntekt – gjeldsbelastningen - er høy og stigende. Dette gjelder i særlig grad for mange barnefamilier. Økt gjeldsbelastning må blant annet sees i sammenheng med de siste årenes utvikling i kredittmarkedet med et fallende rentenivå og utviklingen i boligmarkedet med en sterk økning i boligprisene. Hvordan gjeldsbelastningen fordeler seg på ulike typer barnefamilier er viktig å kartlegge for å vise disse husholdningenes sårbarhet for eventuelle fremtidige renteøkninger.

Figur 5.2 Andelen husholdninger med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt, etter yngste barns alder

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Figur 5.2 viser utviklingen fra 2004 til 2014 i andelen husholdninger med en høy gjeldsbelastning – det vi si at husholdningens samlede gjeld er mer enn tre ganger så høy som husholdningens samlede inntekt før skatt. Gjelden omfatter alle typer gjeld som for eksempel boliggjeld, forbruksgjeld, studiegjeld mv. I inntektsbegrepet inngår alle kontante inntekter som husholdningen mottar, både skattepliktige og skattefrie.

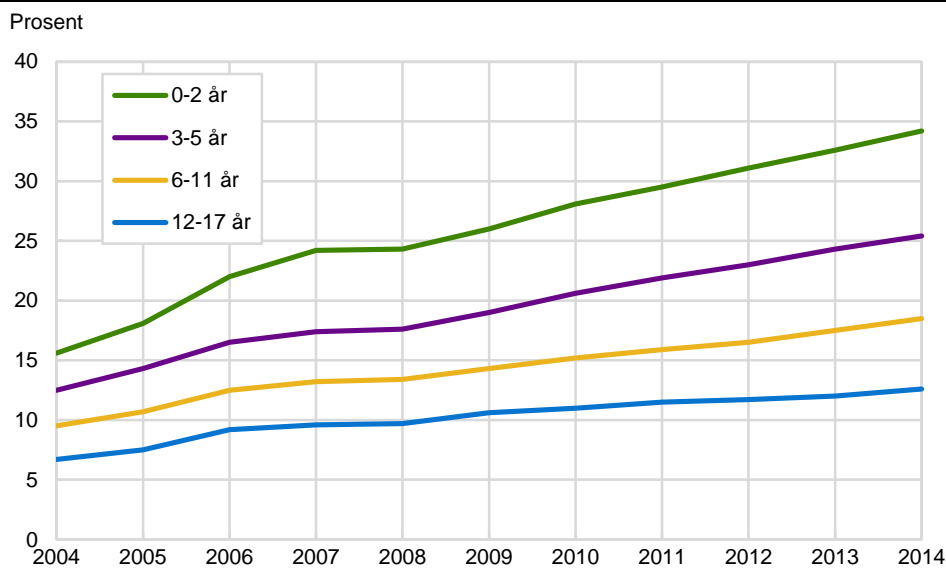
I 2004 hadde 9,3 prosent av alle husholdningene i landet en samlet gjeld som var minst tre ganger høyere enn husholdningens årlige inntekt før skatt. Andelen har økt nesten hvert år og de siste tallene fra 2014 viser at 16,4 prosent av alle husholdninger hadde en så høy gjeldsbelastning det året. Blant barnefamiliene er andelen med høy gjeld i forhold til inntekt mye større, og andelen har økt mer enn blant husholdningene generelt. Blant par med barn hadde 11,1 prosent en høy gjeldsbelastning i 2004. I 2014 var tilsvarende andel mer enn fordoblet til 22,9 prosent. Høy gjeld i forhold til inntekt er enda mer vanlig blant eneforsørgere. Blant enslige forsørgere med barn økte andelen med høy gjeldsbelastning fra 16,3 prosent i 2004 til 28,6 prosent i 2014.

Mange småbarnsfamilier med høy gjeldsbelastning

Den høye og økende gjeldsbelastningen blant barnefamiliene skyldes blant annet utviklingen på boligmarkedet med en sterk prisvekst de siste årene. SSB sin boligprisindeks viser at fra 2004 til 2014 steg boligprisene i landet med mer enn 85 prosent. Et lavt rentenivå har fortsatt gjort det mulig for mange barnefamilier å anskaffe egen bolig. Eierandelen blant parfamilier med barn er høy. Blant for eksempel par hvor yngste barn er i alderen 0-2 år eier tre av fire familier egen bolig. Gjeldsbelastningen er høyest blant disse barnefamiliene hvor man ofte har tatt opp store lån til førstegangs boligkjøp, samtidig som mange er i starten av yrkeslivet med relativt lave yrkesinntekter. I tillegg har mange av de litt yngre barnefamiliene studiegjeld som også bidrar til en høy gjeldsbyrde. Blant par hvor yngste barnet er 0-2 år har nesten 58 prosent gjeld hos Lånekassen. Som figur 5.3 viser, så hadde 34,2 prosent av parfamiliene med barn i alderen 0-2 år en høy gjeldsbelastning i 2014 (gjeld mer enn tre ganger inntekten). I 2004 gjaldt dette 15,6 prosent av familiene i denne gruppen. Ser vi på familiene med svært høy gjeldsbelastning så er andelen mer enn fordoblet fra 2004 til 2014. Par med barn 0-2 år med gjeld mer enn fire ganger inntekten økte fra 2,9 prosent i 2004 til 7,5

prosent i 2014. For familier med en gjeld fem ganger så høy som inntekten var tilsvarende endring fra 2,8 til 5,7 prosent.

Figur 5.3 Andelen par med barn med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt, etter yngste barns alder

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Andelen med høy gjeldsbelastning blir lavere blant parfamilier etter hvert som barna blir eldre både ved at gjeld nedbetales og inntektene øker. Figur 5.3 viser allikevel at stadig flere parfamilier har en høy gjeld i forhold til sin årlige inntekt – uavhengig av yngste barns alder. Blant par hvor yngste barn er i alderen 3-5 år økte andelen med høy gjeldsbelastning (gjeld mer enn tre ganger inntekten) fra 12,5 prosent i 2004 til 25,4 prosent i 2014. For par med yngste barn i alderen 6-11 år var tilsvarende økning fra 9,5 prosent til 18,5 prosent, mens blant par med de eldste barna (12-17 år) økte andelen med høy gjeldsbelastning fra 6,7 til 12,6 prosent fra 2004 til 2014. Andelen med svært høy gjeldsbelastning – gjeld mer enn fem ganger inntekten - har også økt noe de siste årene, men fortsatt er det relativt få parfamilier, med litt eldre barn, som er i en slik gjeldssituasjon. Fra 2004 til 2014 har for eksempel andelen med gjeld større enn fem ganger inntekten økt fra 2,3 prosent til 3,6 prosent blant par med yngste barn i alderen 6-11 år. Tilsvarende økning for par med barn i alderen 12-17 år var fra 1,8 til 2,7 prosent.

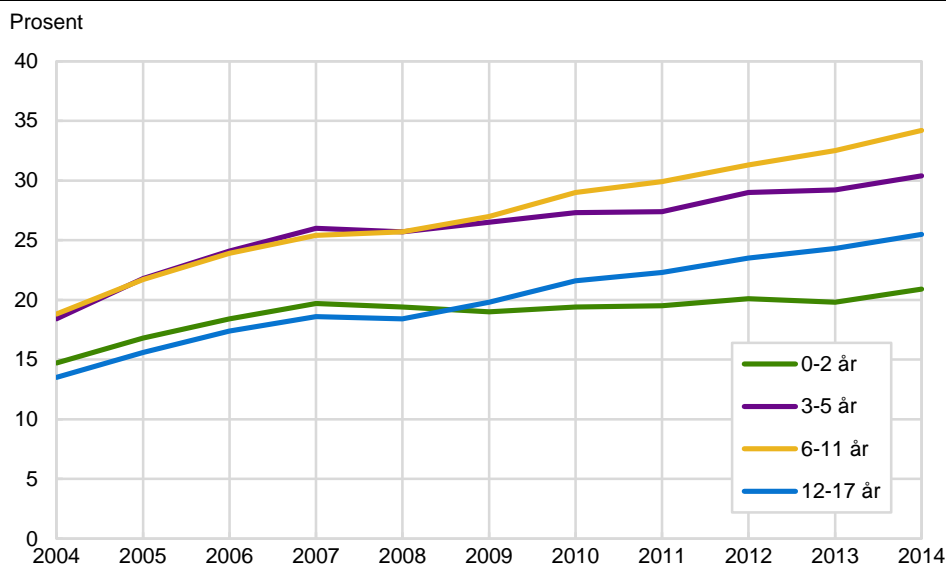
Høyest gjeldsbelastning blant enslige forsørgere med litt eldre barn

Blant parfamiene er gjeldsbelastningen størst blant familier med de yngste barna. Blant enslige forsørgere er bildet et annet. Figur 5.4 viser at eneforsørgere med yngste barn i alderen 0-2 år har den laveste andelen med høy gjeld i forhold til inntekt. I 2014 hadde 20,9 prosent av disse familiene en gjeld som oversteg inntekten tre ganger. Denne andelen har økt fra 14,7 prosent i 2004, men har ligget relativt stabil siden 2007. Blant eneforsørgere med litt større barn, 3-5 år, er det langt flere med høy gjeldsbelastning. I 2014 hadde 30,4 prosent av eneforsørgerne med yngste barn i denne aldersgruppen en gjeld som oversteg inntekten mer enn tre ganger.

Størst andel med høy gjeldsbelastning finner vi hos de enslige forsørgerne med barn i alderen 6-11 år. Her steg andelen fra 18,8 prosent i 2004 til 34,2 prosent i 2014. Blant eneforsørgerne med de eldste barna (12-17 år) i figur 5.4 gikk andelen med høy gjeldsbelastning opp fra 13,5 til 25,5 prosent i samme periode. Eneforsørgere med eldre barn har som tidligere omtalt en langt høyere gjeld enn de med yngre barn. Median gjeld blant de med barn i alderen 12-17 år var i 2014 på nesten 1,1 millioner kroner sammenlignet med 114 000 og 381 000 kr blant de med barn i

henholdsvis alderen 0-2 år og 3-5 år. Den store forskjellen skyldes hovedsakelig en langt høyere andel boligeiere blant eneforsørgere med eldre barn. Syv av ti eneforsørgere med yngste barn i alderen 12-17 år eier egen bolig (2014) sammenlignet med om lag tre av ti og fire av ti blant eneforsørgere med yngste barn i alderen 0-2 år og 3-5 år.

Figur 5.4 Andelen enslige forsørgere med barn med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt, etter yngste barns alder

Kilde: Inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger. Statistisk sentralbyrå

Sammenlignet med par med barn er det flere eneforsørgere med en svært høy gjeldsbelastning (gjeld mer enn fem ganger årlig inntekt), og andelen er økende uavhengig av barnas alder. I 2004 hadde 3,9 prosent av enslige forsørgere med barn 0-2 år en gjeld som oversteg inntekten mer enn fem ganger. I 2014 har denne andelen økt til 7,7 prosent. Blant eneforsørgere med yngste barn i alderen 3-5 år er denne andelen mer enn fordoblet fra 4 til 9,6 prosent i samme periode. Det samme er tilfellet for de med barn i alderen 6-11 år. Her steg andelen med svært høy gjeldsbelastning fra 3,8 til 8,8 prosent fra 2004 til 2014. Blant eneforsørgere med de eldste barna (12-17 år) har denne andelen økt fra 3 til 5,9 prosent i disse årene.

6. Norske barnefamiliers inntekter i et internasjonalt perspektiv

Formålet med dette kapitlet er å sammenligne norske barnefamiliers inntekter med tilsvarende familier i andre rike land. I tillegg ser vi på forekomsten av lavinntekt blant norske barnefamilier sammenlignet med barnefamilier i de andre nordiske landene.

Det er imidlertid en del utfordringer forbundet med det å sammenligne husholdningsinntekter mellom land. Det kan for eksempel være ulike metoder for innhenting av data, som kan påvirke resultatene. Noen land, som de nordiske, benytter hovedsakelig administrative data, mens andre land må basere seg på data innhentet ved hjelp av intervju. Dermed kan det oppstå ulikheter i hvor stor grad intervjuobjektene klarer eller ønsker å gi korrekte opplysninger om alle sine inntektsforhold. På den annen side kan administrative data påvirkes av regelendringer som finner sted over tid, for eksempel endringer i trygde- eller skattesystemet. En annen kilde til variasjon mellom land er hvordan de nasjonale sosialforsikrings- og skattesystemene er oppbygd. Dette kan virke inn på hvilke typer inntekter som registreres i datagrunnlaget. I noen land kan for eksempel stønader til barnefamilier bli betalt ut som en kontantytelse direkte til husholdningene, mens andre land kan støtte barnefamilier gjennom skattefradrag. I andre land kan igjen slik støtte primært bli gitt i form av en offentlig tjeneste, slik vi for eksempel kjenner det gjennom subsidierte barnehageplasser i Norge. Verdien av slike offentlige tjenester vil normal ikke inngå i inntektsbegrepet i slike internasjonale sammenligninger. Dette gjelder heller ikke for verdien av uformelle tjenester, for eksempel det at familiemedlemmer utfører tjenester for hverandre, slik som barnepass, leksehjelp, husarbeid mv.

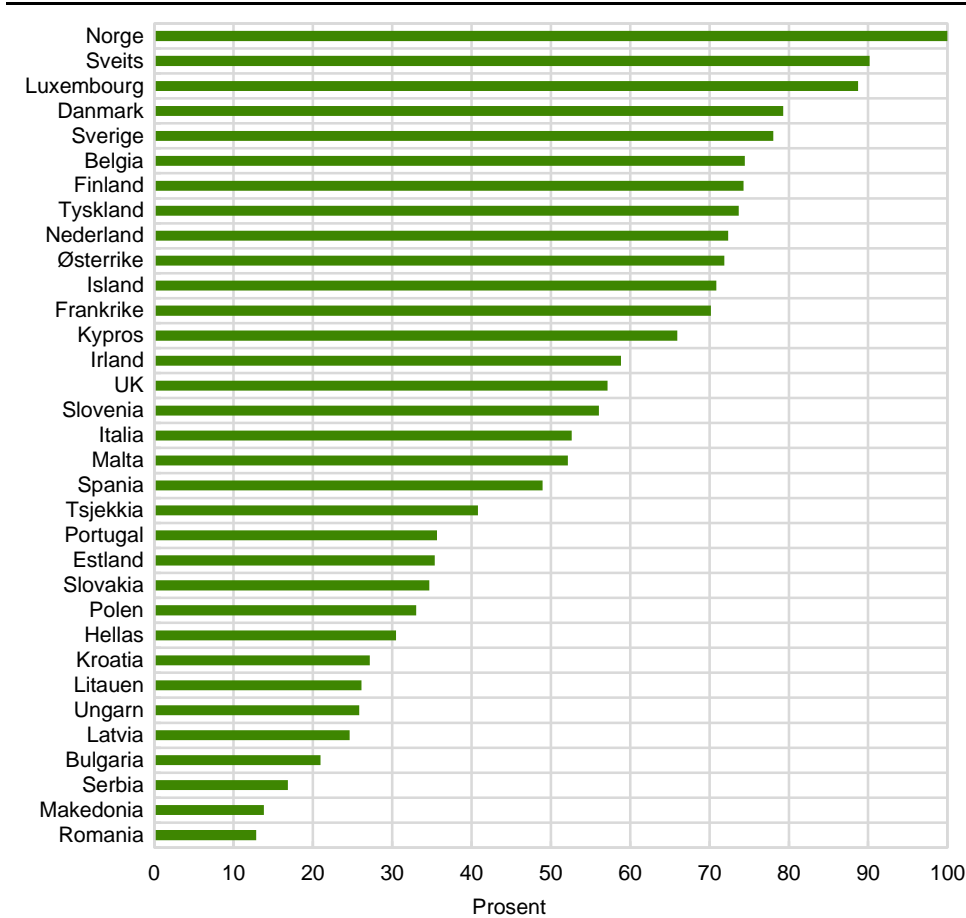
De siste årene har det likevel blitt etablert flere internasjonale databaser over inntektsdata som har gjort det lettere å sammenligne de økonomiske levekårene til barnefamilier og andre grupper av befolkningen. I det følgende skal vi benytte data fra EUs statistiske kontor Eurostat og inntektsdatabasen til OECD, når vi ser på norske barnefamiliers inntekter i et internasjonalt perspektiv.

Høyt inntektsnivå blant norske barnefamilier

For å få et inntektsmål som tar hensyn til kjøpekraften til barnefamilier i ulike land, bruker man ofte såkalte kjøpekraftspariteter (KKP). Kjøpekraftspariteter defineres som den valutaomregningsfaktoren som svarer til kjøpekraften i den enkelte valuta. Det betyr at et gitt beløp når det omregnes fra forskjellige valutaer ved hjelp av KKP-faktorer, vil kunne kjøpe den samme mengde varer og tjenester i alle landene.

Som det går fram av figur 6.1, så er inntektsnivået til norske barnefamilier svært høyt sammenlignet med andre land i Europa. Figuren viser median ekvivalentinntekt (KKP-justert) for alle barn under 18 år i 2012. Figuren viser hvor høy husholdningsinntekt barn i ulike land har i prosent av inntektsnivået til norske barn (Norge=100). I følge Eurostat var det kun i Sveits og Luxembourg at barnefamiliene hadde noenlunde like høyt inntektsnivå som norske barnefamilier. I disse landene ligger husholdningsinntektene til barn på om lag 90 prosent av nivået til norske barn. Også barn i de andre nordiske landene har relativt høye husholdningsinntekter, men klart lavere enn i Norge. Danske og svenske barn ligger inntektsmessig på om lag 80 prosent av nivået til norske barn, mens finske og islandske barn ligger på henholdsvis 74 og 71 prosent. I mange andre land har barnefamiliene et betydelig lavere økonomisk velferdsnivå enn i Norge. Polske barn har for eksempel en kjøpekraftjustert medianinntekt som bare tilsvarer en tredjedel av nivået til norske barn. Aller lavest inntektsnivå er det barn i land som Bulgaria, Serbia, Makedonia og Romania som har. Disse barna tilhører familier med en kjøpekraft som kun tilsvarer en femtedel av nivået til norske barn.

Figur 6.1 Median ekvivalentinntekt for personer 0-17 år. KKP-justert disponibel inntekt per forbruksenhet. Inntektsnivået i ulike land i prosent av inntektsnivået i Norge (Norge = 100). 2012

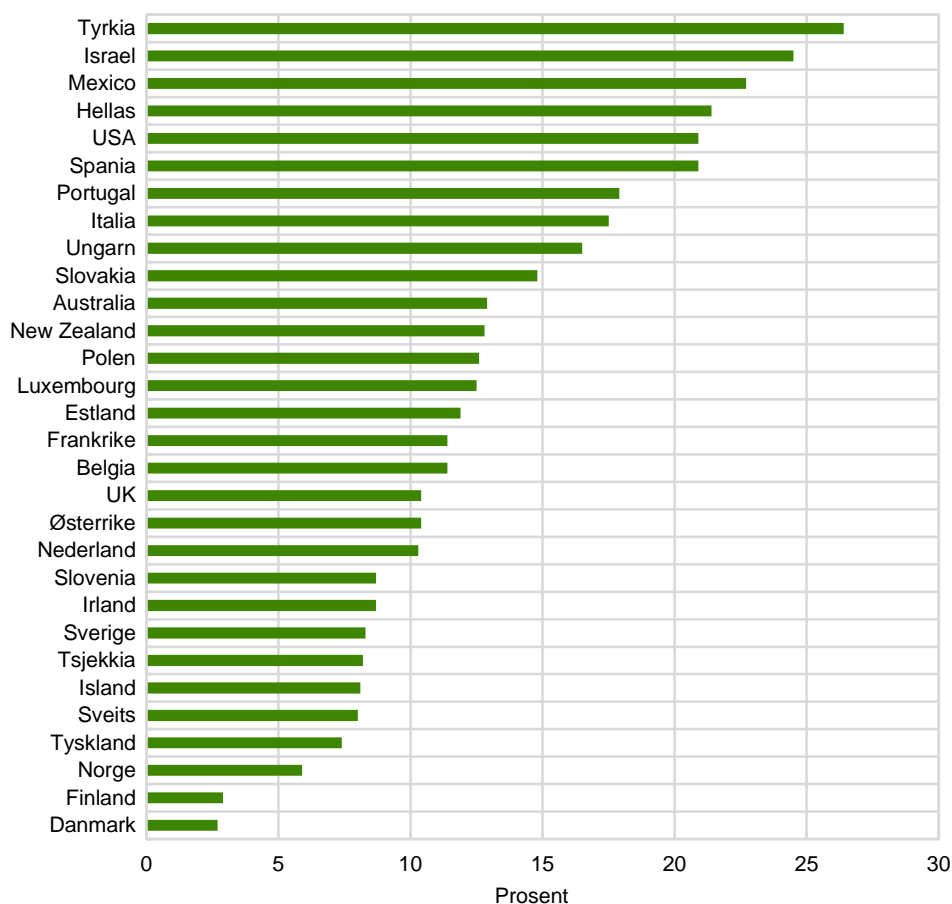
Kilde: Eurostat

Færrest barn i lavinnteksgruppen i Danmark og Finland

Selv om norske barnefamilier generelt har en klart bedre økonomi enn barnefamilier i andre land, er det likevel i våre naboland Danmark og Finland at andelen barn i lavinnteksgruppen er lavest. I følge OECD, som definerer det å tilhøre lavinnteksgruppen som det å ha en ekvivalentinntekt lavere enn 50 prosent av medianen i landet, hadde mindre enn 3 prosent av alle barn under 18 år en husholdningsinntekt under lavinnteksgrensen i disse to landene i 2012. Denne andelen var dobbelt så høy i Norge, 5,9 prosent, og hele 8,3 prosent i Sverige.

Blant landene der flest barn er å finne i lavinnteksgruppen finner en Spania, Hellas og USA, der mer enn hvert femte barn har ekvivalentinntekt lavere enn 50 prosent av medianinntekten i landet. Aller størst risiko for å vokse opp i fattigdom har barn i Israel og Tyrkia, der mer enn hvert fjerde barn er i lavinnteksgruppen (figur 6.2).

Figur 6.2 Andelen barn 0-17 år i hushold med ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianen. 2012

Kilde: OECD Income Distribution Database

Ulik utvikling i de nordiske land

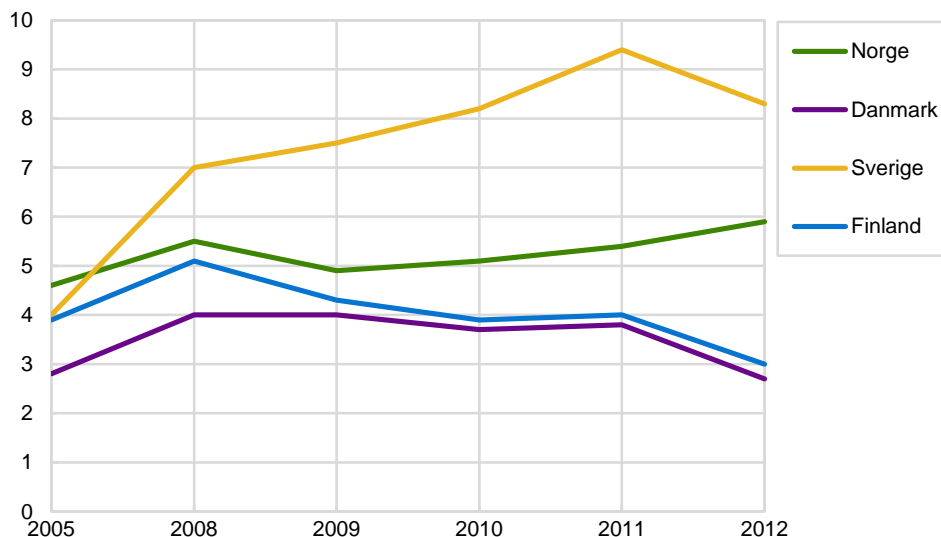
Lavinntekt blant barn under 18 år har utviklet seg noe forskjellig i de nordiske land etter 2005. Utgangspunktet i 2005 var nokså likt for alle de fire nordiske landene, der andelen barn med lavinntekt lå på mellom 2,8 prosent (Danmark) og 4,6 prosent (Norge). Etter 2005 har de nordiske landene skilt lag når det gjelder barns lavinntektsrisiko. I både Norge og særlig i Sverige har andelen barn i lavinntektshushold økt, mens denne andelen etter 2008 har gått ned i Finland og Danmark (figur 6.3).

Det kan være flere forklaringer på hvorfor utviklingen har vært forskjellig i de nordiske landene. Den sterke økning i lavinntekt blant svenske barn skyldes blant annet økte inntektsforskjeller blant barnefamilier, på grunn av at barnefamiliene nederst i fordelingen har hatt en svakere inntektsutvikling enn de med høyere inntekt. En økende andel av disse har en svak tilknytning til arbeidslivet (Nyman og Sköld, 2010).

En forklaring på hvorfor lavinntektsrisikoen er så liten for danske barn, kan være at den økonomiske støtten til familier og barn er høyere i Danmark enn i andre europeiske land. I 2013 gikk 3,7 prosent av Danmarks BNP til ulike støttetiltak for familier og barn. Tilsvarende andel i Norge og Sverige var på sin side 3 prosent og 3,1 prosent, i følge Eurostat. I Danmark har i tillegg støtten som barn og familier mottar, målt som andel av BNP, vært stabil høy helt siden 1990-tallet. I de andre nordiske landene har derimot en gradvis mindre andel av samfunnets samlede ressurser gått til barn og familier i denne perioden (figur 6.4). I en analyse av dansk barnefattigdom konkluderer Sievertsen og De Montgomery (2015) med at på tross av at finanskrisen rammet Danmark sterkt etter 2008 så må det danske sikkerhets-

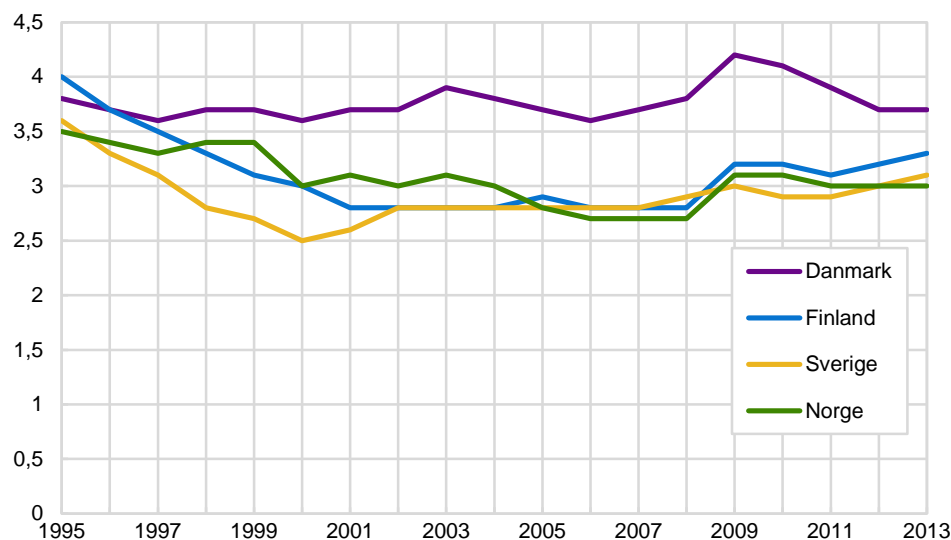
nettet ha virket, siden andelen barn i lavinntektsgruppen ikke økte, men faktisk gikk ned i denne perioden. De peker i tillegg på en mer «teknisk» forklaring. På grunn av fallende inntekter i befolkningen i denne perioden gikk medianinntekten, og dermed også lavinntektsgrensen, ned. Dermed ble det lettere for mange barnefamilier med lave inntekter (der mange mottar overføringer) å krysse lavinntektsgrensen.

Figur 6.3 Utviklingen i andelen barn 0-17 år i hushold med ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianen. Norge, Sverige, Finland og Danmark

Kilde: OECD Income Distribution Database

Figur 6.4 Utgifter til familier og barn i prosent av BNP i de nordiske land. 1995-2013

Kilde: Eurostat (uttrekk 27. januar, 2016)

Referanser

- Corak, M. (2006): Do Poor Children become Poor Adults? Lessons from a Cross Country Comparison of Generational Earnings Mobility, *IZA Discussion Paper*, No 1993, Bonn
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2010): Går økonomiske levekår i arv? *Samfunnsspeilet* nr. 3. Statistisk sentralbyrå.
- Epland J. og M. I. Kirkeberg (2014): *Arbeidsinnvandrernes inntekter: Store forskjeller mellom innvandrere fra gamle og nye EU-land*. Artikkel publisert 18. november. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrernes-inntekter>
- Eurostat (1998): *Recommendations from the Task Force on Social Exclusion and Poverty*. Luxembourg.
- Kirkeberg, M. I., J. Epland, N. Hagesæther og A. Steinkellner (2003): *Barnefamiliers inntektsutvikling 1990-2000*. Rapporter nr. 8, Statistisk sentralbyrå.
- Mattila-Wiro, P. (2004): Changes in the Inequality of Income and the Value of Housework Time in Finland, Paper prepared for the 28th conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2004, Cork.
- NOU (2009:10): *Fordelingsutvalget*. Norges offentlige utredninger, Oslo: Departementenes service senter.
- Nyman, Anna og Lovisa Sköld (2010): De økonomisk utsatta barnen i Sverige blir fler – eller färre, *Välfärd*, Nr. 3, Statistiska centralbyrån.
- Nørgaard, E. (2001): *Finansiering av helse- og sosialutgifter i Norge 1990-1998*, Rapporter 2001/8, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/12/01/rapp_200108/)
- OECD (2011): *Divided We Stand. Why Inequality Keeps Rising*. OECD Publishing. (<http://dx.doi.org/10.1787/9789264119536-en>)
- Reiakvam, J. og T. Skoglund (2009): Nasjonalregnskap og ulønnet arbeid i husholdningene: Ulønnet arbeid skaper store verdier. *Samfunnsspeilet* nr. 2. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/ssp/utg/200902/02/>)
- Sievertsen, H. H. og C. J. De Montgomery (2015): Børn i lavindkomstfamilier. Rapporter nr. 22, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. København.
- Stiglitz J., A. Sen & J.P. Fatoussi (2009): *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. (http://www.stiglitz-sen-itoussi.fr/documents/rapport_anglais.pdf)
- Tsakoglou, P. et al. (2010): Distributional Effects of Non-Cash Income in Seven European Countries. Paper prepared for the 31st Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, August 2010, St. Gallen.
- Aaberge, R., M. Bhuller, A. Langørgen og M. Mogstad (2010): The Distributional Impact of Public Service when Needs Differ, *Journal of Public Economics*, 94, 549-562.

Figurregister

Figur 2.1	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger med barn 0-17 år i prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger uten hjemmeboende barn. 1990-2014.....	14
Figur 2.2	Andelen husholdninger med minst 2 yrkestilknyttede. Par med barn, etter yngste barns alder	18
Figur 2.3	Andelen husholdninger med minst 1 yrkestilknyttet. Enslige forsørgere, etter yngste barns alder	22
Figur 3.1	Alderssammensetningen i desil 1 for inntekt etter skatt per forbruksenhet	27
Figur 3.2	Barn under 18 år i husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹	31
Figur 3.3	Utviklingen i vedvarende lavinntekt ¹ for barn i ulike aldersgrupper	32
Figur 3.4	Endring i antall personer med husholdningsinntekter lavere enn 60 prosent av medianinntekten, etter bortfall av ulike typer stønader. Husholdninger med barn 0-17 år. 2014	33
Figur 3.5	Antall barn under 18 år som årlig ville forlatt lavinntektsgruppen dersom barnetrygden ble oppjustert til 1996-nivå ved hjelp av konsumprisindeksen .	34
Figur 3.6	Andelen personer 30-39 år i 2008 med inntekt etter skatt per forbruksenhet under 60 prosent av medianinntekten i 2008, etter husholdningens økonomiske situasjon i 1986.....	35
Figur 4.1	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for par og enslige forsørgere med barn 0-17 år. Hovedinntektstakers landbakgrunn. Prosentvis andel av median ekvivalentinntekt i befolkningen totalt.....	36
Figur 4.2	Par med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. 2014.....	38
Figur 4.3	Enslige forsørgere med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. 2014	39
Figur 4.4	Par med barn etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014.....	40
Figur 4.5	Enslige forsørgere med barn etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014	41
Figur 4.6	Barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt ¹ . Barn under 18 år med og uten innvandrerbakgrunn	42
Figur 5.1	Andelen husholdninger som eier en primærbolig. 2014.....	50
Figur 5.2	Andelen husholdninger med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt, etter yngste barns alder	54
Figur 5.3	Andelen par med barn med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt. Yngste barns alder	55
Figur 5.4	Andelen enslige forsørgere med barn med samlet gjeld mer enn tre ganger samlet husholdningsinntekt før skatt, etter yngste barns alder	56
Figur 6.1	Median ekvivalentinntekt for personer 0-17 år. KKP-justert disponibel inntekt per forbruksenhet. Inntektsnivået i ulike land i prosent av inntektsnivået i Norge (Norge = 100). 2012	58
Figur 6.2	Andelen barn 0-17 år i hushold med ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianen. 2012	59
Figur 6.3	Utviklingen i andelen barn 0-17 år i hushold med ekvivalentinntekt under 50 prosent av medianen. Norge, Sverige, Finland og Danmark	60
Figur 6.4	Utgifter til familier og barn i prosent av BNP i de nordiske land. 1995-2013 ..	60

Tabellregister

Tabell 2.1	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper, i prosent av median inntekt etter skatt per forbruksenhet for alle personer. (Alle personer =100). Personer i studenthusholdninger er utelatt.....	13
Tabell 2.2	Utviklingen i median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper. 2000-2014. Indeks i faste priser. 2000=100. Personer i studenthusholdninger er utelatt	15
Tabell 2.3	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen par med barn, etter yngste barns alder. 2000-2014	17
Tabell 2.4	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen par med barn, etter antall barn i husholdningen. 2000-2014.....	19
Tabell 2.5	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for husholdningstypen enslig forsørger med barn, etter yngste barns alder. 2000-2014	21
Tabell 2.6	Sammensetning av samlet husholdningsinntekt for enslige forsørgere, etter antall barn i husholdningen. 2000-2014.....	23
Tabell 2.7	Inntektsregnskap for husholdninger med barn 0-17 år i ulike inntektsklasser. Gjennomsnitt. 2014. Inntektsklassene basert på inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Personer i studenthusholdninger utelatt.....	25
Tabell 2.8	Fordelingen av ulike typer inntekter og skattefradrag etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet. Husholdninger med barn 0-17 år. 2014. Prosent	26
Tabell 3.1	Inntektsfordeling innen barnefamilier. Utviklingen i grenseverdier (persentiler) for husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Barn 0-17 år. 2000-2014 (2014-kroner).....	28
Tabell 3.2	Husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala). Etter kvintiler og husholdningstyper. Prosentvis fordeling. Personer. 2000, 2004 og 2014.....	30
Tabell 4.1	Median inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) for personer i ulike husholdningstyper. Hovedinntektstaker er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. (Personer i studenthushold er utelatt). Nominelle kroner. Inntektsnivå til hele befolkningen = 100. Prosent.....	43
Tabell 4.2	Par med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent.....	45
Tabell 4.3	Enslige forsørgere med barn etter antall yrkestilknyttede personer i familien. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent	46
Tabell 4.4	Inntektsfordeling. Inntekt etter skatt per forbruksenhet. Kvintiler. Personer i husholdninger med hovedinntektstaker som er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent. Par med barn.....	47
Tabell 4.5	Inntektsfordeling. Inntekt etter skatt per forbruksenhet. Kvintiler. Personer i husholdninger med hovedinntektstaker som er innvandrere. Hovedinntektstakers landbakgrunn. 2014. Prosent. Enslig forsørger med barn.....	48
Tabell 5.1	Fordelingen av beregnet nettoformue innen ulike typer husholdninger. 2014.....	51
Tabell 5.2	Utvikling i median beregnet nettoformue 2010-2014. 2014-kroner	53

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9318-4 (trykt)
ISBN 978-82-537-9319-1 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9318-4

9 788253 793184

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway